

ΒΩΜΟΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ ΚΑΙ ΘΛΙΜΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ

Βιενναδίνα

Γεωργίου Θ. Κανδυγιάνου - Κάνις

διδασκάν - διευθυντής

Τ. & Α. Γρηγορίου του Πάριου.

Αγ. Πάριου 27-7-1949

Κάνις

I

ΒΩΜΟΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως
θεωρεῖται ὡς προερχόμενον ἐκ κλεψιτυπίας καὶ καταδιώκεται
κατὰ νόμον.

Δ. Λαυρεντίου

Ἀπὸ τὰ ἱερὰ γόματα τῆς Πατρίδος.

Τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν

Θερμοπύλαι 480 π. Χ. ΛΕΩΝΙΔΑΣ

«ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις
ὅτι τῇδε κείμεθα, τοῖς κείνων ῥή-
μασι πειθόμενοι».

Θερμοπύλαι 1821 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

«Τῆς Ῥούμελης ἄρματωλοι
καὶ τῶν Νησιῶν κουρσάροι
δόξα σ' αὐτοὺς ποῦ διάλεξε
ὁ χάρος γιὰ νὰ πάρη!

Παῖδες Ἑλλήνων! Σταυραητοί!
Δόξα σ' αὐτούς! Μυκάρι
σιὸ πανηγῦρι τῆς κλαγγῆς
ῥάμενα σιὸ χορτάρι!»

Διον. Σακελλάρης

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΑΙ
ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11ῃ Ἰουνίου 1928

Ἀριθ. Πρωτ. 84.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν, κατόπιν τῆς ὑπ' ἀρ.
^{142114|4605}_{31|5|1928} Διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρα-
τιωτικῶν-Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ-δι' ἧς
ἐνεκρίθη ἡ ἔκδοσις τοῦ μετὰ ζήλου, μόχθων
καὶ θυσιῶν φιλοπονηθέντος ἔργου «ΒΩΜΟΙ ΘΡΙ-
ΑΜΒΩΝ» ὑπὸ τοῦ ἐν τιμητικῇ ἀποστρατείᾳ Λο-
χαγοῦ τοῦ Πεζικοῦ κ. Σακελλάρη Διον. ἐν ᾧ
οὗτος μετ' ἀξιεπαίνου πρωτοβουλίας ἐξιστορεῖ
τὰ πολεμικὰ γεγονότα τοῦ ΣΚΡΑ-1918, νὰ ἐπι-
καλεσθῶμεν τὴν ὑμετέραν ἀντίληψιν ἐπὶ τῶν
κατωτέρω:

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: α' τὴν προμνησθεῖσαν
διαταγὴν τῆς Ἀνωτάτης Στρατιωτικῆς Διοική-
σεως καὶ β'. τὰς ἐγγράφως διατυπωθείσας γνώ-
μας καὶ κρίσεις τῶν διαπρεπεστέρων Λογίων κ.
κ. Κωστῇ Παλαμᾷ, Χρήστου Χρηστοβασίλη καὶ
Παντελῇ Χόρν, περὶ τῆς ἀξίας τῶν περιλαμβα-
νομένων εἰς τὸ II μέρος τοῦ ἔργου «ΒΩΜΟΙ
ΘΡΙΑΜΒΩΝ» Πολεμικῶν ἐντυπώσεων καὶ ποιημά-
των, ἃτινα ἐνεπνεύσθη ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τὴν
ζωὴν τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ χαρακώματος καὶ ἀνα-
γνωρίζοντες τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὠφελιμό-
τητα τοῦ ἔργου τούτου, συνιστῶμεν θερμῶς
ὑμῖν, ὅπως εὐαρεστούμενοι, παράσχητε πᾶσαν
δυνατὴν συνδρομὴν καὶ προστασίαν πρὸς τὸν
προμνησθέντα συνάδελφον.

Ἐκτὸς τῆς ἀρτίας καὶ καλλιτεχνικῆς ἐμφα-
νίσεως τοῦ ἔργου, οὗτινος κεντρικὸς σκοπὸς

εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ ἐξέτασις τῶν πολεμικῶν γεγονότων, ἡ ἔξαρσις τῆς ἀνδρείας καὶ φιλοπατρίας τοῦ Ἑλληνος Στρατιώτου καὶ ἡ συγκέντρωσις τῆς προσοχῆς τοῦ Κοινοῦ πρὸς τὰς ὠραίας ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, τὰς παραδόσεις καὶ τὰς καλὰς πατριωτικὰς πράξεις, ἐνυπάρχει ἐν αὐτῷ καὶ μία ἑτέρα εὐγενὴς ἀποψις: Ἡ αὐτόβουλος προσπάθεια τοῦ Συγγραφέως, ὅπως ἔλθῃ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἄρωγος εἰς τοὺς ὀπλίτας ἀναπήρους πολέμου, διὰ τῆς διαθέσεως ὑπὲρ αὐτῶν ὅλου τοῦ ἐκ δραχμῶν τριάκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν περιθωρίου ἐκ τῶν εἰσπράξεων τῶν ὑπὸ τῶν ἰδίων ὀργανώσεων Ἀναπήρων διατεθησομένων βιβλίων-αἴτινες καὶ θὰ κρατῶσιν ὑπὲρ τῶν μελῶν των τὸ ποσοστὸν τοῦτο διαθέτουσαι αὐτὸ κατ' ἰδίαν κρίσιν-ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅπως ἀποτελέσῃ ἡ προσπάθειά του αὕτη τὴν βάσιν γενικωτέρας ἐνεργείας, διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἐν Θεσσαλονίκῃ τοῦ «Σπιτιοῦ» τῶν ὀπλιτῶν ἀναπήρων πολέμου, ὡς ἤθελεν ὑποστηρίχθῃ ὑπὸ τῶν καλῶν πατριωτῶν τοῦ Ἐξωτερικοῦ, Ἀμερικῆς, Αἰγύπτου, Κύπρου κλπ., ἐπὶ τῶν ἐγγραφῶν ὡς συνδρομητῶν τῶν ὁποίων στηρίζει κυρίως τὴν πραγμάτων τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἐκ τῶν γενικῶν εἰσπράξεων τοῦ Ἐξωτερικοῦ διατεθήσεται, διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν, τὸ αὐτὸ ποσοστὸν, τριάκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἡ διαχείρισις τοῦ ὁποίου γενήσεται ὑπὸ ἀρμοδίως καταρτισθησομένης ἐν καιρῷ Ἐπιτροπῆς.

Εὐελπιστοῦντες, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θέλει τύχει τῆς γενικῆς ὑποστηρίξεως τόσον τῶν δυναμένων Στρατιωτικῶν ὅσον καὶ τοῦ γενναίου φρονος καὶ πατριωτικοῦ Κοινοῦ.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

Ο ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Π. ΠΕΤΡΙΤΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
Γ. ΤΖΕΔΑΚΗΣ ΛΟΧΑΓ.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ
ΑΝΑΠΗΡΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἀθῆναι τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1928.

Ἀριθ. Πρωτ 120

Ἐγκύκλιος

Πρὸς

Ἀπαντας τοὺς Συνδέσμους Ἀναπήρων Θυμάτων Πολέμου τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τοῦ Ἑσωτερικοῦ καὶ Ἑξωτερικοῦ ἀναπήρους καὶ καλοὺς Πατριώτας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς ἐγκυκλίους τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν — Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ — ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. $\frac{84}{11-6-28}$ Ἐγκύκλ. τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Τιμητικῇ ἀποστροφείᾳ Ἀξιωματικῶν, περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἐν Τιμητικῇ ἀποστρατεία Λοχαγοῦ κ. Διον. Σακελλάρη, παρακαλοῦμεν θερμῶς ὅπως τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον σύγγραμμα «Βωμοὶ Θριάμβων καὶ Θλιμμένες Ψυχές» τύχῃ τῆς ἐνθερμοτέρας ὑποστηρίξεως, καθ' ὅσον ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεύς, μὲ τὸν διακρίνοντα αὐτὸν ἔνθεον ἀλτρουϊσμόν, ἀφιέρωσε σημαντικώτατον μέρος — τριάκοντα τοῖς ἑκατὸν — ἐκ τῶν συνολικῶν, ἀκαθαρίστων, εἰσπράξεων τῶν εἰς τὸ ἑξωτερικόν, Ἀμερικὴν, Αἴγυπτον κλπ. διατεθησομένων βιβλίων του, ὡς βασικὸν πόρον τοῦ ἀνεγερθησομένου, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ συμβολῆς κυρίως τῶν καλῶν Πατριωτῶν τοῦ ἑξωτερικοῦ, τοῦ σπιτιοῦ τῶν ἀναπήρων πολέμου ὀπλιτῶν, ὡς καὶ ἕτερον μέρος — τριάκοντα τοῖς ἑκατόν — ἐπὶ τῶν συνολικῶν ὡσαύτως εἰσπράξεων, ὑπὲρ τῶν ἀναπήρων ἐκ τῶν διατεθησομένων ὑπὸ τῶν ἰδίων ὁργανώσεων ἀναπήρων, ὁμάδων ἢ περιπεριούχων, ἐν τῷ ἑσωτερικῷ σωμάτων τοῦ ἔργου του.

Θεωροῦντες περιττὸν νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τὴν ἀπὸ Ἑθνικῆς καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως ὠφελιμότητα τῶν ἔργων τοῦ προμνησθέντος συγγραφέως, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀμέριστος ὀφείλεται ἡ εὐγνωμοσύνη συμπάσης τῆς ἀτυχοῦς τάξεως τῶν ἀναπήρων, εὐελπιστοῦμεν ὅτι τὸ ἔργον του τοῦτο θέλει τύχει τῆς ἐνθέρου ὑπο-

στηρίξεως ὅλων τῶν δυναμένων καθ' ὅσον ἀποτελεῖ αὐτόχρημα ἔθνικὴν ἀνάγκην.

Ἐντολῇ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ο
ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο
ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

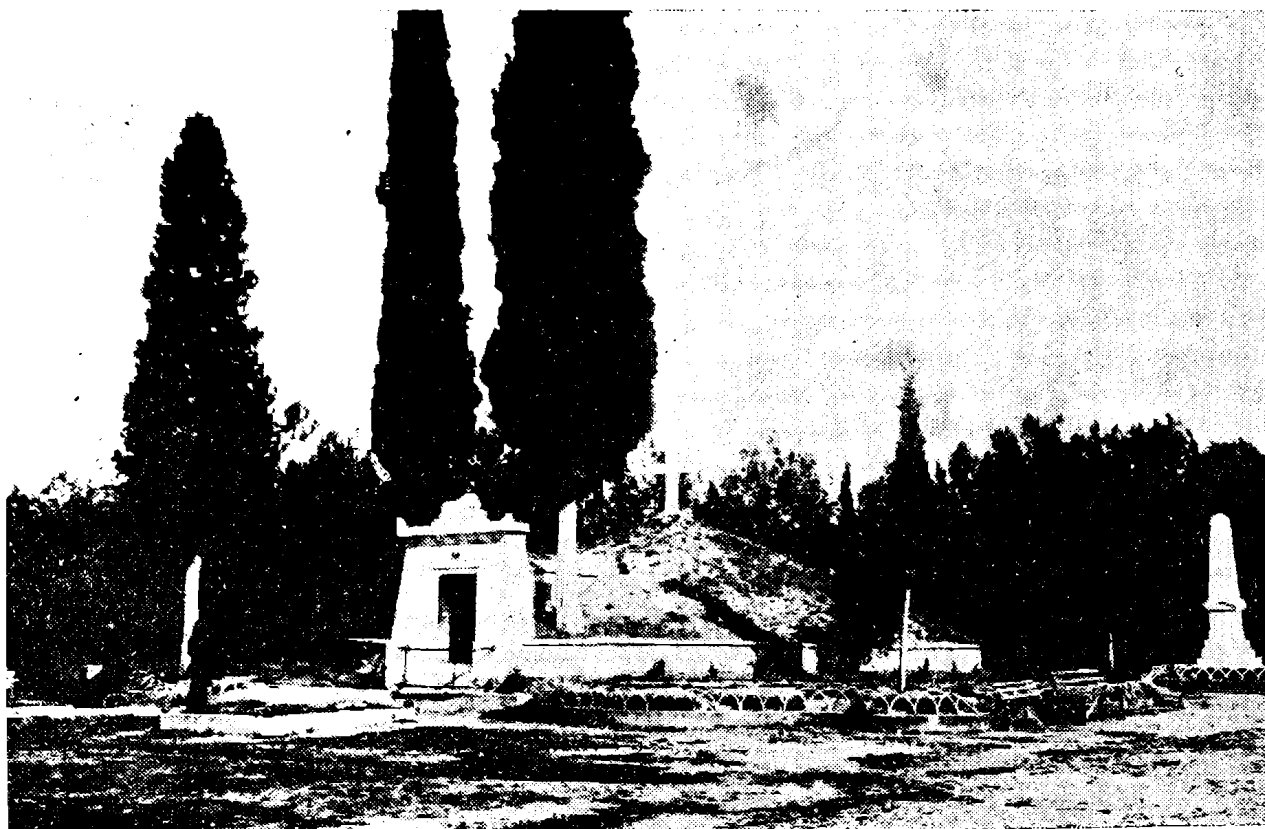
Ἐπὶ τῶν διαλαμβανομένων, εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐγκυκλίους, θερυμῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἐνθαρρυντικῶν ἐκφράσεων περὶ τοῦ ἐπιτελουμένου ἔργου μας καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ προορισμοῦ αὐτοῦ, αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν—διαδηλοῦντες διὰ μίαν ἔτι φορὰν τὴν στερεὰν ἡμῶν ἀπόφασιν ὥπως συνεχίσωμεν ἀκάμπτως τὰς ἐπιπόνους ἡμῶν προσπάθειας, πρὸς πραγμάτωσιν τῶν σαφῶς καθοριζομένων ἀπόψεών μας—να γνωρίσωμεν πρὸς πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε ἐνδιαφερομένους, ὅτι ἐκτὸς τῆς παρεχομένης πρὸς τοὺς ἀναπήρους—ἢ καὶ ἄλλας φιланθρωπικὰς ὀργανώσεις, αἵτινες ἤθελον ἀναλάβει τὴν διάθεσιν τοῦ ἔργου—ἄρωγῃς (ἐγκύκλιος Συνδέσμου τῶν ἐν Τιμητικῇ Ἀποστρατεῖᾳ Ἀξιωματικῶν παράγραφ. γ' καὶ δ'), ἐθέσαμεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν 500 τεύχη τοῦ ἔργου μας δωρεάν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι τὸ ἐλάχιστον τοῦτο παράδειγμά μας θέλουσι μιμηθῇ καὶ οἱ πλείοτερον ἡμῶν ἀντιλαμβανόμενοι τὰς παρὰ πάντων ὀφειλομένας ἱερὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν τάξιν τῶν ἀναπήρων.

Τὰ πεντακόσια ταῦτα τεύχη θέλουσιν ἀποσταλῇ, μερίμνη τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐν

Τὰ ἄγια ἐρείπια – ὅπως ἀκόμα σφύζονται – τοῦ Τείχους τοῦ Μεσολογγίου ποῦ δὲν ἔ-
 ες τῆς ἀτέλειωτες (1825–1826) καὶ φοβερὲς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν. Λὲν ἔπεσε διότι στηρίζο-
 πλατεῖα ὀστήθια τῶν στρατηγῶν: Μακρῇ, Μπότσαρη, Ῥαζηκώτσικα, Τζαβέλλα, Δημοτσέ-
 ρονάρη, Τσόγκα, Σούκα, Λιακατᾶ, τοῦ φιλέλληρος ἀγωνιστοῦ Μάγερ καὶ τῇ ψυχῇ ὅλων
 ἁπάντων ὑπερασπιστῶν τοῦ Μεσολογγίου!

“Υστερὰ ἀπ’ τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδο (νύχτια 10ῆς πρὸς 11ην Ἀπριλίου 1826) συντρούμια ὁρῶ-
 ὄς, τῇ στάχτη τοῦ Καρᾶλη! . . .

Ἀμερικῇ πατριωτικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς ὁργανώσεως Α.Χ.Ε.Π.Α Κον Κ. Ἀλφραντζῆν, μὲ τὴν παράκλησιν ὥπως φροντίσῃ διὰ τὴν διάθεσιν τούτων ἀντὶ δέκα (10) δολλαρίων ἕκαστον σῶμα. Τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως ταύτης εἰσπραχθησόμενον ποσόν, τῶν πέντε περίπου χιλιάδων δολλαρίων, ἀποστελλόμενον πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰω. Δροσόπουλον, ὑπὸ τὴν γενναιοφρονα προστασίαν τοῦ ὁποίου ἐκδίδεται τὸ παρὸν περιοδικὸν σύγγραμμα, θέλει διατεθῇ ἐξ ὁλοκλήρου διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ σπιτιοῦ τῶν ἀναπήρων. Τὸ ποσὸν τοῦτο, θὰ ἀποτελέσῃ ὥς εἶναι εὐνόητον, τὸν ἀρχικὸν οἰκονομικὸν πυρῆνα διὰ τὰς δαπάνας τοῦ ἀρξαμένου ἔργου, οὗτινος ἡ πλήρης πραγμάτωσις θέλει ἀκολούθως συντελεσθῇ ἐκ τῶν γενικῶν πόρων τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, Ἀμερικὴν, Αἴγυπτον, Κύπρον κ.λ.π. — διατεθησομένων βιβλίων.

Αἱ εἰσπράξεις, ἐκ τοῦ καθοριζομένου εἰς τὰς προμνησθείσας ἐγκυκλίους περιθωρίου, λόγῳ τῆς εὐρείας κυκλοφορίας τοῦ ἔργου, ἥτις θέλει ἐπιτευχθῇ διὰ τῶν καταλλήλων ἐνεργειῶν τῶν καλῶν πατριωτῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ προστασίας τῆς Κυβερνήσεως, θὰ εἶναι σημαντικώταται καὶ θὰ τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν πραγμάτωσιν ἐν καιρῷ, ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, τοῦ ἔργου τούτου.

Τὸ παρὸν περιοδικὸν σύγγραμμα περιλαμβάνον εἰς τὸ I μέρος—οὗτινος ἐνεκρίθη ἡ ἔκδοσις διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 142114/4605 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν—Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ—τὴν πολεμικὴν δρᾶσιν τοῦ στρατοῦ μας, ὡς καὶ σειρὰν ἔθνικῶν ποιημάτων (Μέρος II) Στρατιωτικῶν ἐντυπώσεων καὶ διηγημάτων (Μέρος III) ἐμπνευσμένων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ τὴν πολεμικὴν ζωὴν τοῦ Στρατοῦ μας καὶ ἀπὸ τοὺς πόθους τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, θὰ ἀποτελέσῃ, κατὰ τὴν ταπεινὴν μας γλῶσσαν, τὸν θεμέλιον λίθον μιᾶς νέας ἐκδοτικῆς ἐργασίας, ἥτις πρὸς τὴν νὰ πληρώσῃ κενόν, ὅπερ ἀτυχῶς ὑφίσταται ἐν Ἑλλάδι, παρ' ὅλας τὰς περιλάμπρους καὶ μεστὰς μεγαλουργημάτων πολεμικὰς σελίδας τῆς νεωτέρας μας Ἱστορίας καὶ θὰ καταστήσῃ εἰς πάντας γνωστὰς τὰς πατροπαραδότους ἀρετὰς τοῦ Ἑλλήνος μαχητοῦ καὶ τὴν μόρφωσιν καὶ ἀξίαν τοῦ Ἑλλήνος ἀξιωματικοῦ, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀναπτύξῃ τὰ ἐκ τῶν μαχῶν καὶ τῶν Νικῶν τοῦ Στρατοῦ μας διδάγματα,

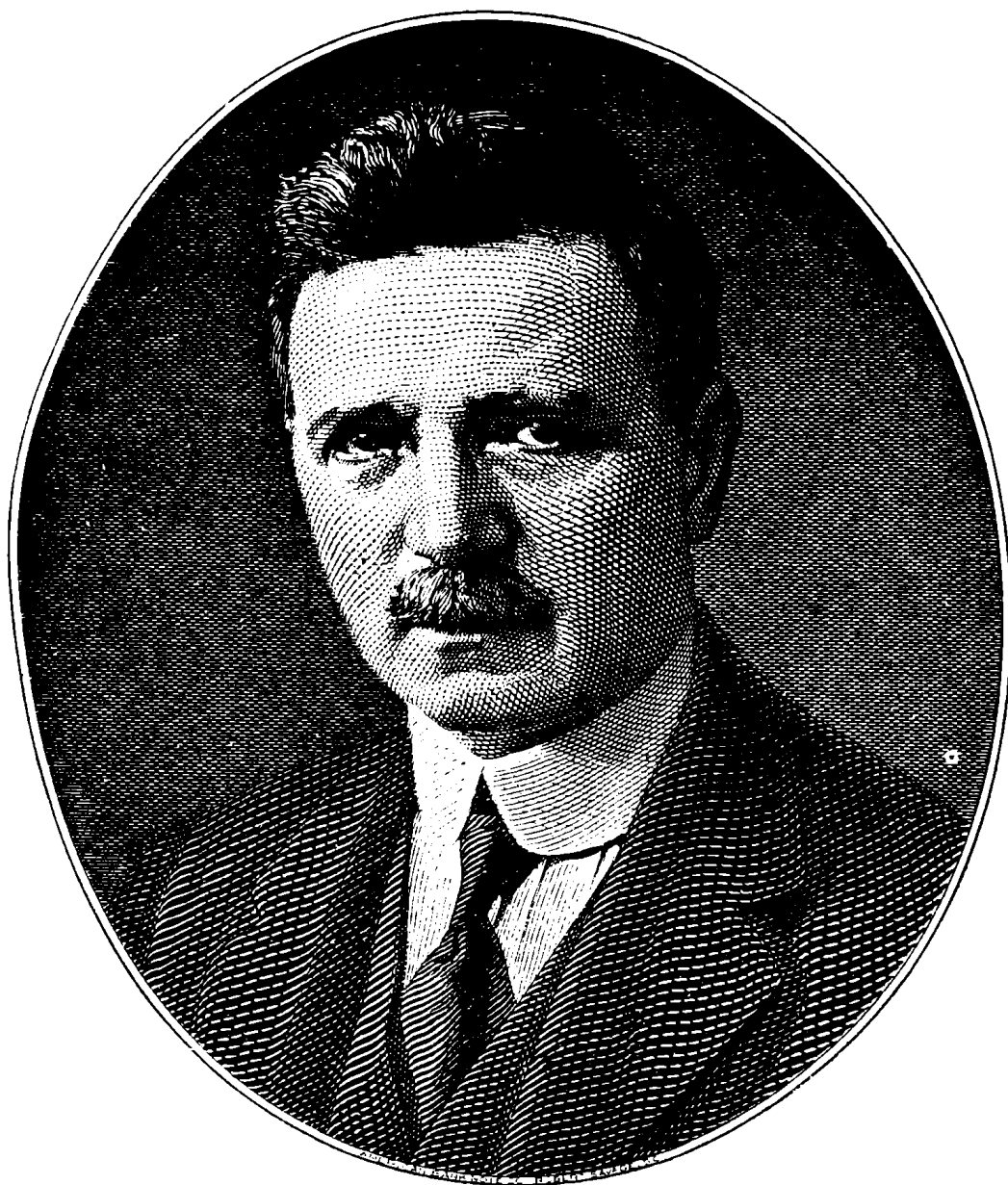
ἄτινα τυγχάνουσι πολύτιμα διὰ τὴν ἐπίγνωσιν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ τῆς περιλάμπρου πολεμικῆς του ἱστορίας.

Πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ ἔργου τούτου, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ συστήσωμεν καὶ νὰ παρακαλέσωμεν, ὅπως οἱ δι' αὐτὸ ἐνδιαφερόμενοι, διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ἀποστολὴν στοιχείων (πολεμικῶν εἰκόνων, φωτογραφιῶν καὶ λοιπῶν σχετικῶν συνοπτικῶν καὶ ἀμερολήπτων ἐκθέσεων, περὶ τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων τῶν δημιουργῶν τῶν θριάμβων ἢ τῆς κοινωφελοῦς δράσεως τῶν ἐργατῶν τοῦ καλοῦ) ἀπευθύνονται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν ἰδρυτὴν καὶ διευθυντὴν τοῦ παρόντος περιοδικοῦ συγγράμματος ὑπὸ τὴν ἀκόλουθον διεύθυνσιν: *Διον. Σακελλάριον. Β. Ρ. 36—Ἀθήρας.*

Μὲ τὸ εὐχάριστον συναίσθημα τῆς ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως, ὅτι ἐπράξαμεν πᾶν τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, ὅπως ἀνταποκριθῶμεν πρὸς τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις καὶ ἐκπληρώσωμεν τὰς ἐξαγγελθείσας ἐπαγγελίας, ἐπαφίεμεθα εἰς τὴν εὐμενῇ κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ ἐκφράζομεν τὰς εὐλικρινεῖς μας εὐχαριστίας καὶ τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μας πρὸς ἅπαντας τοὺς συνδρομητὰς ἡμῶν, χάρις εἰς τὴν πρόθυμον ὑποστήριξιν καὶ γενναιόφρονα προστασίαν τῶν ὁποίων ἐπετεύχθη ἡ ἔκδοσις τοῦ παρόντος περιοδικοῦ συγγράμματος, εὐελπιστοῦντες ἅμα, ὅτι τὸ ἔργον μας τοῦτο, θέλει τύχει τῆς ἀμερίστου ὑποστηρίξεως τοῦ γενναιόφρονος καὶ πατριωτικοῦ κοινοῦ.

Ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὰς ἐλπίδας τῶν ἀξιοτίμων κ. κ. συνδρομητῶν μας καὶ τὰς προσδοκίας τῆς ὑπηρεσίας, φέρομεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ, εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἀναφερομένης ἀνωτέρω προσφορᾶς μας ὑπὲρ τοῦ Σπιτιοῦ τῶν ἡρωϊκῶν μας ἀναπήρων πολέμου ὁπλιτῶν κ. λ. π., ἐθέσαμεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἕτερα ἑξακόσια (600) τεύχη, ἐκ τῆς Β' ἐκδόσεως τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματός μας, δωρεὰν ὡσαύτως, ὧν αἱ ἐκ δέκα περίπου χιλιάδων δολλαρίων προβλεπόμεναι—μετὰ τῶν προγενεστέρας δωρηθέντων τευχῶν—εἰσπράξεις (ἀποστολὴ Ἀμερικῆς), θέλουσιν ἐξ ὁλοκλήρου διατεθῇ διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Σπιτιοῦ τῶν ἀναπήρων πολέμου ὁπλιτῶν, πλὴν ἐλαχίστου μέρους διατεθησομένου διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ταμείου τῆς «Γενικῆς Ἑνώσεως Ἀναπήρων Πολέμου Ἀττικῆς» καὶ περίθαλψιν τῶν τυχόν ἀναξιοπαθούντων μελῶν της.

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταὶ καὶ οἱ πορφυραῖοι ἐργάται τοῦ Καλοῦ

Ἐν αἰνίγματι τῆς ἀγάπης σου
κρατᾷς ἐνὶ χερσίν σου τὸν ἔθνη
Io. Βουνοπουλ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος

Ἡ ψυχὴ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ καρδιά τῶν πτωχῶν
καὶ τῶν ἀναπήρων πολέμου.

Οἱ Σεμνοὶ τῶν Ἰάμβων καὶ τῶν Ἀγώνων.

.....
Ἡ Ἑλληνικὴ κριτικὴ, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολος, δι' ὅσους ἐπιχειροῦν νὰ τρυγήσουν ἀπὸ τὸν λειμῶνα τῆς Μούσας τὰ φυτρωμένα μέσα σὲ τόσα ἀγκάθια, ἀγριολούλουδα, ἀφιέρωσεν ὁλοκλήρους στήλας διὰ νὰ ἐξάρῃ τὰ ἔργα τοῦ σεμνοῦ αὐτοῦ ἀγωνιστοῦ, ἅτινα ἀπεκάλεσεν ἔργα εὐγενεστάτης εὐαισθησίας. Μεταδίδουν — ἔγραφον οἱ ἀμερόληπτοι κριτικοὶ του — ἀκέραιον καὶ παρθένον τὸ αἶσθημα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ χαρακώματος καὶ φθάνουν εἰς τὴν ψυχὴν μας, ὡς ἡ πραγματικωτέρα ἐπὶ τῆς μάχης.

Λίγο ἀργότερα, ὁ ἥλιος τοῦ φιλολογικοῦ μας στερεώματος, Κωστῆς Παλαμᾶς, ὡς καὶ ὁ διαπρεπὴς μας λόγιος Παντελῆς Χόρν, ἔλεγον: «Ὁ ποιητὴς θερμαίνεται ἀπὸ τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα. Τὰ ἔργα του ἀξίζει νὰ ἐκδοθοῦν διότι ἔχουν καρδιά, ἔμπνευσι, ἀγνὸ αἶσθημα καὶ πατριωτισμόν. Ἔχουν εἰλικρίνεια καὶ παλμὸ κι' αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν».

Θέλετε νὰ ἔχετε καὶ τὴν γνώμην μιᾶς ἀκόμα κορυφῆς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, τοῦ μεγάλου διηγηματογράφου καὶ ποιητοῦ Χρήστου Χρηστοβασίλη, βουλευτοῦ Ἰωαννίνων; Ἴδου ἐπὶ λέξει αἱ χαρακτηριστικαὶ κρίσεις του διὰ τὰ ἔργα τοῦ ἀγνώστου τούτου ποιητοῦ.

«Τὰ ποιήματά του εἶναι γεμάτα καρδιά καὶ αἰσθημα ἐθνικό. Δὲν στεροῦνται καθόλου τέχνης. Ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι δημοσιευόμενα θὰ συμβάλουν πολὺ εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ξεπεσμένου Ἑθνικοῦ φρονήματος, τὸ ὁποῖον πρέπει ν' ἀνυψώσωμεν εἰς τὸ σημεῖον ποὺ τὸ εἶχαν οἱ πατεράδες μας, διότι χωρὶς αἰσθημα ἐθνικὸ καὶ θρησκευτικὸ — ἦτοι, χωρὶς Πατρίδα καὶ Θεὸ—κινδυνεύουμε νὰ χαθοῦμε».

†

Ὅταν τὰ πρῶτα του ἔργα ἐπροκάλουν τὰς ἀνωτέρω κρίσεις, εὔρον τὸν κ. Σακελλάριον εἰς τὸ Β' Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Θεσσαλονίκης, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡρωϊκῶν μας τραυματιῶν. Ἐνοσηλεύετο τότε ἐκ τῶν ὑπερικοσιδύο τραυμάτων ποὺ ἔλαβε κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν κατάληψιν τοῦ ὀχυροῦ Σέρφ-Βολλὰν τοῦ Σκρά.

Τὸν εὔρηκα ἐξηντλημένον, γλωμόν, ἀλλὰ ἥρεμον καὶ εὐχαριστημένον συγχρόνως διὰ τὴν θυσίαν ποὺ προσέφερε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος.

Πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν κλίνην του, ὁ ἰατρὸς μᾶς λέγει, ὅτι ὁ τραυματίας αὐτός, πληροφορηθεὶς τὴν ἐπικειμένην ἐπίθεσιν, ἐγκατέλειπε πρὸ πέντε ἡμερῶν, τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς κλίνην, ὅπου ἐνοσηλεύετο ἐκ προγενεστέρου τραύματος καὶ μετέβη τὴν προτεραίαν τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸ Σύνταγμά του διὰ νὰ μετὰσχῃ τῆς μεγάλης τιμῆς τῶν νικητῶν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ μὲ δεκάδας τραυμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τρία τοῦ θώρακος εἶναι σοβαρά, διότι παραμένουν τὰ βλήματα ἐντὸς τῶν πνευμόνων του.

Τὸν πλησιάζω προσπαθῶν νὰ συγκρατήσω τὴν συγκίνησίν μου. Μὲ ὑποδέχεται μὲ ἓνα φωτεινὸ μειδίαμα ὑπερτάτης ἱκανοποιήσεως καὶ εὐχαριστήσεως καὶ ἀφοῦ, ἐπὶ μίαν στιγμὴν, συνεκέντρωσε τὰ βλέμματά

του στα μάτια μου, γιὰ νὰ κρυφομιλήσῃ, ἴσως, εἰς τὴν ψυχὴν μου γιὰ ὅλες τῆς δόξες τῆς Φυλῆς καὶ τοὺς θριάμβους τῶν νικητῶν, μοῦ εἶπε: "Α! ἦλθατε! Σᾶς ἤθελα. Πόσο εἶμαι εὐχαριστημένος πρὸς σᾶς βλέπω!

"Εσκυψα νὰ σφίξω τὸ χέρι του, νὰ τὸν συγχαρῶ. "Ἦθελα νὰ εἰπῶ σὲ τί μπορῶ νὰ φανῶ χρήσιμος εἰς τοὺς ἥρωας πρὸς πρέπει νὰ εἶναι ὑπερήφανοι, ἀλλ' ὅμως δὲν μπόρεσα! Τὰ δάκρυά μου ἔπνιγαν τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὴν φωνήν μου καὶ μία διακοπὴ τοῦ τραυματίου μὲ ἠμπόδισε. «Μὴ λέτε, διέκοψε, τέτοια πράγματα σὲ μένα. "Όταν ἡ τύχη ἀξιῶνει τὸ ἔθνος νὰ ἰδῇ καὶ νὰ χαρῇ τὴ νίκη τοῦ Στρατοῦ, ὅλοι πρέπει νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι καὶ ὑπερήφανοι. Ἀλλὰ δὲν σᾶς ἤθελα γι' αὐτό· σᾶς θέλω γιὰ κάτι καλλίτερο. Νὰ σᾶς, πῶ τῶν στρατιωτῶν μας, τῶν ἀγνώστων αὐτῶν ἀθανάτων, τοὺς ἡρωϊσμοὺς καὶ νὰ παραδώσω τὴ διαθήκη μου».

"Εσυρε ἀπὸ ἓνα μικρὸ συρτάρι μιὰ ὁλόκληρη δεσμίδα χειρογράφων του καὶ προσέθεσε:

«Ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία τῆς ζωῆς μου εἶναι αὐτὰ τὰ ἀνείπωτα τραγούδια, πρὸς μὲ ἀξίωσε ἡ μοῖρα νὰ ἐμπνευσθῶ καὶ νὰ γράψω ἀπὸ τὴ στερημένη ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ χαρακώματος.

Ἰδέτε, τὸ πρῶτο εἶναι ἡ «**Θλιμμένες ψυχές**» πρὸς μᾶς λένε γιὰ τὸ σκληρὸ ἐναγκαλισμὸ τῶν στρατιωτῶν μας μὲ τὸ θάνατο. Τὸ δεύτερο εἶναι οἱ «**Στερνοὶ Καῦμοί**», εἶναι οἱ αἶνοι τῶν θριάμβων καὶ μαζὺ οἱ βαθυστόχαστοι καῦμοι τοῦ νοσταλγοῦ, πρὸς μοιραίως κλίνει τὰ μάτια κάπου, στὸ βουνὸ ἢ στὸ χαράκωμα, στὸ φτωχικὸ του σπιτάκι ἢ στὰ ξένα, ἀτενίζοντας, ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ, τὸ ὄραμα τῶν πόθων του, τὰ ἰδανικά του πρὸς σβύνουν μὲ τὴ ζωὴ. Τὸ ἄλλο εἶναι τὸ «**Στερνὸ Φιλί**», ἓνας, ἀλήθεια, συγκλονιστικὸς θρη-

νος για τὴν ἀπώλεια κάποιου τρισαγαπημένου μου συναδέλφου. Τὸ ἐπόμενον εἶναι ὁ «**Σπαραγμός**», ποὺ μιλάει γιὰ τὸ σαράκι, τὴ διχόνοια, γιὰ τὴ διαίρεσι τῆς χώρας καὶ τὰ ἄσβεστα μίσση. Κύτταξε! νά! ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ ἀκολουθοῦν, ἢ «**Ἑπειρώτισσα**», τὸ «**Κλᾶμα**», τὰ «**Βουνὰ τοῦ Ἰωάννου**»,—ὁ ὕμνος μου αὐτὸς πρὸς τὸν σεμνὸν καὶ καλλίνικον Στρατηγὸν—μὲ μερικὰ αἰσθηματικά μου ἔργα, ποὺ ἔγραψα στὴν πρώτη μου ἄνοιξι, εἶναι ὥραϊα, ἁρμονικά, ἔχουν ψυχή, γιὰ κάτι ἀληθινὸ μᾶς λένε. Θὰ ἤθελα, κατέληξεν ὁ τραυματίας, νὰ ἐκδοθοῦν τὰ τραγούδια μου αὐτὰ μαζὺ μὲ τὴν στρατιωτικὴ μου περιγραφὴ «**Ἑποποιῖα τοῦ Σκρᾶ**», μὲ τὴν ἀπλὴ ὀνομασίαν «**Βωμοὶ Θριάμβων καὶ Θλιμμένες ψυχές**».

Αὐτὴ ἦτο ἡ διαθήκη τοῦ τραυματίου, ὁ ὁποῖος ἔπειτα ἀπὸ λίγους μῆνας ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας μὲ εἰδικὴν ἀποστολὴν καὶ πρὸς νοσηλείαν εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Τὸ αἰώνιο Παρίσι μὲ τοὺς μαρτυρικοὺς βωμοὺς τῆς ἀγάπης του καὶ τὴν ἔλξη τῆς πολυθόρυβης Μονμόρτης, τὰ γελαστὰ Ἠλύσσια Πεδία, ὁ Πλατὺς Κεραιμικός, τὸ δροσόλουστο δάσος τῆς Βουλώνης, μὲ τὴ χαϊδεμένη λιμνούλα του — ποὺ ἀπαλὰ ζωγραφίζουν τὰ δένδρα στὴν ἀγκαλιά της θεῖες εἰκόνες — τὸ ξωτικὸ Αἶξ-Λὲ-Μπαίν, ποῦ πάντα ἡ εἰκόνα τῶν γύρω βαθυπρασίνων βουνῶν ζωγραφίζεται στὴν ὀλογόραρη λίμνη τοῦ Μπουρζέ, ἡ ἀργυρόφωτη Ντωβίλλη, στὴν ἀμμουδιὰ τῆς ὁποίας ἀδιάκοπα παίζει τὸ λάγνο κῦμα τῆς ὀρμητικῆς νειότης μὲ τὰ δροσολούλουδα τῆς Μάγχης, ἡ σιωπὴ τοῦ Τάμεση τοῦ Λονδίνου καὶ πειὸ πολὺ ἀπ' ὅλα, ἡ ὀλοπράσινος ὄχθης τοῦ γαλήνιου Σηκουάνα, ποὺ κρύβει ἓνα ὀλόκληρο κόσμον θείων ὀραμάτων,

ΒΩΜΟΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ ΚΑΙ ΘΛΙΜΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ

Ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Κάλλου καὶ τῶν Ἀγόνων.

« Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά! »

*Ἀπορραματιζὴ ἄποψις τοῦ χιονισμένου Παναχαΐτου. Εἰς τὸ μέσον τὸ μνημεῖον τοῦ ἐνῶσε
τὴν Σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως ἀειμνήστου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ.*

ἣν ἐστίαν πού ἀνεπήδησεν ὁ σπινθὴρ τῆς Ἐθνικῆς μας Ἐπαναστάσεως καὶ ἡ Ἐλε

ἐνέπνευσαν τὰ ὠραιότερα ἔργα εἰς τὸν ποιητὴν.

Ἄ! πόσο δυνατά, πόσο ὁμορφα γράφει κανεὶς ὅταν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα! Καὶ ὁ τραγουδιστὴς τῶν θλιμμένων πόθων, μαζὺ μὲ τὰ τραγούδια του γιὰ τὰ ἄγρια βουνά, ποὺ ἐξειλίχθη ἐκεῖ ἢ σκληροτέρα τραγωδία, μαζὺ μὲ τοὺς καῦμούς του γιὰ τὴ χάρη τῆς ὀνειρεμένης λεύκας, ποὺ ἀπλώνει σὰν φάντασμα τὸν σιγοςάλευτο ἴσκιό της στὴν ἀκροποταμιά, δὲν ἔμεινεν ἄμοιρος τοῦ πόνου κάποιας ἄλλης βαθειᾶς φλόγας, ὅπως ἀντιλαμβανόμεθα ἀπὸ τοὺς ὕμνους του πρὸς τὴν «**Μαντελένια**», τὴν «**Ξανθούλα**» κλπ., τοὺς ὁποίους ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ μετέβαλεν, ὥστε ἀπὸ τὴ μέθη τῶν πόθων, σὲ σπαρακτικὸ ὕμνον, σὲ μῖσος ὅπως βαθειὰ αἰσθανόμεθα ἀπὸ τὴν «**Ἥχώ**» του.

Ἰδού, φίλοι μου, τὸ μυστικὸ τῆς διαθήκης τοῦ τραυματίου, ποὺ ἔρχεται, ὥστε ἀπὸ τόσα χρόνια, νὰ πραγματοποιήσῃ ἓνα ἐνδόμυχο πόθο!

Οἱ «**Βωμοὶ τῶν Θριάμβων**» καὶ ἡ **Θλιμμένες Ψυχές**» θὰ εἶναι τὸ γλυκὸ παναιώνιο τραγοῦδι τῶν ἡρώων τῆς σκέψεως καὶ τῶν ἔργων, θὰ εἶναι ὁ βωμός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ σύρουν οἱ ἔνδοξοι νεκροὶ τὸν χορὸν τοῦ μαρτυρίου.

Γ. Σ.

ΛΙΓΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Πρὶν παρουσιάσω τὰ φτωχὰ μου ἔργα—ποὺ εἶχαν τὴν ἔμπνευσι οἱ μεγάλοι μας Λόγιοι νὰ στολίσουν μὲ χίλια δυὸ ἀγριολούλουδα, γιὰ νὰ μένουν πάντα σιωπηλὰ καὶ εὐλαβικὰ μέσα στὸ πλαίσιο τῶν ὡραίων ἐπαίνων—αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσι νὰ σημειώσω, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γνώμην τῶν δημιουργῶν τοῦ πνευματικοῦ μας Κόσμου, ὅτι καίτοι κατέβαλα προσπαθείας νὰ γράψω δυνατὰ γιὰ ὅ,τι ὡραῖον καὶ ὑψηλὸν ἐθαύμασα εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὀρίζοντας, ἐν τούτοις δὲν κατώρθωσα παρὰ μικρά, ἀσήμαντα, πράγματα καὶ τοῦτο, διότι δὲν εἶχα, δὲν εὔρηκα ἐκεῖ, οὔτε τὸν Ὀλυμπο μὲ τὰς θείας πηγὰς τῶν ναμάτων του, οὔτε τὸν Παρνασσό, οὔτε τοὺς χρησμοὺς τῶν Δελφῶν, κι' οὔτε τὸ ἀπαλὸ Ἑλληνικὸ ἀκρογιάλι καὶ τὸν φωτεινὸ ὀρίζοντα καὶ τ' ἀφθαστο στερέωμα τῆς Πατρίδος μου, γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀνέλθω λίγο, ὅπως ἐπέτυχα στὸ ἔργο μου «**Θλιμμένες ψυχές**», «**Στοχασμοὶ II**» καὶ τ' ἄλλα ἔργα, ποὺ ἐνεπνεύσθην ἀπὸ τὸ σκληρὸ ἐναγκαλισμὸ τῶν σεμνῶν μας ἡρώων μὲ τὸν θάνατο.

Στῆς ἄκρες τοῦ στοχαστικοῦ Λονδίνου, στὸ γλυκὸ κι' ὀλόχαρο Παρίσι καὶ στὸ Ρῆνο καὶ στῆς Ἀλπεις καὶ στὸ Σηκουάνα—ποὺ κρύβει ἓνα ὀλόκληρο κόσμον θείων ὁραμάτων—θὰ ἔπρεπε πράγματι ν' ἀφιερῶσιν κανεῖς τὸν ὕμνον τῆς λατρείας του. Ἄν δὲν κατώρθωσα νὰ γράψω μὲ μεγαλέιτερη διάχυσι καὶ περιπάθεια, ἂν τὰ ἔργα ποῦ ἔγραψα ἐκεῖ—ἐξαιρέσει τῆς ἀφθαστης

«*Μαντελένιας μου*» — δὲν κρίνονται ἁρμονικὰ καὶ πλαστικὰ εἰς σύλληψιν ἐννοιῶν, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι κ' ἐκεῖ πού ἔμενα ἤμουν σκλάβος τοῦ τόπου μου, τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Παρνασσοῦ.

Τὶ κρύβουν εἰς τὸ βάθος οἱ «*Βωμοὶ τῶν Θριάμβων*» καὶ τὶ εἶναι ἡ «*Θλιμμένες Ψυχές*» αὐτό, αὐτὸ θὰ τὸ κρίνουν ὅσοι διαβάσουν τὸ βιβλίο μου μὲ μεγάλη ἡσυχία καὶ μὲ ἀγάπη.

Εἶναι ἡ σκληρὲς καὶ ἀδυσώπητες τῆς ζωῆς ἀνάγκες, εἶναι οἱ ἀδάμαστες τοῦ ἀνθρώπου δρμές, πού τὸν ὀδηγοῦν στὸ γκρέμισμα καὶ τὸ σπαραγμό, εἶναι οἱ ὕμνοι πρὸς ὅσους ἔπесαν, γιὰ νὰ ἀνυψωθοῦν ἄλλοι, εἶναι τῶν πόθων οἱ ψυχές πού μᾶς παρακολουθοῦν βῆμα πρὸς βῆμα στὴ ζωὴ, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουν μιᾶς εὐτυχισμένης στιγμῆς τὴν ἀπόλαυσι ἢ μιᾶς ζωῆς τὴν πίκρα καὶ τὴν μοναξιά, τὶ εἶναι, θὰ τὸ διακρίνουν ὅσοι στὸ γλυκοχάραγμα τοῦ λογισμοῦ καὶ τὸ συμβολικὸ φῶς τῆς στροφῆς, προσπαθήσουν νὰ μὲ παρακολουθήσουν.

Ἡ «*Θλιμμένες Ψυχές*» ὥς τόσο, μαζὺ μὲ τοὺς «*Βωμοὺς τῶν Θριάμβων*» — ἔργον μιᾶς δεκαπενταετίας, μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς—δὲν περικλείουν, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη, ἀπλῶς τὴ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου, μὲ ὅλας τὰς ἐντυπώσεις, τὰς ἀναμνήσεις, τὶς πραγματικότητες καὶ τὰ ἀμυδρὰ ὁράματα, πού γελοῦν ἢ κλαῖνε τριγύρω μας, ἀλλὰ κάτι πολὺ γενικώτερον: Τοὺς πόνους, τοὺς στοχασμοὺς καὶ τοὺς πόθους τῆς Ἑλληνικῆς Ψυχῆς.

Ἴδου διατὶ καὶ ἐγὼ πιστεύω νὰ ἀποτελέσῃ τὸ μικρό μου αὐτὸ ἔργο ἓνα σεμνὸ καὶ ὠφέλιμο μνημεῖο.

ΔΙΟΝ· ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ

ΒΩΜΟΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ

Ἡ ἐποποιΐα τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν

« Ἡ ἀνδρεία τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων ἐκέρδισε τὸν θαυμασμὸν τῶν Συμμάχων. Τὰ τέκνα ἀπεδείχθησαν ἀντάξια τῶν Προγόνων των ».

Franchet D'Espérey

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν τόσων ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τοῦ Στρατοῦ μας, ἀπὸ τῶν θριάμβων τοῦ Σαρανταπόρου, τῶν Γενιτσῶν, τοῦ Λαχανᾶ, τοῦ Κιλκίς, τοῦ Μπιζανίου, τῆς Κρέσνας, τῆς Μαχομίας καὶ τῆς ἄνω Τζουμαγιάς, μέχρι τῆς ὥραίας ἐκείνης ἐποχῆς τῆς ὀρμητικῆς προελάσεως αὐτοῦ πέραν τῶν θρυλικῶν πεδίων τοῦ Ἀφιὸν-Καρὰ-Χισάρ, τῆς Κιουταχίας τοῦ Ἑσκή Σεχέρ καὶ τοῦ μοιραίου Σαγγαρίου, τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν κατέχει εἰς τὴν πολεμικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑθνους μίαν ἐξαιρετικὴν καὶ περιίλαμπρον σελίδα.

Ὅπως κατὰ τὴν ὀρχαιότητα, ὁ Γρανικὸς ποταμὸς ἀνοίξε τὴν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ λεωφόρον τῶν θριάμβων εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, οὕτω καὶ τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν ἀνοίξε, τὴν 17 Μαΐου 1918, τὸν ὥραϊον δρόμον διὰ νὰ στήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς Τρόπαια Νίκης, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν προέλασίν του, ἀπὸ τοῦ ὀρμητηρίου αὐτοῦ, πρὸς τὰς πύλας τῆς Σόφιας, τὰ Βελεσσά, τὰς κορυφογραμμὰς τῆς Μπεργκαλνίτσας, τὸ Πιρότ, τὴν Μπέλλα Παλάγκα, τὴν ζώνη τῆς Νύσσης-Μητροβίτσης καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως.

«Τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν, λέγει ὁ διαπρεπὴς Συνταγματάρχης Βυγας, εἶναι διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν τὸ προειδοποιητικὸν Σάλπισμα τῆς Ἀναστάσεως».

Ἡ πανωλεθρία τῶν ἀντιπάλων, εἰς τὸ νέον αὐτὸ Βατερλώ,

δὲν προῆλθεν ἀπὸ κάποιου τυχαῖου γεγονὸς ἢ ἀπὸ κάποια ἀσίμαντα πράγματα, ποὺ πολλάκις κρίνουν τὴν τύχη μιᾶς μάχης, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Μέγας Ναπολέον, δὲν προῆλθε διότι ὁ Στρατάρχης Μάκενσεν καὶ τὸ Γερμανοβουλγαρικὸν Ἐπιτελεῖον παρημέλησε τὴν ὁργάνωσιν τῶν φύσει ἀπορθήτων θέσεων, οὔτε διότι δὲν ἀντέταξεν ἐκεῖ ὁ ἐχθρὸς ἔμμονον καὶ λυσσώδη ἀντίστασιν, ἀλλὰ... ἀλλὰ διότι οἱ ἄνδρες μας, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἡγήτορος μέχρι τοῦ τελευταίου στρατιώτου, ἠθέλησαν νὰ νικήσουν καὶ ἐνίκησαν.

Ἡ ὁργάνωσις καὶ ἡ ἄμυνα τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν, εἶχεν ἐπιστημονικώτατα παρασκευασθῇ, ἡ ἀνδρεία τοῦ ἀμυνομένου ἐχθροῦ ὑπῆρξεν ἀδιαφιλονίκητος, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἰσχυροτέρας θελήσεως δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀντισταθῇ τίποτε! Ἡ ἰσχυροτέρα θέλησις, ὅπως μᾶς διδάσκουν ὅλων τῶν αἰώνων οἱ ἀγῶνες, ὥς καὶ τὰ τελευταῖα παραδείγματα τοῦ μεγάλου Πολέμου, εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ὄπλον. Μὲ τὸ ὄπλον αὐτό, ἀνέτρεψε ὅλα τὰ ἐμπόδια μία δρᾶξ ἀνδρείων πολεμιστῶν διὰ νὰ ἀκολουθήσουν, σὲ λίγο, ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι τὸν ὥραϊον δρόμον τῶν νεωτέρων θριάμβων.

Τὰ μόνιμα ὀχυρωτικὰ τοῦ ἐχθροῦ ἔργα, τὰ ἰσχυρὰ πυροβολεῖα, τὰ ἀμπρί του, μὲ ὅλα τὰ τρομερὰ ἀμυντικά των μέσα, δὲν ἴσχυσαν ἐπὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς θελήσεως τοῦ Ἑλλήνος Στρατιώτου. Τὰ παρέσυρε, τὰ ἐνέκρωσε, ὅλα ἡ ὀρμητικὴ του ἐνέργεια. Τὰ συνέτριψε, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν ἐβάδιζε πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὥς θνητὸς ἄνθρωπος, μὲ τὴν συνοδείαν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ φροντίδων δι' ὅτι ἄφηνεν ὀπίσω του, ἀλλὰ διότι ἐπροχώρησεν ὥς χαλύβδινη μηχανή, πυρωμένη ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν φλόγα, τὰ παρέσυρε διότι ἐβάδισε σὰν μυθικὸς ἦρως, σὰν Τιτάν!

Τὶ εἶναι τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν; Μία ἑκτασις βραχύδης 2½ περίπου τετραγωνικῶν χιλιομέτρων—θα ἔλεγεν ὁ ἀνεπηρέαστος καὶ ψυχρὸς παρατηρητὴς—ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχύθη τὸ αἷμα τεσσάρων περίπου χιλιάδων ἀνθρώπων ἐν διαστήματι μόνον δύο ὥρων.

Ἄ! Ὁχι. Τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν εἶναι κατὰ περισσότερον. Διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ θρόνος τῶν Νικητῶν καὶ τὸ μνημεῖον τῶν θριάμβων. Εἶναι ὁ βωμὸς τῶν θρύλων ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου καιρὸ ζητοῦσε νὰ πετάξῃ ἡ ψυχὴ τῶν νικητῶν πρὸς τὸ ἡρῶον τῶν Ἀθανάτων!

ΣΚΡΑ ΝΤΙ ΛΕΓΚΕΝ : Τὸ Ἅγιον Βῆμα μιᾶς Ἀφραστης Λατρείας, ὁ Βωμὸς
Θριάμβων καὶ τὸ μνημα τῶν Σέμνων καὶ Ἀγνώστων Ἡρώων.

Διὰ τὴν Βουλγαρίαν: Τόπος ἐξιλαστήριος. Κόλασις. Καὶ ἄδοξος τάφος!

Καίτοι φοβοῦμαι, ὅτι δὲν θὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς προσδοκίας ὅλων, ὅπως ἀποτελέσῃ ἡ παροῦσα ἐξιστόρησις μίαν λεπτομερῆ καὶ ἀνάλογον εἰκόνα τῆς ζωηρότητος τῶν διαδραματισθέντων ἐκεῖ γεγονότων, ἐν τούτοις θὰ ἐπιχειρήσω νὰ περιγράψω δι' ὀλίγων τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῶν θέσεων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων καὶ εἰσέλθω ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ κυρίως ἐνδιαφέροντος σημείου, τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀγῶνος.

Τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους κατεῖχον, πρὸ τῆς ἐφόδου, τὸ πετρῶδες ὕψωμα Ἀθανσέ.

Ἡ τοποθεσία Ἀθανσέ, μὲ ἀπόλυτον ὕψος 1045 μ. ἀποτελεῖται ἐκ σκληροῦ βραχώδους ὄγκου, ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν ἀκαλύπτου, ἐκτὸς τῆς Δυτικῆς κλιτύος καλυπτομένης ὑπὸ ἀραιῶν δενδρυλλίων καὶ θάμνων. Ἔχει κλιτεῖς ὁμαλῶς κατερχομένας πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ, ἡ κορυφή δὲ τῆς θέσεως ταύτης εἶναι ὠοειδῆς καὶ μᾶλλον πεπλατυσμένη πρὸς Ἀνατολάς, ἀποτελοῦσα μικρὸν ὄροπέδιον.

Βορείως τῆς θέσεως Ἀθανσέ μικρὸς αὐχὴν—ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ἀρχίζουν δύο μικραὶ χαράδραι—ἐνώνει τὰς προσβάσεις τῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ θέσεως μὲ τὰς γραμμάς μας. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι τὸ μᾶλλον εὐπαθές, διότι δι' αὐτοῦ ἐνεργεῖται ἡ ἄμεσος ἐπαφὴ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Εἶναι ὁ αὐχὴν αὐτός, τὰ χέρια οὕτως εἰπεῖν δι' ἀμφοτέρας τὰς παρατάξεις. Δι' αὐτοῦ, ὥς τοῦ πλησιεστέρου καὶ καταλληλοτέρου σημείου, θέλει ἐπιχειρηθῇ ἡ σοβαροτέρα ἐνέργεια πρὸς κατάληψιν τοῦ πρώτου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, ἥτοι τῆς Α' γραμμῆς χαρακωμάτων, ἅτινα χωρίζει ἀπόστασις 100—120 περίπου μέτρων.

Ὁ αὐχὴν αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ἀναπτύξεως τῶν γραμμῶν μας Α 5 ἐπὶ τοῦ Ἀθανσέ. Δεξιὰ τούτου ἐπεκτείνεται ἡ γραμμὴ Α 4 καὶ ἀριστερὰ ἡ γραμμὴ Α 6 πρὸς τὸ Κιουβέτ.

Ἐχθρικαὶ θέσεις.

Ὁ ἐχθρὸς κατέχων τὴν πρὸς Βορρᾶν τοῦ Ἀθανσέ ὀχυρωτάτην τοποθεσίαν Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν δεσπόζει καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἡμετέρων γραμμῶν.

Ἡ τοποθεσία αὕτη—ἄκρον τῆς προεξεχούσης τῆς Χούμας—

ἔχει σχῆμα περίπου τραπεζίου, οὗτινος αἱ δύο παράλληλοι πλευραὶ—Βορεία καὶ Νοτία—ἀπέχουσιν ἀλλήλων περὶ τὰ 1300 μέτρα.

Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ τραπεζίου τούτου εὐρίσκονται τὰ κέντρα ἀντιστάσεως **Σκρᾱ Ντι Λέγκεν** (ὑψώμ. 1096) γωνία Νοτιοδυτική, **Πιτόν Λευκῶν Ἔργων** (ὑψώμ. 1028) Νοτιοανατολική, **Τούμουλους**, Βορειοδυτική καὶ **Σέρφ-Βολάν**, Βορειοανατολική.

Ἡ Α' ἀμυντική ὁργάνωσις τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ τραπεζίου—ἥτις εὐρίσκεται ἐγγὺς τῶν ἔργων τῆς ἡμετέρας γραμμῆς Ἀθανσὲ Α 5, Κιουβὲτ Α 6 καὶ ἄκρου δεξιοῦ παρατάξεώς μας Α 4—ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς γραμμὰς ἀντιστάσεως καὶ περιλαμβάνει τὰ ἔργα τοῦ Σκρᾱ Ντι Λέγκεν, Τρανσὲ Μπρύν, Κουρτὶν καὶ Πιτόν Λευκῶν Ἔργων, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ἐκ τῶν ἔργων τούτων προκεχωρημένα χαρακώματα Τρανσὲ Ντι Γκέ, Τρανσὲ Φλαγκάντ, Μπαστιὸν Οὐἔστ καὶ Μπαστιὸν Σαντράλ.

Ἡ βορεία παράλληλος τοῦ τραπεζίου αὐτοῦ, ἀποτελεῖ τὴν Β' ἐσωτερικὴν γραμμὴν ἀμύνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν δύο γραμμαὶ ἀντιστάσεως καὶ περιλαμβάνει τὰ ἔργα Τούμουλους, Ρεκτάγκλ, Πιτόν Ντενυντὲ καὶ Σέρφ-Βολάν. Τὸ ἀνάπτυγμα τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης ἀμυντικῆς γραμμῆς εἶναι περίπου 1600 μέτρα.

Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ τραπεζίου ἔχει εἰς πολλὰ μέρη δύο γραμμὰς ἀντιστάσεως καὶ περιλαμβάνει τὰ χαρακώματα Μπαστιὸν Ντὲ Λέστ, Τριάγκλ, καὶ Τὲτ Ντι Σιέν.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς τοποθεσίας (Βορειοδυτικὴ ἄκρη) ὑπάρχει τὸ τετράπλευρον Ἔστ Ντι Σείγ.

Ἡ ὅλη προεξέχουσα περιβάλλεται διὰ πλήρων δικτύων συρματοπλεγμάτων, ὅπισθεν δὲ τῶν γραμμῶν ἀντιστάσεως, ἔχθρὸς πλεῖστα ἰσχυρὰ καταφύγια βομβαρδισμοῦ, ἰσχυρὰς θέσεις πολυβόλων, κατεσκευασμένας μὲ σκιροκονίαμμα, ὡς καὶ πολλὰς κεκαλυμμένας θέσεις τορπιλλοβλητικῶν μηχανημάτων.

Συνέχεια τῆς γραμμῆς Τούμουλους-Σέρφ Βολάν, πρὸς Ἀνατολὰς μὲν εἶναι τὰ ἔργα Πιτόν, Σέρφ Βολάν κ.λ.π., πρὸς Δυσμὰς δὲ τὸ ἔργον Κρούπ Ντὲ Τούμουλους. Βορείως τῆς περιγραφείσης ἀνωτέρω τοποθεσίας, εὐρίσκονται τὰ ἔργα: Αὐχὴν Χούμας-Πυραμὶς, Καταφάγκ, Γκίζ-Μπαλκάν, Πιτόν Γκρί, Γερμανικὸν παρατηρητήριον, ἅτινα ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν ἀμυντικὴν τοποθεσίαν.

ΒΟΜΟΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ ΚΑΙ ΘΛΙΜΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ

Οἱ σύγχρονοι ἀγωνισταὶ
καὶ οἱ ἀθάνατοι πρόμαχοι τῆς Ἑθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας.

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

(Ἐκ τῆς μεγάλης ἐλαιογραφίας Βουζάκη τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης)

**Πληροφορίαι περὶ τῶν δυνάμεων τοῦ κατέχοντος, πρὸ τῆς
ἐνάρξεως τῆς ἐπιθέσεως, τὴν ἀνωτέρω ἰσχυροτάτην
τοποθεσίαν ἐχθροῦ.**

Ἡ τοποθεσία Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν κατέχεται ὑπὸ δύο Συνταγμάτων Πεζικοῦ, τοῦ 8ου, ἀνήκοντος εἰς τὴν XX Μεραρχίαν καὶ διατεθειμένου εἰς τὴν III Ταξιαρχίαν καὶ τοῦ 49ου Συντάγματος τῆς III Ταξιαρχίας, τῆς 5ης Βουλγαρικῆς Μεραρχίας.

Διοικητὴς τῆς 5ης Βουλγαρικῆς Μεραρχίας, εἶναι ὁ Στρατηγὸς Τοπαλώφ. Τῆς 3ης Ταξιαρχίας, ὁ Συνταγματάρχης Ἰωσήφωφ, τῶν δὲ δύο Συνταγμάτων 8ου Ἀντισυνταγματάρχης Μιλάνωφ καὶ 49ου Συνταγματάρχης Γκέσκωφ.

Τὸ 8ον Βουλγαρικὸν Σύνταγμα ἔχει δύο Τάγματα ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς, τοῦ ἑτέρου εὐρισκομένου ἐν ἐφεδρείᾳ, τὸ δὲ 49ον Σύνταγμα, ἄπασαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀνωτέρω τοποθεσίας. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν, ἃς εἶχεν ἡ Μεραρχία Ἀρχιπελάγους καὶ τῶν ἀναγνωρίσεων, ἐξηκριβώθη ὅτι ὁ ἐχθρὸς διέθετε ὡς ἐξῆς τὰς δυνάμεις του διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν θέσεών του.

Ἐπὶ τῶν προκεχωρημένων γραμμῶν 8 Λόχους. Ἐπὶ τῆς κυρίας γραμμῆς ἀντιστάσεως 15 Λόχους τοῦ 49ου Συντάγματος καὶ τοῦ 2ου τοιούτου, ὅπερ ἀφίχθη ἐσπευσμένως ἐκ τοῦ διαμερίσματος Μπουριχόβου—11η Βουλγαρικὴ Μεραρχία—καὶ ἀντικατέστησε τὸ 8ον Βουλγαρικὸν Σύνταγμα. Ἀμεσοὶ ἐφεδρεῖαι παρέμενον 6 Λόχοι καὶ εἰς πλεόν ἀπομεμακρυσμένας θέσεις 20 Λόχοι, τῆς 5ης Βουλγαρικῆς Μεραρχίας.

Ἐκαστος Βουλγαρικὸς Λόχος ἔχει πλήρη ἐφοδιασμὸν χειροβομβίδων, Τρομπλὸν—ὄπλα ἐκσφενδονίσεως χειροβομβίδων—καὶ ἀνάλογα πολυβόλα. Ἐκαστον Βουλγαρικὸν Σύνταγμα ἔχει 3 Λόχους πολυβόλων, μετὰ τοῦ 250ου δὲ Γερμανικοῦ ἀποσπάσματος πολυβόλων, ὅπερ κατέχει τὴν γραμμὴν Τούμουλους, Πιτὸν Ντὲ Νουντέ, Σέρφ Βολάν, ὁ ἐχθρὸς παρατάσει 60 περίπου πολυβόλα καὶ 48 τορπιλλοβλητικὸς σωλήνας.

Πέριξ τῆς Χούμας καὶ νοτίως κυρίως αὐτῆς, ὑπῆρχον πολλαὶ Πυροβολαρχίαι διαφόρων διαμετρημάτων, ἀνήκουσαι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰς τὸ 1ον Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ. Ἐσημειώθησαν ἐπὶ πλεόν, μέχρι τῆς παραμονῆς τῆς ἐπιθέσεως:

Τρεῖς Πυροβολαρχίαι τοῦ III Συντάγματος Ὀβιδοβόλων. Στοιχεῖα τοῦ 11ου Συντάγματος Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, πυροβόλα τινὰ Γερμανικά, τοῦ 209ου Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ ἢ τοῦ 9ου Συντάγματος Γερμανικοῦ Πυροβολικοῦ. Ἐπὶ πλεόν λιποτάκται ἐσημείωσαν κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὸν τομέα τοῦ 49ου Πεζικοῦ Συντάγματος, ἔξ Γερμανικᾶς Πυροβολαρχίας τῶν 77 καὶ 105, δύο Γερμανικὰ Πυροβόλα τῶν 160, ὅπισθεν τοῦ Γερμανικοῦ παρατηρητηρίου. Ἐξηκριβώθησαν ἐπομένως δέκα ὀκτὼ Πυροβολαρχίαι μικροῦ διαμετρήματος, ἀπὸ Τζένας μέχρι Γερμανικοῦ παρατηρητηρίου, ὅπισθεν τῆς κυρίας γραμμῆς καὶ δύο Πυροβολαρχίαι, μεγάλου διαμετρήματος ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ.

***Δυνάμεις τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων καὶ κατὰ τμησις
θέσεων ἐνεργείας.***

Διὰ τοῦ σχεδίου ἐπιχειρήσεων, τῆς 1ης δμάδος Μεραρχιῶν, ὠρίσθη, ὅπως διατεθῶσιν ὑπὸ τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους διὰ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν, αἱ κατωτέρω δυνάμεις:

Α') Τὸ 6ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (Τυφέκια 2400, τρομπλὸν 144, ὄπλοπολυβόλα 96, πολυβόλα 24).

Β') Τὸ 1ον Σύνταγμα Μεραρχίας Σερρῶν (Τυφέκια 2300, τρομπλὸν 144, ὄπλοπολυβόλα 72, πολυβόλα 24).

Γ') Τὸ 5ον Σύνταγμα Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους (Τυφέκια 2300, τρομπλὸν 144, ὄπλοπολυβόλα, 95, πολυβόλα 24).

Δ') 2 Οὐλαμοὶ Πυροβόλων Τρανσὲ τῶν 37, 6 πυροβόλα ἐν ὄλῳ.

Ε') 1 Λόχος Γάλλων Φλογοβόλων καί,

ΣΤ') Ἡ διλοχία μηχανικοῦ Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους.

Αἱ ἄνωτέρω μονάδες ἀπετέλεσαν τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων ἐπιθέσεως.

Ὡς ἐφεδρεῖαι, φρουρᾶς θέσεων ἐφετηρίας παρέμειναν: 3 Τάγματα τοῦ 3ου Συντάγματος Μεραρχίας Σερρῶν, εἰς Λόχος Γαλλικὸς—Λεγεῶνος—καὶ εἰς Λόχος πολυβόλων τοῦ Ιου Ἀφρικανικοῦ Ἐφεδρικοῦ Συντάγματος. Ἐπίσης ἡ Ἡμιλαρχία τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους (70 περίπου σπάθαι) ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν σύνδεσμον τῶν στρατευμάτων ἐπιχειρήσεων.

Πλὴν τούτων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Μεραρχίαν 32 πολυβόλα πρὸς ἐκτέλεσιν ἐμμέσου βολῆς διὰ 220 χιλιάδων φυσιγγίων.

Τὸ Πυροβολικὸν ἐνεργείας κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀπετέλεσθη ἐκ τῶν ἑξῆς μονάδων:

Ὁρειβατικόν: 44 πυροβόλα, 24 Γαλλικὰ 20 Ἑλληνικά.

Πεδινόν: 48 πεδινὰ πυρ. Γαλλικά, Βαρύ, 30 τῶν 155 Γαλλικά, 4 τῶν 6 δακτύλων Γαλλικά καὶ 2 τῶν 8 δακτύλων Ἀγγλικά.

Χαρακωμάτων: 2 Ἑλληνικά τῶν 58, 6 Γαλλικά τῶν 58 καὶ 2 Γαλλ. τῶν 240.

Βαρὺ Πυροβολικόν:—μακρὰ ἀντιπυροβολικόν—9 πυροβόλα Ἑλλην. τῶν 120 μακρά, 20 Γαλλ. πυροβόλα τῶν 200 μακρά, 4 πυροβόλα Γαλλ. τῶν 105 καὶ 32 Γαλλ. πυροβόλα τῶν 155 μακρά. Ἦτοι, ἐν συνόλῳ 203 πυροβόλα. Τὸ σύνολον τοῦ ἀριθμοῦ ὀβίδων, διὰ τὴν προπαρασκευὴν, καταστροφὴν καὶ πυρὰ φραγμοῦ, ὥρίσθη εἰς 115.820.

Γενικὸς ἀντικειμενικὸς σκοπός.

Ὁ γενικὸς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Στρατηγείου ἦτο:

Α') Κατάληψις τοῦ ὄγκου Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν μέχρι τῆς γραμμῆς Τούμουλους-Σέρφ Βολὰν συμπεριλαμβανομένου, ἐκκαθάρισις τῶν χαραδρῶν τῶν εὕρισκομένων βορείως τῆς γραμμῆς ταύτης καὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων εὕρισκονται Πυροβολαρχίαι τινὲς καὶ σημαντικαὶ ἐχθρικαὶ κατασκηνώσεις.

Β') Κυρίευσις τῆς προκεχωρημένης γραμμῆς μεταξὺ Σέρφ-Βολὰν καὶ Μπούκα Ντὲ Λὰ Λούμνιτσα Β. Α. τῆς Λουμνίτσης.

Γ') Ἐν συνεχείᾳ τῶν ἄνω ἐπιχειρήσεων μεταφορὰ τῆς πρώτης ἡμῶν γραμμῆς ἐπὶ τοῦ μετώπου Λαντίγ-βορεία κλιτὺς τῆς **Ταμπλέτ-Λα Μπὲς-Μπός, Κροῦπ Ντὶ Ντὸ Ντὰν-Σέρφ-Βολὰν Τούμουλους-Κροῦπ Ντὶ Τούμουλους-Λούντζι**, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κατέχωμεν θέσιν εὐνοϊκωτέραν ἀπὸ ἀμυντικῆς ἀπόψεως ἐπιτρέπουσαν ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐνεργήσωμεν ὑπὸ καλὰς συνθήκας τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς δευτέρας ἐχθρικῆς θέσεως.

Εἰς τὸν γενικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους συμπεριλαμβάνεται πρὸς τούτοις νὰ συνδεθῇ εἰς τὸ Κροῦπ Ντὶ **Ντὸ Ντὰν** μετὰ τῆς Μεραρχίας Κρήτης, Ἀνατολικῶς τοῦ ἔργου 304 πρὸς τὸ Καγιοῦ Μπλάν, νὰ κερδίσῃ ἔδαφος πρὸς τὴν θέσιν Τὲτ Ντὶ Σιὲν καὶ νὰ φθάσῃ, ἐὰν εἶναι δυνατόν, μέχρι τῆς ὁδοῦ **Χούμας-Λουμνίτσης**. Νὰ ἐξασφαλισθῇ δυτικῶς καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ τὸν σύνδεσμον μετὰ τῆς Μεραρχίας Σεργῶν.

Μέτωπον ἐπιθέσεως Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους.

Τὸ μέτωπον ἐπιθέσεως Μεραρχίας, Ἀρχιπελάγους, ὠρίσθη ἀπὸ τῆς **χαράδρας τῶν κυνηγῶν** (ἀνατολικῶς), μέχρι τῆς χαράδρας **Βολτιζέρ** (δυτικῶς).

Ἡ ζώνη ἐνεργείας τῆς Μεραρχίας περιλαμβάνει τοὺς κανονικοὺς στόχους τοῦ ὅλου συγκροτήματος Σκρᾶ Ντί Λέγκεν, οὗτινος ἡ κατάληψις ἐνηργήθη ὑπὸ τῶντριῶν Συνταγμάτων (6, 1, καὶ 5), ὥς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἡ κατάτμησις τῆς ζώνης ἐνεργείας ἐνὸς ἐκάστου Συντάγματος ὑπῆρξεν ἡ ἀκόλουθος.

Τὸ 6ον Σύνταγμα, μὲ μέτωπον ἐπιθέσεως 400 περίπου μέτρ. θὰ προσβάλῃ τὰ ἔργα **Κουρτίν-Μπαστιδὸν-Σαντράλ-Πιτὸν Λευκῶν Ἔργων-Μπαστιδὸν Ντί Λέστ** καὶ **Σέρφ-Βολάν**.

Τὸ 1ον Σύνταγμα Πεζ. Μεραρχίας Σερρῶν, μὲ μέτωπον ἐπιθέσεως 750 περίπου μέτρ. θὰ προσβάλῃ διὰ δύο Ταγμάτων ταυτοχρόνως, τὰ ἔργα: Τρανσὲ **Φλαγκάντ-Μπαστιδὸν Οὐέστ**, Τρανσὲ **Μπρύν**, Τρανσὲ **Ἐντερμεντιέρ**, Τρανσὲ **Ἔστ Ντί Σέϊγ**, τετράπλευρον **Ρεκτάγκλ**, Πιτὸν **Ντενουντέ** καὶ **Μπός**.

Τὸ 5ον Σύνταγμα, μὲ μέτωπον ἐνεργείας 360 περίπου μέτρων, θὰ προσβάλῃ τὰ ἔργα Τρανσὲ Ντί **Γκέ**, τὰ ἐπὶ τοῦ συγκροτήματος Σκρᾶ Ντί Λέγκεν ἔργα, Τρανσὲ **Οὐέστ Ντί Σέϊγ**, Μπαστιδὸν **Ντί Σέϊγ**, δυτικά ἔργα τοῦ Τρανσὲ **Ντί Γκίξ** καὶ τὰ ἔργα τοῦ ὅλου συγκροτήματος **Τούμουλους**.

Ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς ἐπιθέσεως ἡ ὁργάνωσις διοικήσεως, Σταθμοὶ Διοικήσεων καὶ παρατηρητήρια εἶχον καθορισθῇ ὥς ἐξῆς.

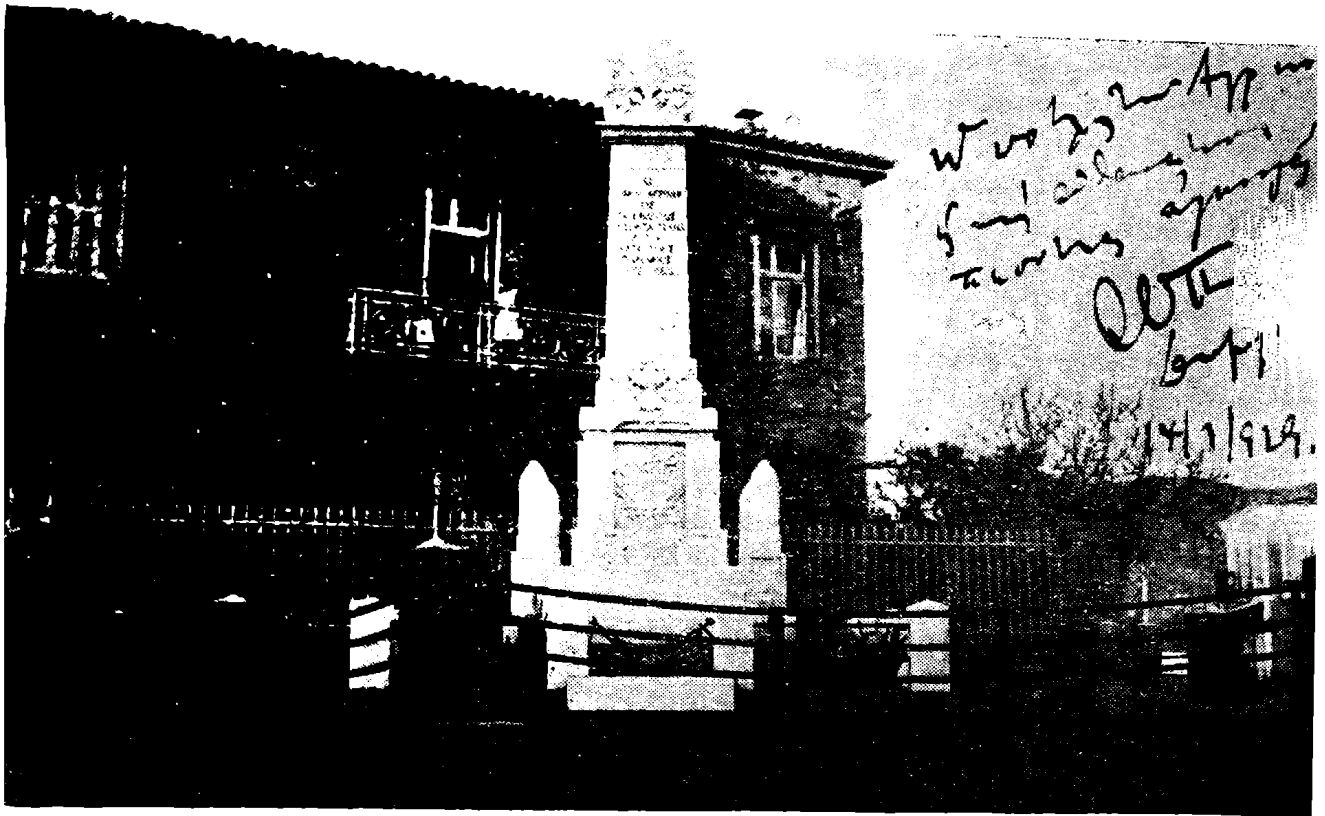
Διοικητὴς Στρατευμάτων ἐπιθέσεως, ὁ Διοικητὴς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους Ἀντιστράτηγος **Ἰωάννου Δημ.** Σταθμὸς Διοικήσεως εἰς Ποαντῶ 1, ὁρίζει τὸ σχέδιον ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ ὁ Θρυλικὸς Στρατηγὸς Ἰωάννου, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἰς τοὺς προγενεστέρους πολέμους, ἔκρινε σκόπιμον καὶ ἐπωφελὲς νὰ μεταφέρῃ τὸν Σταθμὸν Διοικήσεώς του ἐπὶ τοῦ Ἀβανσέ—δηλονότι ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἐπιχειρήσεων—ὁπόθεν παρεσύρθη, ὅπως πάντοτε, ἐμπρὸς καὶ εὐρέθη εἰς τὴν γραμμὴν μάχης. Ἐπομένως, ὁ Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον τοῦ ἐνδόξου Στρατηγοῦ Ἰωάννου ἐχρησιμοποιήθη ἡ γραμμὴ μάχης.

Διοικητὴς, τῆς ὑπὸ τὸν Στρατάρχην Guillaumat, 1ης Ὀμάδος

ΒΩΜΟΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταί.

Ἀπὸ τὰς ἐκατόμβας τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἀγρινίου.

Ἡ ἐν Ἀγρινίῳ ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἀναθηματικὴ Στήλη εἰς αἰοίδιμον μνήμην τῶν ἡρωϊκῶς πεσόντων, κατὰ τοὺς πολέμους 1912-192 ἀθανάτων ἀγωνιστῶν.

Μεραρχιῶν, ἦτο, κατὰ τὰς εὐτυχεῖς αὐτὰς ἡμέρας, ὁ στρατηγὸς **Ζερόμ.** Ἐπιτελάρχης, ὁ Ἀντισυνταγματάρχης **Φρενταμπέργ.** Σταθμὸς Διοικήσεως 1ης Ὀμάδος Μεραρχιῶν εἰς Ποαντῶ, παρατηρητήριον ὡσαύτως εἰς Ποαντῶ.

Διοικητὴς τοῦ Πυροβολικοῦ 1ης Ὀμάδος Μεραρχιῶν, Συνταγματάρχης **Φαβερώ.** Σταθμὸς Διοικήσεως, παρατηρητήριον εἰς Ποαντῶ.

Διοικητὴς Βαρέος Πυροβολικοῦ Ἀντισυνταγματ. **Μαντριγιόν.** Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς Πικ Ντὲ Μπικόρ.

Διοικητὴς Σώματος Στρατοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἀντιστράτηγος Ζυμβρακάκης Ἐμμ. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον Ποαντῶ 2. Ἐπιτελάρχης Σώματος, Ἀντισυνταγμ. Σπυρόπουλος.

Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ, Σώματος Στρατοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης Ἀντισυνταγματάρχης Πυροβολ. Θεόδωρος Μανέτας.

Ἐπιτελάρχης Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, Ταγματάρχης Πρωτοσύγγελλος Ἀχιλ. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς Ποαντῶ 1 καὶ ἡ Α' γραμμὴ μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Ἰωάννου.

Διοικητὴς Βαρέος Πυροβολικοῦ—καταστροφῆς—Ταγματάρχης Μπουασιέρ.

Διοικητὴς τοῦ Μεραρχιακοῦ Πεζικοῦ Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, Συνταγματάρχης Μαγκανάρας. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς Β. 3/2 Πλατῶ Ντὲ Πιτόν.

Διοικηταὶ τῶν τριῶν Συνταγμάτων ἐπιθέσεως, ὡς καὶ τῶν Τάγμάτων τούτων, ἦσαν οἱ ἑξῆς. Διοικητὴς 6ου Συντάγματος Ἀντισυνταγματάρχης Ἐξαρχάκης Κ. Παρατηρητήριον καὶ Σταθμὸς Διοικήσεως εἰς Πουτάζ Ρεπλά.

Διοικητὴς 1ου Τάγματος τοῦ ἀνωτέρω 6ου Πεζικοῦ Συντάγματος, Ταγματάρχης Τσίπουρας Ν. Παρατηρητήριον καὶ Σταθμὸς Διοικήσεως εἰς Α. 3. Διοικητὴς 2ου Τάγματος, τοῦ αὐτοῦ Συντάγματος, Λοχαγὸς Καρακούφας Βλάσιος. Παρατηρητήριον καὶ Σταθμὸς διοικήσεως εἰς ἔργα Β' γραμμῆς Α 4.

Διοικητὴς 3ου Τάγματος—Τάγμα ἐπιθέσεως—τοῦ ἰδίου 6ου Πεζικοῦ Συντάγματος, ὁ Ταγματάρχης Πλαστήρας Νικόλαος. Σταθμὸς Διοικήσεως εἰς ἔργα Α 4 Κουρτάζ.

Διοικητὴς τοῦ 1ου Συντάγματος Μεραρχίας Σερρών, ὁ Ταγματάρχης Κονδύλης Γεώργιος. Σταθμὸς διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς Ἀβανσὲ Α 5.

Διοικητὴς 1ου Τάγματος, τοῦ ἀνωτέρω 1ου Πεζικοῦ Συντάγματος, Ταγματάρχης Ψάρης Γεώργιος. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς ἔργον Α 5 ᾽Αβανσέ.

Διοικητὴς 2ου Τάγματος, τοῦ αὐτοῦ 1ου Πεζικοῦ Συντάγματος, Σκαλτσογιάννης Ἰωάννης. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς ἔργα Α 6.

Διοικητὴς 3ου Τάγματος, τοῦ ἰδίου 1ου Πεζικοῦ Συντάγματος, Ταγματάρχης Βαχάρογλου. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς τὰ Β. ἔργα Α 5 ᾽Αβανσέ.

Διοικητὴς 5ου Συντάγματος Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, Συνταγματάρχης Τσιμικάλης Εὐθ. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς ἔργον Α 7 ἀριστερὰ τοῦ Κιουβέτ.

Διοικητὴς 1ου Τάγματος, τοῦ ἀνωτέρω 5ου Πεζικοῦ Συντάγματος, Ταγματάρχης Παπαγιάννης Βασίλειος. Σταθμὸς Διοικήσεως εἰς ἔργον Α 7 (Κιουβέτ), παρατηρητήριον εἰς ἔργον Α 8.

Διοικητὴς 2ου Τάγματος, τοῦ αὐτοῦ Συντάγματος, Λοχαγὸς Ντόζης Ἰωάννης. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς ἔργον Α 9.

Διοικητὴς 3ου Τάγματος, τοῦ ἰδίου 5ου Συντάγματος, Μπάμπης Κωνστ. Σταθμὸς Διοικήσεως καὶ παρατηρητήριον εἰς ἔργον Α. 7.

Διοικητὴς δὲ τῆς Διλοχίας Μηχανικοῦ, Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, Λοχαγὸς Γρηγοράκης Ἰωάννης.

Τὴν 15/28 Μαΐου 1918 ἡ Μεραρχία Ἀρχιπελάγους, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 111 Διαταγῆς ἐπιχειρήσεων, διέταξε τὴν μετακίνησιν τῶν ὑπ' αὐτῆς μονάδων πρὸς τὴν θέσιν ᾽Αβανσέ. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς:

Στρατηγεῖον τῇ 15/28 Μαΐου 1918.

᾽Απόρρητον ὥρα 12η

Διαταγὴ ἐπιχειρήσεων ἀριθ. 111

᾽Εξαιρετικῶς ἐπεῖγον

I Συμφώνως πρὸς διαταγὴν τῆς 1ης δμάδος Μεραρχιῶν ἡ 16]29 Μαΐου ἐ. ἔ. ὁρίζεται ὡς ἡ I ἡμέρα.

II Συνεπῶς αἱ μονάδες τῆς Μεραρχίας θὰ καταλάβωσι, τὴν νύκτα τῆς σήμερον 15/28—16/29, τὰς θέσεις τὰς προβλεπομένας ἐν τῷ σχεδίῳ ἐπιθέσεως ὑπ' ἀριθ. 12364/1224.

Οἱ Μεγάλοι Ἐμψυχῶνται

Ὁ κ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐπιθεωρῶν τὸν Στρατὸν πρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Σ: Δεξιὰ του, ὁ Διοικητὴς τοῦ θριαμβευτικῶς καταλαβόντος τὸν ἀνατολικὸν τομέα τοῦ Σ: θου ἡρωϊκοῦ Πεζικοῦ Συντάγματος Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους Ἀντισυνταγματάρχης Ἐξαρχάκης. Ἀριστερά του ὁ Συν/χης Χαράλ. Τσερούλης Διοικητὴς τοῦ 2ου ἡρωϊκοῦ Πεζικοῦ Συντάγματος Μεραρχίας Σερρῶν.

III Κίνησις τῶν Συνταγμάτων καὶ δρομολόγιον.

Ἀναχώρησις 5ου Συντάγματος 19ην ὥραν, Δρομολόγιον
Ποαντῶ - 2 - Μοντικιούλ.

Ἀναχώρησις 6ου Συντάγματος 19ην ὥραν, Δρομολόγιον Γέγ-
κουρα - Ποαντῶ - Πενσορε - Πλατῶ Ντὲ Πιτόν.

Ἀναχώρησις 1ου Συντάγματος 21ην ὥραν. Δρομολόγιον Γέγ-
κουρα - Ποαντῶ 1 - Πενσορε Πλατῶ Ντὲ Πιτόν.

Δημήτριος Ἰωάννου Ἀντιστράτηγος

Ἡ ἡμέρα Η 1/16/29 Μαΐου 1918 εἶχε καθορισθῇ ὡς ἡμέρα
προπαρασκευῆς τοῦ Πυροβολικοῦ.

Τὴν 5ην ὥραν καὶ 10', 16/29 Μαΐου 1918, ἤρξατο ἡ κατα-
στρεπτικὴ βολὴ τοῦ Πυροβολικοῦ. Τὴν 10ην ὥραν διεκόπη ἡ βολὴ
ἐπὶ 30' λεπτά, ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ ἀεροπλάνα καὶ λάβωσι φω-
τογραφίας τῆς βομβαρδιζομένης τοποθεσίας καὶ ἀναγνωρίσωσι τὰς
ἐπιτευχθείσας εἰς αὐτὴν καταστροφάς.

Τὴν 10ην ὥραν καὶ 30' λεπτά ἐπανήρχισεν ἡ βολή. Τὸ πρό-
γραμμα καταστροφῆς Πυροβολικοῦ ἐθεωρήθη λήξαν τὴν 19 καὶ
20' ὥραν.

Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἔβαλλεν ἀραιῶς κατὰ τῆς Α' γραμ-
μῆς μας καὶ κατὰ τῶν Πυροβολαρχιῶν μας, ἀλλ' ἡ σφοδρότης
τοῦ ἡμετέρου Πυροβολικοῦ ἠνάγκασε τοῦτο νὰ σιγήσῃ περὶ τὴν
8 καὶ 30' ὥραν. Τὴν 16 καὶ 05' ὥραν, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ἡμέ-
τερον Πυροβολικὸν διέκοψεν ἐπὶ ἡμίωρον τὴν βολὴν του, τὸ
ἐχθρικὸν ἐξετέλεσε πυρὰ φραγμοῦ πρὸ τῶν πρώτων γραμμῶν του
καὶ ἐπὶ τῆς χαράδρας Μπερζερί διαρκείας 6—8 λεπτῶν τῆς ὥρας
καὶ κατόπιν ἐσίγησε.

Τὰ Στρατεύματα ἐπιθέσεως ἀπὸ τῆς νυκτὸς τῆς 15/28 - 16/29
Μαΐου, εἶχον προωθηθῇ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ σχεδίου ἐπιθέσεως προ-
βλεπομένας θέσεις των.

Οἱ παρατηρηταὶ ἐκ τῶν διαφόρων παρατηρητηρίων παρηκο-
λούθουν τὴν ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας ἐνεργουμένην καταστρο-
φὴν τῶν ἀμυντικῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ καταστροφὴ τῶν συρματοπλεγμάτων τῆς Α' ἐχθρικῆς
γραμμῆς ἐβεβαιώθη ὑπὸ τῶν παρατηρητηρίων τοῦ Πεζικοῦ μας
μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ταύτης.

Καθ' ἣν στιγμὴν συνέτριβε τὸ ἡμέτερον Πυροβολικὸν ἓνα

πρὸς ἓνα τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τοῦ ἐχθροῦ καὶ συνεκλόνιζε ἐκ βάθρων τὸ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν, οἱ ἄλκιμοι Στρατιῶται τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως κατεγίνοντο εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐφοδιασμοῦ των. Ἐπερναν τὰ φρυσίγγια καὶ τὰς χειροβομβίδας ποὺ ἐχρησιμοποίησαν ἐκεῖ στὸ τραπέζι τοῦ χάρου ὅταν ἦλθε ἡ μεγάλη στιγμή.

Τὸ ἀπόγευμα, 16/29 Μαΐου, ἦσαν καθ' ὅλα ἔτοιμοι. Τὴν ὥραν ἐκείνην εἶχαν ἐπιδιοθῇ εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῶν κορμιῶν,—τῶν κορμιῶν ποὺ ὠδήγησαν μὲ ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖ πρὸς εἰς τὸν βωμὸν τῆς Νίκης—ἐξυρίσθησαν, ἐχόρεψαν καὶ ὕστερα ἔδωσαν πρόθυμα τὸ γράμμα τους,—τὴ διαθήκη τους—εἰς τὸν ταχυδρόμο συνάδελφο, νὰ τὸ ἀποστείλῃ στὸ πτωχικό τους σπίτι, ποὺ περιμένει ἔδῳ καὶ κᾶμποσο καιρὸ ἀπάντησι καὶ νέα ἀπὸ τὸ χαράκωμα.

Τὸ βράδυ, πρὶν καλομαζέψει ὁ ἥλιος τῆς τελευταῖες του ἀκτῖνες, βλέπουν οἱ ἡρωϊκοὶ μας στρατιῶται νὰ ἀργοδιαβαίνουν ματωμένα—πυροκόκκινα τὰ βαρεῖα σύννεφα ποὺ σκέπαζαν τὰ κεφάλια τῶν Βουλγάρων καὶ ἐξηγοῦν προφητικὰ τοὺς οἰωνούς.

Κάτω ἀπὸ τὰ βαρεῖα σύννεφα ἔβλεπαν τὴ στιγμή αὐτὴ τὰ παλληκάρια μας, κᾶποιων θριάμβων Λάβαρα! κᾶποιους Βωμούς Ἀγώνων!

Καὶ δόξης φωτοστέφανα καὶ ἐκδικητῶν ντουφέκια καὶ τῶν πατέρων κόκκαλα ἱερὰ καὶ σκλάβων μοιρολόγια καὶ δάφνης κλωνάρια ἀπέριττα καὶ θούρια τῆς Νίκης καὶ λάμψη προγόνων σοφῶν καὶ αἵνοι θριάμβων, ἀλλὰ καὶ ἐργασία συστηματικὴ καὶ προπύνησις ἐπιστημονικὴ καὶ διδάγματα σεμνῶν ἡρώων ἡγητόρων καὶ παραδείγματα αὐταπαρνήσεως ὑψηλῆς καὶ πειθαρχίας καὶ ἀγῶνες καὶ σύνδεσμος ἱερός, ὅλης τῆς κλίμακος τῶν μαχητῶν καὶ πάντοτε διδάγματα γενναίων ἡγητόρων, πόσο βαθειὰ στὴν ψυχὴ τῶν στρατιωτῶν μας κρυφομιλοῦσαν τώρα!

Τὴν 21ην ὥραν ὁ διοικητὴς τῶν στρατευμάτων ἐπιθέσεως ἀντιστράτηγος Ἰωάννου, ἐξέδιδε τὴν κάτωθι ὀλιγόλογον διαταγὴν ἐπιχειρήσεων:

«Γενναῖοι μου Στρατιῶται. Ἡ πατρις ἐπαφίεται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Τέκνων αὐτῆς. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἅπαντες θὰ ἐπιτελέσητε μετ' ἐπιτυχίας καὶ αὐταπαρνήσεως τὰ στρατιωτικά σας καθήκοντα. Σᾶς εὐχομαι τὸν στέφανον τῆς Δόξης».

Δημήτριος Ἰωάννου Ἀντιστράτηγος

Τὴν 23ην ὥραν τῆς 16/29-17/30 Μαΐου, ἔρχεται εἰς τοὺς σταθμοὺς Διοικήσεων τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους καὶ κοινοποιεῖ εἰς τοὺς Διοικητὰς τῶν Συνταγμάτων καὶ Ταγμάτων, ὅτι «ὥρα ἐξορμήσεως τῶν Τμημάτων ὠρίσθη ἡ 4 καὶ 55'».

Τὴν 4ην ὥραν εἶχον εὗρεθῇ ἅπαντες εἰς τὰς θέσεις των.

Τὴν 4,30' ὥραν, καθ' ἣν στιγμὴν ὅλα ἐφαίνοντο ἤσυχα εἰς τὸν ἀνατολικὸν τομέα καὶ παραμόνευε ἡ κουρασμένη ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς χθεσινῆς ἡμέρας νύχτα τὴν ἀργογεννημένη καὶ ἀσιμόθαμπη αὐγὴ, ἀστραψαν ξαφνικὰ ὅλες οἱ πυροβολαρχίαι μας διὰ νὰ δείξουν εἰς τοὺς στρατιώτας μας, διὰ τελευταίαν φορὰν, μὲ τὰ διαδοχικὰ κύματα μιᾶς παρατεταμένης λάμπσεως, τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς—τὸν ἐχθρὸν—καὶ νὰ συγκλονίσουν ἀμέσως τὰς ἰσχυράς του θέσεις, μὲ τὴν συνεχῇ παρατεταμένην ἔκρηξιν ὁλοκλήρων τόννων ὀβίδων διαφόρου διαμετρήματος καὶ εἵδους.

Τὸ βαρὺ πυροβολικὸν βάλλει κατὰ τῶν ὀργανώσεων Τούμουλους-Ρεκτάγκλ-Πιτὸν Ντενουντέ, Σέρφ Βολάν, Τέτ Ντι Σιέν καὶ Τριάνγκλ. Αἱ πεδιναὶ πυροβολαρχίαι ἐκτελοῦν πυρὰ φραγμοῦ, μὲ 8 βολὰς κατὰ λεπτόν, ἐπὶ τῶν πρώτων ἐχθρικῶν γραμμῶν.

Τὰ πυρὰ τοῦ βαρέος βραχέος πυροβολικοῦ συγκεντροῦνται ἐπίσης ἐπὶ τῶν ὀχυρῶν ὀργανώσεων τῆς Α' γραμμῆς, μὲ ρυθμὸν 4 βολὰς τὸ λεπτὸν κατὰ πυροβολαρχίαν, τῶν δὲ βαρέων μακρῶν πυροβολαρχιῶν, συγκεντροῦται κατὰ τῶν καθορισθέντων ἐχθρικῶν στόχων ἐπὶ τῶν ὀπισθεν γραμμῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Πυροβολαρχία τῶν 6 δακτύλων—μακρὰ βαρέα—ἀπὸ τῆς 4 καὶ 55' ἐξακολουθεῖ τὴν βολὴν τῆς κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Τὴν 4. 55' τὰ πυρὰ φραγμοῦ μετακινοῦνται ἢ διατηροῦνται, ἀναλόγως τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν 6 καὶ 30' ὥραν καταλαμβάνονται, ὥς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἅπαντες οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ ὑπὸ τῶν Συνταγμάτων ἐπιθέσεως καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης μέχρι 6 καὶ 45'—ἥτοι ἐπὶ 15—20 λεπτὰ τῆς ὥρας, ἐξακολουθεῖ ἡ διατήρησις τῶν πυρῶν φραγμοῦ ἐπὶ τοῦ τελευταίου ὀρίου τῶν ἐχθρικῶν θέσεων.

Τὴν 6 καὶ 45' ἐκτελεῖται βολὴ ἀσφυξιογόνων κατὰ τῶν ὀπισθεν τοῦ Καταφάγκ ἐχθρικῶν συγκεντρώσεων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσφυξιογόνου βολῆς αἱ ὀρειβατικαὶ μοῖραι ἐξηκολούθουν τὰ ἀποφρακτικὰ πυρὰ, ἐπιμηκύνουσαι τὴν βολὴν κατόπιν

αἰτήσεως τοῦ πεζικοῦ. Τὴν 7ην ὥραν μετακινοῦνται πρὸς τὰ ἔμπρὸς δύο Πυροβολαρχίαι τῶν 70 καὶ καταλαμβάνουσι νέας θέσεις.

Τὴν ἐνέργειαν πυρῶν κατὰ τῆς χαράδρας Τούμουλους ἐκτελεῖ ἡ 1η Μοῖρα.

Τὴν 7 καὶ 5' ὥραν τὰ πυρὰ φραγμοῦ τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ μεταφέρονται εἰς τὸ ἄκρον τῶν καταληφθέντων ἱῶδη τελευταίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, ἵνα δυνηθῇ τὸ Πεζικὸν νὰ ἀνιχνεύσῃ τὰς πρὸ τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν καταληφθείσας χαράδρας καὶ θέσεις.

Τὴν 7 καὶ 50' τερματίζεται τέλος τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐντόνου καὶ ὑπερόχου δράσεως τοῦ πυροβολικοῦ μας, διὰ τοῦ καθορισμοῦ βολῆς ἀντιπροπαρασκευῆς, ἥτις κανονισθεῖσα, ἐξηκολούθησε.

Διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ παρακολουθήσωμεν ὅπωςδὴποτε τὰ ἐπὶ τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν διαδραματισθέντα γεγονότα, ἀπὸ τῆς ἐξορμήσεως τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως, μέχρι τῆς καταλήψεως τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, ἐνδείκνυται ὅπως χωρίσωμεν τὴν παράταξιν τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων εἰς τρεῖς ζώνας: Α' τὴν Ἀνατολικὴν—τομεὺς ἐξορμήσεως τοῦ 6ου Πεζ. Συντάγματος. Β' τὴν Κεντρικὴν ζώνην—τομεὺς ἐξορμήσεως τοῦ 1ου Πεζ. Συντάγματος Μεραρχίας Σεργῶν καὶ Γ' τὴν Δυτικὴν ζώνην—τομεὺς ἐξορμήσεως τοῦ 5ου Πεζ. Συντάγματος—καὶ νὰ ἐξετάσωμεν κεχωρισμένως τὴν ἐνέργειαν ἐνὸς ἐκάστου τμήματος.

Διάταξις τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως καὶ ἐνέργειαι αὐτῶν.

Α' Ἀνατολικὴ ζώνη.

Τὸ 6ον Σύνταγμα Πεζ. Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, εἰς Οὐλαμὸς τοῦ 2ου λόχου Μηχανικοῦ, 2 πυροβόλα τῶν 37 τοῦ 1ου Συντάγματος Ἀφρικανῶν καὶ μία Διμοιρία Φλογοβόλων, ἔχει τὴν ἐντολὴν—ὡς ἀφηγήθημεν ἐν τῷ σχετικῷ κεφαλαίῳ κατατμήσεως ταμέων ἐνεργείας τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους—νὰ ἐπιτεθῇ διὰ τοῦ 3ου Τάγματος, ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ 2ου Τάγματος ἐφεδρείας, κατὰ τῶν καθορισθέντων ἀντικειμενικῶν στόχων. Β' Νὰ καλύψῃ τὴν ἐπίθεσιν δεξιὰ διὰ τοῦ 1ου Τάγματος, ἀπὸ τοῦ παρὰ τοῦ Καγιοῦ Μπλὰν ἐχθροῦ, διὰ μικρῶν δὲ τμημάτων τὸ τάγμα τοῦτο θὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ ἐχθροῦ εἰς

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταὶ καὶ οἱ ἐνθουσιόδαις πρωτοπόροι
τῶν Ἑθνικῶν ἀγώνων.

Εἰς ἐνδοξὴν ἀγάπην καὶ ἐξορ-
γῆς πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγωνιστὰς καὶ
τοὺς ἀναπαύρους πατριῶτες. —

Θ. Σοφουλῆς

Τριάνγκλ καὶ νὰ συνδεθῇ μὲ τὴν Μεραρχίαν Κρήτης δεξιὰ του καὶ ἀνατολικῶς τῶν ἔργων 504 βίς καὶ Γ' νὰ καταληφθῶσιν οἱ καθορισθέντες τελευταῖοι ἀντικειμενικοὶ στόχοι — Σέρφ Βολὰν κλπ.,—νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ συνοχὴ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τοῦ 3ου Τάγματος μετὰ τοῦ 1ου Πεζ. Συντάγματος Μεραρχίας Σερρῶν καὶ νὰ ὀργανωθῶσι καταλλήλως αἱ ἀποσπασθισόμεναι ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὀχυραὶ θέσεις.

Τὴν 4 καὶ 55' ὥραν, τὰ τμήματα ἐπιθέσεως ἐξώρμησαν αὐτομάτως ἐκ τῆς ἀφετηρίας των, εἰς σχηματισμὸν ἐνωμοτιῶν εἰς ἄνδρα εἰς παράταξιν, διῆλθον τὰ ρήγματα τῶν ἐχθρικῶν συρματοπλεγμάτων, μεθ' ὃ ἀνεπτύχθησαν λαβόντα τὴν διάταξιν κυμάτων ἐπιθέσεως. Οὕτω, τὰ κύματα ἐπιθέσεως, βοηθούμενα ὑπὸ τοῦ ἀποφρακτικοῦ πυρὸς τοῦ ἡμετέρου Πυροβολικοῦ, κατέλαβον τοὺς πρώτους ἀντικειμενικοὺς στόχους, εἰς χρονικὸν διάστημα 15—20' περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας.

Τὰ κύματα ἐπιθέσεως, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν πρώτων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, ἐσταμάτησαν ἐπὶ 20' περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ ἀνασυνετάχθησαν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐξορμήσεως, ἡ δρᾶσις τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἤρχισε νὰ καθίσταται σὺν τῷ χρόνῳ σφοδροτέρα, προσπαθοῦντος ὅπως, δι' ἀποφρακτικῶν πυρῶν, ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν τῶν τμημάτων μας.

Κατὰ τὴν κατάληψιν τῶν πρώτων ἀντικειμενικῶν στόχων, ἡ ἀντίστασις διαφόρων ἐχθρικῶν τμημάτων, ἐγκλεισθέντων εἰς διάφορα ἀμπρί, ὑπῆρξεν ἄλλοῦ μὲν μετρία, ἄλλοῦ δὲ ἔμμονος-σταθερά. Διὰ τοῦ πυρὸς ὅμως τῶν χειροβομβιστῶν, ὀπλοπολυβόλων καὶ τῆς ὀρμητικῆς ἐνεργείας τῶν ἀνδρῶν μας, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσι.

Τὸ πρῶτον Τάγμα προκαλύψεως, ἀμιλλώμενον εἰς ὀρμὴν προελάσεως καὶ ἐνεργητικότητος πρὸς τὸν 3ον Τάγμα ἐπιθέσεως, προσέβαλε τοὺς στόχους ἐνεργείας τῆς ζώνης του καὶ κατέλαβε τὰ ὀχυρὰ ἔργα Τριάνγκλ, ἐπεκτοθὲν δεξιὰ τούτων.

Τὸ 2ον Τάγμα ἐφεδρείας, ἅμα τῇ ἐξορμήσει τοῦ 3ου Τάγματος, κατέλαβε τὰς θέσεις ἐξορμήσεως Α 4. Τὰ πολυβόλα τοῦ ἰδίου Τάγματος ἐφεδρείας προωθηθέντα, συνεπεία διαταγῆς τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Συντάγματος, ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν καταληφθεῖσαν θέσιν Μπαστιὸν Σαντράλ, ὁπόθεν ἔβαλλον κατὰ τῶν ὀρυγμάτων

συγκοινωνίας, τῶν ἀγόντων εἰς Σέρφ Βολὰν καὶ ἄλλων ἐνδε-
δειγμένων θέσεων τοῦ ἔχθρου.

Μετὰ τὴν παρέλευσιν στάσεως 20', καθ' ἣν ἀνασυνετάχθησαν
τὰ τμήματα, τὰ Τάγματα τῆς πρώτης γραμμῆς παρακολουθοῦντα
τὸ κινητὸν ἀποφρακτικὸν πῦρ τοῦ Πυροβολικοῦ μας, προήλασαν
καὶ κατέλαβον τοὺς δευτέρους ἀντικειμενικοὺς στόχους, περὶ τὴν
5 καὶ 45' ὥραν.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν δευτέρων ἀντικειμενικῶν στόχων,
ἐπηκολούθησε στάσις 15' λεπτῶν. Καὶ κατὰ τὴν κατάληψιν τού-
των τὰ κύματα ἐπιθέσεως συνήντησαν τὴν αὐτὴν περίπου ἀντί-
στασιν ἐκ μέρους τοῦ ἔχθρου, ὥς καὶ κατὰ τὴν κατάληψιν τῶν
πρώτων ἀντικειμενικῶν στόχων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὅμως,
ἡ δρᾶσις τοῦ ἔχθρου καθίστατο σὺν τῷ χρόνῳ ἐντονωτέρα. Τὸ
τάγμα ἐφεδρείας, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν δευτέρων ἀντικειμε-
νικῶν στόχων, ἐπροχώρησε καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν Μπαστιὸν
Σαντράλ, ὑψόμετρον 1028.

Κατάληψις τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν στόχων.

Μετὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρέλευσιν στάσεως 15' λεπτῶν καὶ
τὴν ἀνασύνταξιν τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως, ἐξηκολούθησεν ἡ προέ-
λασις διὰ τὴν κατάληψιν τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν,
ἀκολουθουμένης τῆς κινητῆς ἀποφρακτικῆς γραμμῆς τῶν πυρῶν
Πυροβολικοῦ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν μας.

Τὰ κύματα ἐπιθέσεως, καίτοι ἐμποδιζόμενα ἀπὸ τὸ ἀποφρα-
κτικὸν πῦρ τῶν πυροβόλων μας, κινούμενον ἀνὰ 100 μέτρα εἰς
διάστημα τριῶν λεπτῶν τῆς ὥρας καὶ παρὰ τὴν σφοδροτάτην
δρᾶσιν τοῦ ἔχθρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν πολυβόλων, κατέφθα-
σαν ἐπὶ τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν στόχων, συνέτριψαν τὴν
ἰσχυροτάτην εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀντίστασιν τοῦ ἔχθρου, ἀμυνο-
μένου ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν του κρησφυγέτων καὶ χαρακωμάτων καὶ
κατέλαβον τὴν 6 καὶ 40' καὶ τὰς τελευταίας ταύτας ἰσχυρὰς τοῦ
ἔχθρου θέσεις.

Ἄμα τῇ καταλήψει τοῦ τελευταίου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ
τὰ τάγματα ἐπιθέσεως 3ον καὶ 1ον, συνετάχθησαν ἀμέσως, ἀνε-
συγκρότησαν τὰς ἐφεδρείας των, ἔχοντα δύο λόχους ἐπὶ τῆς Α'
γραμμῆς, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὁποίας λίαν ἐγκαίρως ἔσπευσεν

Οἱ ἑνδοξοὶ Νικηταὶ

καὶ οἱ ὑπέροχοι πολιτικοὶ ἄνδρες τοῦ Ἑθνους.

Κ. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ

Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν

εἰς Οὐλαμὸς τοῦ ὕψους λόχου τοῦ δευτέρου Τάγματος, διοικούμενος ὑπὸ γενναίου ἡγήτορος καὶ οὕτω ἐξησφαλίσθη ἡ διατήρησις τῶν καταληφθέντων διὰ τρομακτικῶν ἀπωλειῶν, ἔργων τοῦ συγκροτήματος Σέρφ Βολάν, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτεθῇ ὁ ἐχθρὸς.

Τὸ τρίτον τάγμα, ἐπεκταθὲν δυτικῶς συνεδέθη ἀργότερον, ὥς προήλασεν ἐπὶ τῶν ἔργων Τούμουλους τὸ κέντρον παρατάξεως τοῦ 1ου Συντάγματος Μεραρχίας Σερρῶν, τὸ δὲ 1ον Τάγμα τοῦ 6ου Πεζικοῦ Συντάγματος, ἐπεκταθὲν ἀνατολικῶς, συνεδέθη μετὰ τῆς Μεραρχίας Κρήτης.

Ἡ ἐπιδειχθεῖσα ὀρμητικότης καὶ ἀνδρεία ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ 6ου Πεζικοῦ Συντάγματος, κατὰ τὴν κατάληψιν τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν στόχων καὶ ἡ προθυμία αὐτῶν, ὅπως ὀργανώσωσι τὰς βαλλομένας ὑπὸ σφοδροῦ πυρὸς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ θέσεις των, ὑπῆρξε πρωτοφανὴς καὶ ἀξιοθαύμαστος.

Κεντρικὴ ζώνη.

Τὸ 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ Μεραρχίας Σερρῶν, 2 οὐλαμοὶ Μηχανικοῦ, 2 πυροβόλα τῶν 37 καὶ μία διμοιρία τοῦ λόχου φλογοβόλων, εἶχε τὴν ἀποστολὴν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ κέντρου τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως—ὥς εἶδομεν ἐν τῷ σχετικῷ κεφαλαίῳ κατατμήσεως τομέων ἐνεργείας—διὰ δύο ταγμάτων καὶ ἀφοῦ προσβάλει τοὺς πρώτους καὶ δευτέρους ἀντικειμενικοὺς στόχους, νὰ καταλάβῃ τὸν τελευταῖον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν δηλονότι τὰ ἱσχυρὰ ἔργα Ρεκτάγκλ, Πιτὸν Ντενουντέ, Μπὸς κ.λ.π.

Τὴν 4 55' ὥραν ἐξώρμησαν τὰ τμήματα ἐπιθέσεως, κατὰ τρόπον ὑποδειχθέντα ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Συντάγματος. Οἱ λόχοι τῶν ταγμάτων 1ου καὶ 2ου ἔσχον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐξορμήσεως σημαντικὰς ἀπωλείας. Ἐπίσης ἡ ἐξόρμησις τῶν λόχων ἐνισχύσεως τῶν δύο ἀνωτέρω ταγμάτων, ὥς καὶ τοῦ 3ου τάγματος ἐφεδρείας, προσέκρουσεν εἰς ἰσχυρότατον βομβαρδισμόν τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ, προξενήσαντος τρομακτικὰς ἀπωλείας τόσον εἰς τὰ πρῶτα τμήματα ἐπιθέσεως, ὅσον καὶ εἰς τὰ εὗρισκόμενα ἐπὶ τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν τοιαῦτα.

Ἡ ἐξ ἀρχῆς συνάντησις τοιούτων δυσχερειῶν καὶ ἡ ἀπώλεια πλείστων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν, ἐπέφερε ποιάν τινα ἀταξίαν εἰς τὰ τμήματα, τὸ τοιοῦτον ὁμῶς οὐδαμῶς ἐπέδρασεν ἐπὶ

τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐμπνεόμενοι ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἀνδρείας καὶ αὐτοθυσίας τῶν ἡγητόρων των, ἔσπευδον πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν, ἀψηφοῦντες τὸν κίνδυνον.

Ἡ προέλασις καὶ κατάληψις τῶν διαδοχικῶν στόχων ἐγένετο μεθ' ὁρμῆς καὶ ταχύτητος κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν:

4 λόχοι ἐμπρὸς—δύο ἐξ ἑκατέρου τῶν ταγμάτων ἐπιθέσεως—αἱ δύο πρῶται διμοιρίαι ἐσχημάτισαν τὰ κύματα τῆς ἐπιθέσεως· αἱ δύο ἄλλαι διμοιρίαι τὰ τμήματα ἐνισχύσεως, ὅπισθεν τῶν πρώτων. Μετὰ τὰ τμήματα ταῦτα ἐνισχύσεως ἀκολουθοῦν οἱ ἐκκαθαρισταὶ τῶν λόχων (20 κατὰ λόχον).

Εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων ἀκολουθοῦν οἱ λόχοι ἐνισχύσεως, πλαισιούμενοι ὑπὸ τῶν λόχων τῶν πολυβόλων. Ὅπισθεν αὐτῶν οἱ ἐκκαθαρισταὶ τῶν ταγμάτων (180 κατὰ τάγμα).

Εἰς ἀπόστασιν 400—500 μέτρων ἀκολουθεῖ τὸ τάγμα ἐφεδρείας, εἰς σχηματισμὸν μικρῶν φαλάγγων, καλύπτον ὁλόκληρον τὸ μέτωπον τοῦ Συντάγματος.

Ἡ κατάληψις τῶν τριῶν διαδοχικῶν ἀντικειμενικῶν στόχων ἐγένετο μεθοδικώτατα καὶ εὐχερῶς, τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως παρακολουθούντων τὸ κινητὸν ἀποφρακτικὸν πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ μας. Ἡ ἀντίστασις τῶν τμημάτων τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ ἐξεμ-δενίσθη καταλλήλως διὰ τῶν πυρῶν τῶν χειροβομβιστῶν, τῶν ὅπλοπολυβόλων κ.λ.π. καὶ ἐξηναγκάσθησαν ἐν τέλει νὰ παραδοθῶσι.

Τὰ ἐκ τῶν ἀπωλειῶν δημιουργηθέντα κενὰ καὶ ἡ ὅλον ἐν αὐξανομένη ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ, ἐπέβαλον τὴν ἐπέμβασιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τοῦ 3ου τάγματος ἐφεδρείας, ὅπερ, ἅμα τῇ καταλήψει τῶν δευτέρων ἀντικειμενικῶν στόχων, ἐνεπλάκη εἰς τὸν ἀγῶνα, ἄλλοῦ μὲν ἐνισχύον, ἄλλοῦ δὲ εἰσερχόμενον τμηματικῶς εἰς τὴν Α' γραμμὴν πρὸς κατάληψιν τοῦ τελευταίου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ.

Τὴν 7ην ὥραν, ἐπετεύχθη ἡ κατάληψις ὅλων τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ 1ου Πεξ. Συντάγματος, ἐξελιχθέντος τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν κεντρικὴν ταύτην ζώνην, καθ' ὃν τρόπον ὅλαι αἱ ὁρμητικαὶ καὶ νικηφόροι ἐπιθέσεις. Τὸ πνεῦμα τῆς προχωρήσεως καὶ ἔδῳ ἔδωκε τὴν νίκην.

Γ'. Δυτικὴ ζώνη ἐπιθέσεως.

Τὸ 5ον Σύνταγμα πεζικοῦ Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, εἰς οὐ-

λαμὸς τοῦ 1ου λόχου Μηχανικοῦ, 2 πυροβόλα τῶν 37 καὶ μία διμοιρία λόχου φλογοβόλων εἶχε τὴν ἀποστολὴν: α') νὰ ἐπιτεθῇ διὰ δύο ταγματῶν, ἐνὸς ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ καὶ ἐνὸς ὡς τάγματος ἐφεδρείας, κατὰ τοῦ δυτικοῦ τῆς τοποθεσίας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ὀρισθέντων ἐν τῷ σχεδίῳ ἐπιθέσεως ἔργων καὶ ἀντικειμενικῶν στόχων· β') νὰ καλύψῃ τὴν ἐπίθεσιν ἀριστερά, ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν ἔργων Κρούπ Ντὲ Τούμουλους-Μπλὸκ Ροσὲ καὶ γ') νὰ ἐπιτεθῇ διὰ μικρῶν τμημάτων κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ ἐχθροῦ, νὰ συνδεθῇ μὲ τὴν Μεραρχίαν Σερρῶν δυτικῶς τοῦ Κρούπ Ντὲ Τούμουλους καὶ νὰ καταλάβῃ τοὺς τελευταίους τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοπούς, Τούμουλους κ.λ.π.

Ἡ διάταξις τῶν τμημάτων τοῦ ἀνωτέρω Συντάγματος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐπιθέσεως εἶχεν ὀρισθῇ ὡς ἑξῆς: Σταθμὸς διοικήσεως Συντάγματος, ἐπιτελεῖον αὐτοῦ, κέντρον πληροφοριῶν καὶ παρατηρητήριον εἰς Α 7 Κιουβέτ.

Τὸ 1ον: τάγμα ἐπιθέσεως, τὸ 2ον: καλύψεως καὶ τὸ 3ον: τάγμα ἐφεδρείας. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἡ διαδοχικὴ κατάληψις τῶν ἀντικειμενικῶν στόχων ἐγένετο ὡς ἀκολούθως.

Τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ὥραν, 4 καὶ 55', ἐγένετο ἡ ἐξόρμησις τῶν τμημάτων καὶ τοῦ Συντάγματος τούτου. Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἤρξατο ἐγκαίρως τῶν πυρῶν φραγμοῦ, διὰ μέσου τῶν ὁποίων εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ βαδίσουν τὰ τμήματα ἄνευ οὐδεμιᾶς στάσεως καὶ ἐν πλήρει συνοχῇ καὶ τάξει. Παρ' ὅλας τὰς προξενουμένας τρομακτικὰς ἀπωλείας, ἐκ τῶν ἀποφρακτικῶν πυρῶν τοῦ ἐχθροῦ, «οἱ πάντες προεχώρησαν ἐπὶ τῶν πρώτων ἀντικειμενικῶν στόχων, ὡς ἐπὶ πεδίου ἀσκήσεων».

Κατὰ τὴν κατάληψιν τῶν πρώτων ἀντικειμενικῶν στόχων, ἐγένετο ἰσχυρὰ ἀντίστασις ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν τμημάτων ἐκ διαφόρων γραμμῶν καὶ κρησφυγέτων, ὡς καὶ ἐκ διαφόρων πολυβολείων, ἥτις διαδοχικῶς ἐθραύετο ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Συντάγματος μὲ σοβαρὰς ἀπωλείας.

Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὀρισθείσης στάσεως 20' λεπτῶν, καθ' ἣν τὰ κύματα τῆς Α' γραμμῆς ἀνασυνετάχθησαν, ἤρξατο ἡ ἐπίθεσις διὰ τὴν κατάληψιν τῶν δευτέρων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν.

Τὰ κύματα ἐπιθέσεως, συνήντων ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁλονὲν αὐξανομένην ἀντίστασιν ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν τμημάτων, ἅτινα κατεῖχον δεσποζούσας θέσεις περὶ τὸ τετράπλευρον Τρανσὲ Ντὲ

Σείγ. Διὰ τῆς ὁρμῆς καὶ τῆς θελήσεως ἡγητόρων καὶ μαχητῶν, ἐθραύσθη ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἡ ἀντιπαθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἔμμονος ἀντίστασις καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν τμημάτων τοῦ Τάγματος ἐπιθέσεως, ἐνισχυθέντος δι' ἑνὸς λόχου τοῦ Τάγματος ἐφεδρείας καὶ οἱ δεύτεροι ἀντικειμενικοὶ στόχοι.

Μετὰ τὴν στάσιν 15' λεπτῶν καὶ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως, ἐξηκολούθησεν ἡ προέλασις διὰ τὴν κατάληψιν τῶν τελευταίων ἀντικειμενικῶν στόχων.

Τὰ κύματα ἐπιθέσεως, λίαν ταχέως κατέφθασαν, διερχόμενα τὸν φραγμὸν τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβυλικοῦ καὶ κατέλαβον καὶ τοὺς τελευταίους τούτους ἀντικειμενικοὺς στόχους, συντρίψαντα ἐνταῦθα κυριολεκτικῶς τὸν ἐχθρόν.

Οὕτω, τὴν 6 καὶ 30' περίπου ὥραν συνετελέσθη πλήρως ἡ κατάληψις ὅλων τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν καὶ τοῦ Συντάγματος τούτου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρησεν ἐπανειλημμένας ἀντεπιθέσεις πρὸς ἀνακατάληψιν καὶ ἀπόσπασιν τοῦ Κρούπ Ντὲ Τούμουλους, χωρὶς ἡ ἐνέργειά του νὰ ἀποφέρῃ ἄλλο ἀποτέλεσμα ἐκτὸς τῶν βαρυτάτων δι' αὐτὸν ἀπωλειῶν.

Λόγω τῶν πολλῶν ἀπωλειῶν καὶ ἰδίᾳ εἰς ἀξιωματικοὺς τοῦ 1ου καὶ 2ου τάγματος, ἐγένετο σύμπτυξις τῆς δυνάμεως τούτων μετὰ τοῦ 3ου ἐφεδρικοῦ τάγματος.

Ἐνέργεια τοῦ Μηχανικοῦ.

Ἡ διλοχία Μηχανικοῦ Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους προσέφερε κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον μεγίστας ὑπηρεσίας, ἐπιδιοθεῖσα μετὰ σπουδῆς καὶ αὐταπαρνήσεως εἰς τὴν ἄμεσον ὀργάνωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ πεζικοῦ καταληφθεισῶν θέσεων.

Ἐνέργεια τῶν ταγμάτων φρουρᾶς θέσεων ἀφετηρίας.

Τὰ παραμείναντα ὡς φρουρὰ θέσεων ἀφετηρίας, τρία Τάγματα τοῦ 1ου Συντάγματος Ἀφρικανῶν, ὡς καὶ ὁ λόχος Λεγεῶνος, ἐξετέλεσαν ὡς ἀκολούθως τὴν ἀποστολὴν των.

Ὁ λόχος Λεγεῶνος, ἔχων τὴν ἐντολὴν ὅπως καταλάβῃ ἀπὸ τῆς προσχωρήσεως τῶν Ἑλληνικῶν Τμημάτων, τὴν θέσιν Ἀβανσέ, νὰ ὀργανώσῃ καὶ διατηρήσῃ ταύτην πάσῃ θυσίᾳ, ἐπεδόθη ἀμέσως

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταὶ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

*Διοικητὴς τοῦ 1ου Τάγματος, τοῦ 5ου Πεζ. Συντάγματος Μεραρχίας Ἀρχιπ
"Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Σκρά.*

ἀπὸ τῆς προελάσεως τῶν στρατευμάτων ἐπιθέσεως, εἰς τὸ ἔργον του.

Τὸ 2ον Τάγμα, τοῦ 1ου Συντάγματος Ἀφρικανῶν, ἔχον τὴν ἀποστολὴν νὰ προελάσῃ ὀπισθεν τῶν κυμάτων ἐπιθέσεως διὰ τὴν κατάληψιν τῶν θέσεων Οὐβράζ Μπλάν κ.λ.π., ἃς ὤφειλε νὰ ὀργανώσῃ καὶ διατηρήσῃ πάσῃ θυσίᾳ, ἐπιλαμβάνεται τῶν καθηκόντων του τὴν 7 καὶ 45' ὥραν.

Τὸ 3ον Τάγμα τοῦ αὐτοῦ ἐφεδρικοῦ Συντάγματος, ἔχον τὴν ἀποστολὴν νὰ προελάσῃ ὀπισθεν τοῦ 2ου Τάγματος, μὲ ἄμεσον σκοπὸν τὴν κατάληψιν, τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν διὰ πάσης θυσίας διατήρησιν τῆς γραμμῆς Πιτὸν Ντενουντὲ-Σέρφ Βολάν, φθάνει εἰς τὰς θέσεις τοῦ προορισμοῦ του τὴν 13ην ὥραν.

Τὸ 1ον Τάγμα τοῦ ἰδίου Συντάγματος Ἀφρικανῶν, ἔχον τὴν ἀποστολὴν νὰ προελάσῃ ὀπισθεν τοῦ 3ου Τάγματος μὲ ἄμεσον σκοπὸν τὴν ταχεῖαν κατάληψιν τῆς γραμμῆς Τούμουλους-Ρεκτάγκλ, ἣν ὤφειλε νὰ ὀργανώσῃ καὶ προστατεύσῃ διὰ πάσης θυσίας ἐξ ἐνδεχομένης ἐχθρικῆς ἀντεπιθέσεως, φθάνει εἰς τὸν προορισμὸν του τὴν 16ην ὥραν. Ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς προελάσεως τῶν δύο ἀνωτέρω Ταγμάτων 3ου καὶ 1ου, προῆλθεν ἐξ ἀντιστάσεως μικρῶν τινων ἐχθρικῶν Τμημάτων, μὴ ἐκκαθαρισθέντων κ.λ.π.

***Ἡ ἐνέργεια τῶν ἐν συνοχῇ μετὰ τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους
τελούντων τμημάτων τῆς Μεραρχίας Κρήτης.***

Καίτοι ἐξέρχεται τῆς ἀρμοδιότητος τῆς παρούσης περιγραφῆς, ἥς κεντρικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ ἐξιστόρησις τῶν διαδραματισθέντων γεγονότων ἐπὶ τῆς κυρίως ἰσχυρᾶς τοποθεσίας τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν, ἐν τούτοις, χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐνδειξιν τιμῆς, πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς συναδέλφους τῆς ἐνδόξου Μεραρχίας Κρήτης, ἀναφέρομεν, ὅτι ἡ ταυτόχρονος καὶ ἡ ὀρμητικὴ προέλασις καὶ κατάληψις ὑπὸ τῶν ἀνδρείων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ὅλων τῶν ἀντικειμενικῶν στόχων — Πίστ - Μποσσέτ - Λαντίγ - Μπρέσσ-Μπὸς κ.λ.π. — ὑπεβοήθησε μεγάλως τὸ σχέδιον ἐπιθέσεως καὶ συνέτεινεν εἰς τὴν συντριβὴν τοῦ ἡθικοῦ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὐρεθεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκεντρώσῃ μεγαλειτέρας ἡθικὰς καὶ ὑλικὰς δυνάμεις διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν.

Ὁ Συνταγματάρχης Bujaç, εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν πολυκροτον σύγγραμμα, ἀναφέρει τὰ κατωτέρω σχετικῶς μὲ τὴν περιλαμπρον δρᾶσιν τῶν τμημάτων τῆς Μεραρχίας Κρήτης:

«Δεξιὰ τὸ πρῶτον Τάγμα τοῦ 7ου Συντάγματος Μεραρχίας Κρήτης διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Ταγματάρχου Ἑμμ. Τζανακάκη, ὥρμησε πρὸς τὸ Μπὸς καὶ μετὰ θριαμβευτικὴν νίκην εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, στρέφεται πρὸς τὸ Μποσσὲτ διὰ τὰ φθάση ἀκολούθως ἀκάθεκτον μέχρι τοῦ Μπρέσσ.

Ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος, καίτοι τραυματισθεὶς, βαδίζει πάντοτε ἐπὶ κεφαλῇς τῶν Τμημάτων ἐπιθέσεως κατὰ τὴν σπουδαιότεραν στιγμὴν τοῦ ἀγῶνος καὶ συγκεντροῖ πρὸς ἓν μόνον σημεῖον τὴν προσοχὴν του. Πῶς νὰ συντρίψῃ τὴν λυσσώδη ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ μὲ ὀλιγωτέρας ἀπωλείας.

Προχωρῶν διαρκῶς μετὰ τῶν τμημάτων ἐπιθέσεως, συντρίβει τελειωτικῶς τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀποπερατώνσας μὲ θανμαστὴν ἐπιτυχίαν τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ καθήκον.

Τὸ παράδειγμα τῆς αὐτοθυσίας ὅλων γενικῶς τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Μεραρχίας Κρήτης, ἡλεκτρίζει τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς καθιστᾷ ἥρωας πτερωτοὺς.

Ἡ δρᾶσις γενικῶς τῶν Τμημάτων ἐπιθέσεως Μεραρχίας Κρήτης ἐξησφάλισε καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν νίκην καὶ προσέθηκε μίαν σελίδα ἀφθάστου ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας Κρήτης, κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς 17/30 Μαΐου, ἦσαν περίπου εἰς νεκροὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τραυματίας 13. Εἰς ὀπλίτας νεκροὶ καὶ τραυματαῖαι 367.

Παραλλήλως πρὸς τὴν λαμπρὰν ἐνέργειαν τῶν τμημάτων τῆς Μεραρχίας Κρήτης, τὸ 2ον Σύν/γμα Μεραρχίας Σερρῶν, εὐρισκόμενον ἐν ἐπαφῇ μὲ τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τοῦ 5ου Πεζ. Συν/τος Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, δι' εὐστόχου καὶ ἡρωϊκῆς ἐνεργείας ἀπώθησεν ἰσχυρὰς Βουλγαρικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐπεχείρησαν νὰ διανοίξουν ρήγμα μετὰ τῶν Μεραρχιῶν Σερρῶν καὶ Ἀρχιπελάγους, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοτὸν τὴν ὑπερφαλάγγισιν τῶν εἰς τὸ κέντρον τοῦ Σκρᾶ ἐπιτιθεμένων ἡμετέρων στρατευμάτων.

Ἡ δρᾶσις τοῦ 9ου καὶ 10ου λόχου τοῦ Συν/τος τούτου, ὑπῆρξε θαυμασία· καίτοι οἱ λόχοι οὗτοι ἀπώλεσαν τὰ δύο τρίτα τῆς δυνάμεώς των, ἐμπνεόμενοι πάντοτε ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως ἐπὶ τὴν νίκην καὶ ἀγωνιζόμενοι μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ πρωτοφανοῦς

αὐτοθυσίας, ἐξηνάγκασαν τὸν ἐχθρὸν νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἀκάρπου σχεδίου του.

Μεταξὺ τῶν ἡρωϊκῶς ἀγωνισθέντων, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, φέρεται τὸ ὄνομα τοῦ τότε ἐπιλοχίου τοῦ 9ου λόχου Νικολαΐδη Ν. ἐκ Μακρυνίτης, νῦν ταγματάρχου τῆς Ἐπιμελητείας, ὅστις διώκησε, μετὰ τὸν τραυματισμὸν τῶν ἡγητόρων του τὸν λόχον, διὰ νὰ διαπιστωθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν, ὅτι μὲ τὰ ὑπέροχα προσόντα τοῦ σθένους καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου, πάντοτε ἀναφαίνονται εἰς τὰς κρισίμους στιγμὰς, ἡ ἔνθους πρωτοβουλία καὶ τὰ χαρίσματα τῆς εὐστόχου διοικήσεως.

Περιορισθέντες, ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ παρόντος πονήματος, εἰς τὴν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἐξιστόρησιν τῶν διαδραματισθέντων γεγονότων, ἀπὸ τῆς θριαμβευτικῆς νίκης τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν, μέχρι τῆς γενικῆς καταρρεύσεως τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου καὶ τῆς προελάσεως τοῦ Στρατοῦ μας μέχρι τῶν προθύρων τῆς Σόφιας, παραλείψαμεν ν' ἀναφέρωμεν τὰ λαβόντα χώραν εἰς τὸν τομέα Μοναστηρίου, κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκείνας ἡμέρας τῶν δοκιμασιῶν τοῦ Συμμάχου ἡρωϊκοῦ Σερβικοῦ Στρατοῦ καὶ δὲν ἀναφέραμεν τὴν περίλαμπρον δρᾶσιν τοῦ 4ου Πεζικοῦ Συντάγματος τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους.

Τὸ ἡρωϊκὸν τοῦτο Σύνταγμα, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ τότε Ἀντισυνταγματάρχου Πεζικοῦ κ. Κ. Μανέτα, συμμετέσχεν ὅλων τῶν σκληρῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους διεξήγαγεν ἡ Μεραρχία Ἀρχιπελάγους ἀπὸ τοῦ μηνὸς Μαΐου 1917, μέχρι τῆς μετασταθμεύσεώς της εἰς τὸν τομέα Λουμνίτης - Σκρᾶ, περὶ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους.

Εἰς τὰ ἀπρόσιτα λημέρια τοῦ θρυλικοῦ Περιστεριοῦ, ποὺ ἔκρυβε χρόνια ὅλα τὰ ὥραϊα παλληκάρια τῆς ἀνταρτιᾶς, εἰς τὰ βάραθρα τῶν κλεισωριῶν—ἐκεῖ περὶ τὸ μικρὸ χωριὸ Νιζόπολις, ποὺ εἶχε μεταβληθῇ, ἀπ' τοὺς φραγμοὺς τοῦ ἐχθρικοῦ καὶ φιλίου πυροβολικοῦ, σὲ ἀληθινὴ κόλασι—κάτω στὸ νεκρωμένο κάμπο τοῦ Μοναστηριοῦ, καὶ στὶς λειβαδωτὲς πλαγιὰς τοῦ βουνοῦ, τὸ 4ον Σύνταγμα, ὡς καὶ τὸ 5ον καὶ 6ον τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, ἔστησαν τρόπαια Νίκης καὶ ἐκίνησαν τὸν δίκαιον θαυμασμὸν ὅλων τῶν ἡγητόρων, ἡμετέρων καὶ ξένων.

Τὸ 4ον Πεζικὸν Σύνταγμα, ἐπανελθὼν περὶ τὰ μέσα Αὐγού-

στου 1918, εἰς τὸ Μακεδονικὸν Μέτωπον, ἐτάχθη καὶ αὐθις ὑπὸ τὴν Διοίκησιν τῆς Μεραρχίας του, συμμετασχὼν δὲ τῶν γενικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν ἰδιάσπασιν τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου, ἐπεσφράγισε τὴν ὑπέροχην καὶ θριαμβευτικὴν του δρᾶσιν, ἐκεῖ, πέραν τῶν Κοτσάνων, καὶ ἐπὶ τῶν κορυφογραμμῶν τῆς ἱστορικῆς Μπρεγκαλνίτσας.

Διὰ τὴν ἐκτιμῆσιν κανεὶς πόσον πολύτιμος ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχή, εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ τομέως Μοναστηρίου, τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν καταχώρησιν τῆς κατωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Στρατηγοῦ Ζακμό, ἣν ἀπηύθυνεν οὗτος, πρὸς τὸν Στρατηγὸν Δ. Ἰωάννου, Διοικητὴν τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν πολεμικῶν της καθηκόντων εἰς τὸν τομέα Μοναστηρίου.

« Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ὑπ' ἐμὲ Μεραρχίας, ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀναχώρησίν μου, καθὼς καὶ τοῦ Ἐπιτελείου μου, μοῦ δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ σᾶς ἐκφράσω, πρὶν ἢ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ ὑμᾶς, τὴν λαμπρὰν ἀνάμνησιν, τὴν ὁποίαν ἀποκομίζω ἐκ τῶν σχέσεών μου μετὰ τῶν Συνταγμάτων τῆς Μεραρχίας σας καθὼς καὶ μεθ' ὑμῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὀλίγων μηνῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ ἀγωνισθῶ μὲ τὰ γενναῖα στρατεύματα τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, ἠδυνήθην νὰ πεισθῶ περὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀξίας, τόσον τῆς σωματικῆς ὅσον καὶ τῆς ἠθικῆς, περὶ τῆς ἀντοχῆς, σθένους καὶ περιφρονήσεως τοῦ κινδύνου. Οἱ ἄνδρες σας, ἂν καὶ δὲν ἔσχον, ὅπως οἱ ἰδικοί μας, τὴν προοδευτικὴν προπόνησιν ἐν τῷ νεωτέρῳ πολέμῳ, προσηρμόσθησαν ὅμως λίαν ταχέως καὶ εἰς τὰς νέας καὶ ἐπιπόνους συνθήκας τοῦ στρατιωτικοῦ βίου. Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐπέδειξαν τὸ πειθαρχικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸν καλὸν στρατιώτην. Ὅχι μόνον ἡ παρουσία των καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη, τὴν ὁποίαν εἶχον εἰς αὐτούς, ἐπέτρεψαν τὴν ἀνάπαυσιν Γαλλικῶν ταγμάτων, ἀλλὰ καὶ ὁ ζήλος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπεδόθησαν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν χαρακωμάτων καὶ τῶν καταφυγίων, ἐπέφερε βελτίωσιν ταχεῖαν καὶ ἀξιοσημείωτον τῆς καταστάσεως τοῦ Τομέως, ὃ ὁποῖος τοῖς εἶχε προσδιορισθῇ.

Ἐν τέλει ὁσάκις ὁ ἐχθρὸς ἀπεπειράθη νὰ ἐπιτεθῇ ἔδωσεν εἰς τὰ στρατεύματά σας τὴν εὐκαιρίαν νὰ συμπλακῶσι, ταῦτα ἐπε-

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταὶ

καὶ οἱ κορυφαῖοι ἐργάται τοῦ καλοῦ

ΠΑΝΑΓΗΣ ΒΟΥΡΛΟΥΜΗΣ

Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας

δείξαντο τὰ ὥραῖα προτερήματα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ.

Οὕτω ἠδυνήθημεν νὰ συνεργασθῶμεν ὑπὸ τοὺς ἐγκαρδιωτέ-
ρους ὄρους διὰ τὸ καλὸν τῶν δύο Στρατῶν μας καὶ τῶν Ἑ-
θνῶν μας.

Δύνασθε νὰ εἴπητε μεθ' ὑπερηφανείας, ὅτι τὸ ἔργον σας τῶν
τελευταίων τούτων μηνῶν, ὑπῆρξεν ὠφέλιμον καὶ ὅτι θὰ ἀπο-
φέρῃ πολυτίμους καρποὺς εἰς τὸ μέλλον.

.

Ὅ,τι εἶπον περὶ Ὑμῶν, καὶ τῶν ἡρωϊκῶν σας στρατιωτῶν,
τὸ ἦκουσα λεγόμενον ὑπὸ τῶν Γάλλων Ἀξιωματικῶν, περὶ ὅλων
γενικῶς τῶν συναδέλφων τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, μετὰ τῶν
ὁποίων ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν. Ἐξῆσαν καὶ ἐπολέμησαν ἐν στε-
νωτάτῳ συναδελφικῷ συνδέσμῳ· εἶμαι εὐτυχῆς διαπιστῶν τοῦτο
καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ τοὺς εὐχαριστήσητε ἕξ ὀνόματός μου.

Σᾶς παρακαλῶ δεχθῆτε, ἀγαπητέ μοι Στρατηγέ, τὴν ἔκφρασιν
τῶν αἰσθημάτων μου, ζωηρᾶς συμπαθείας καὶ φιλικωτάτης ἀφο-
σιώσεως.

Στρατηγὸς **Ζακμό.**

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν ἐμπεριείχετο, εἰς δύο ὁλοκλήρους
σελίδας, ἓνας ἀληθινὸς ὕμνος πρὸς τὸν Στρατηγὸν Ἰωάννου, διὰ
τὰ μεγάλα πολεμικὰ καὶ ἠθικὰ προτερήματα ἅτινα τὸν ἐκόσμου
καὶ μὲ τὰ ὁποῖα ἐποδηγέτησεν ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτόν. Δυστυχῶς
ἡ αὐστηρὰ μετριοφροσύνη τοῦ ἐνδόξου Στρατηγοῦ Ἰωάννου, δὲν
ἐπέτρεψε νὰ ἔλθουν εἰς δημοσιότητα αἱ ὥραῖα αὐταὶ σελίδες, αἱ
ὁποῖαι προερχόμεναι ἀπὸ μίαν τῶν φωτεινοτέρων στρατιωτικῶν
φυσιογνωμιῶν τῆς ἐνδόξου Γαλλίας, θὰ ἦσαν αἱ εἰλικρινέστεραι
ἐνδείξεις τοῦ θαυμασμοῦ τῶν Συμμάχων πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς
μας καὶ ἡ ἀψευδὴς ὁμολογία περὶ τοῦ μεγάλου ρόλου, τὸν ὁποῖον
διεδραμάτισαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, οἱ γενναῖοι Σαμιῶ-
τες, οἱ Λέσβιοι, τὰ λεβεντόπαιδα τῆς Χίου, οἱ Μικρασιάτες, οἱ
ἡρωϊκοὶ Κρητες, οἱ Θρᾶκες, οἱ Μακεδόνες, οἱ Πελοποννήσιοι,
οἱ Ρουμελιῶτες, κι' ὅλο αὐτὸ τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀγωνιστῶν ποὺ
χαρούμενα ἀγκάλιαζαν τὸν θάνατον, γιὰ ν' ἀπαλλάξουν τὸ ἔδα-
φος τῆς συμμάχου Σερβίας ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην τῆς ἐχθρικῆς
εἰσβολῆς. . . .

Ὁ Στρατηγὸς Ἰωάννου ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐπανειλημμένων ὕμνων τοῦ Στρατηγοῦ Ζακμό, ἐκοινοποίησε τὴν κατωτέρω ἡμερησίαν διαταγὴν, πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὸν Σώματα καὶ ὑπηρεσίας.

«Τὰ ἐν τῷ μετώπῳ τμήματά μας, χάρις εἰς τὴν καλὴν Διοίκησιν καὶ τὴν κρατοῦσαν πειθαρχίαν, πάντοτε ἐπετέλεσαν θαυμασίως τὸ καθήκον, ἀποσπάσαντα τὴν ἀμέριστον ἐκτίμησιν τῶν προϋσταμένων μας, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ἀνωτέρων ἡγητόρων τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων καὶ ὅλων γενικῶς τῶν Γάλλων Συναδέλφων.

Εἶμαι ὑπερήφανος ἀκούων καθ' ἑκάστην ἐπαίνους διὰ τὸ πεζικόν μας, τὸ πυροβολικόν καὶ τὰς λοιπὰς μονάδας.

Αἰσθάνομαι χαράν, εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ τῶν συστρατιωτῶν μου, οἵτινες μετὰ τόσης αὐταπαρνήσεως μοχθοῦν, ἵνα ἀνταποκριθῇ τὸ Στράτευμά μας εἰς τὴν ἐφ' ἡμᾶς ἐμπιστοσύνην τῶν ἀνωτέρων ἡγητόρων τοῦ Κράτους καὶ τὰς προσδοκίας τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων.

Μὲ τὸν συναδελφικὸν σύνδεσμον, ὅστις κρατεῖ ἐν τῇ Μεραρχίᾳ μας καθ' ὅλην τὴν κλίμακα τῶν βαθμοφόρων καὶ Στρατιωτῶν, ἐπετεύχθησαν τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα πειθαρχίας καὶ ἐκπαιδεύσεως, εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι καὶ εἰς τὰς μᾶλλον δισκόλους περιστάσεις θὰ ἀνδραγαθήσητε τιμῶντες τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα.

Γενναῖοι σύντροφοί μου! Σᾶς εὐγνωμονῶ διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας καὶ διὰ τὴν πολύτιμον συνδρομὴν ἣν μοὶ παρέχετε».

Δ. Ἰωάννου Ὑποστράτηγος

Ὁ πλούσιος ἀπολογισμὸς εἰς αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα.

Ἐκ τῶν συγκεντρωθεῖσων πληροφοριῶν ὑπὸ τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 17/30 Μαΐου, ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων κατὰ Σύνταγμα συνοψίζεται ὡς ἑξῆς:

Τὸ 6ον Σύνταγμα Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους ἡχμαλώτισεν ἑξ ἄξιωματικούς καὶ 450 ὀπλίτας, καθὼς καὶ ὀγδοήκοντα περίπου ὀπλίτας τραυματίας, οὓς περιέθαλψε. Ἐν ὅλῳ ἄξιωματικοὶ 6, ὀπλῖται 550.

Τὸ 1ον Σύνταγμα Μεραρχίας Σεργῶν ἡχμαλώτισεν ἑνδεκα ἄξιωματικούς, 600 ὀπλίτας καὶ 90 τοιούτους τραυματίας. Ἐν ὅλῳ ἄξιωματικοὶ 11, ὀπλῖται 690.

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταὶ

Γ. ΜΙΧΑΛΑΚΕΑΣ

*Ὑπασπιστὴς τοῦ ὑπὸ τὸν κ. Τσιμικάλην ὄντος Πεζ. Συντάγματος
Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους.*

Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Σκροῦ.

Τὸ 5ον Σύνταγμα Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους ἡχμαλώτισε δέκα ὀκτὼ ἀξιωματικούς, 750 ὀπλίτας ὑγιεῖς καὶ 80 τοιούτους τραυματίας. Ἐν ὅλῳ ἀξιωματικοὶ 18, ὀπλῖται 830. Ἐν συνόλῳ ἡχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν τριῶν Συνταγμάτων ἐπιθέσεως, 35 ἀξιωματικοὶ καὶ 2050 περίπου ὀπλῖται. Ἐὰν προσθέσωμεν εἰς τὸν ἀνωτέρῳ ἀριθμὸν αἰχμαλώτων τοὺς ὑπερπεντακοσίους νεκροὺς τοῦ ἐχθροῦ, ὧν τὰ πτώματα παρέμειναν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης αἱ ἀπώλειαι αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπερπεντακοσίων ἀποσυρθέντων τραυματιῶν, συνοψίζονται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τριῶν χιλιάδων.

Κατὰ τὴν νικηφόρον ταύτην ἐπιχείρησιν, τὰ περιελθόντα εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων, λάφυρα ἦσαν μεγάλης ἀξίας, πολυβόλα 32 περίπου, πυροβόλα χαρακωμάτων 15, ὀπλοπολυβόλα, τορπιλλοβλητικὰ μηχανήματα μεγάλου διαμετρήματος, τορπιλλοβλητικοὶ σωλῆνες μικροῦ διαμετρήματος 50 περίπου, ὀπλισμὸς ἐγκαταλελειμμένος ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει, πυρομαχικά, τορπίλαι, τηλέφωνα, ἀλλὰ καὶ τρόφιμα καὶ ζῶα ἀπετέλεσαν τὸ γέρας τῆς Νίκης.

Γενικὰ περὶ τῆς προελάσεως τοῦ Πεζικοῦ.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους Ἀντιστράτηγος Δημήτριος Ἰωάννου, Ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων ἐπιθέσεως, ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐκθέσει του ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα διὰ τὴν προέλασιν γενικῶς τοῦ ἡμετέρου πεζικοῦ:

«Ἡ προέλασις τοῦ πεζικοῦ εἰς ὁλόκληρον τὸν Τομέα τῆς ὑπ' ἐμὲ Μεραρχίας, ἐγένετο κανονικῶς παρὰ τὰς ἐδαφικὰς δυσχερείας καὶ παρὰ τὸ ἔντονον πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Αἱ παρουσιασθεῖσαι κατὰ τὴν προέλασιν ἀντιστάσεις καὶ δυσχέρειαι, ἐξεμηδενίσθησαν μεθ' ὀρμητικότητος πρωτοφανοῦς καὶ κατελήφθησαν ἅπαντες οἱ ἀντικειμενικοὶ στόχοι τὴν 6 καὶ 30' ὥραν, συμφώνως μὲ τὰς καθορισθείσας ἐν τῷ σχεδίῳ ἐπιθέσεως διορίας.

Ἡ ὀρμητικότης, ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα προήλασαν, ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος.

Ἐν γένει ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἔφερεν εἰς φῶς, διὰ μίαν ἔτι φορὰν, ὅτι τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν, τὴν ἀδάμαστον ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ὑπερτάτου πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκοντος, οὐδὲν ὕλικὸν ἢ ἡθικὸν ἐμπόδιον εἶναι δυνατόν νὰ ἀναχαιτίσῃ ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτῆς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς Νίκης».

‘Ο επιβλητικὸς ἀπολογισμὸς εἰς τίμιον αἷμα.

Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὸ συγκινητικὸν κεφάλαιον τῶν τρομακτικῶν ἀπωλειῶν τῶν στρατευμάτων ἐπιθέσεως, ἃς μεταφερθῶμεν νοερῶς, ἐπὶ μίαν στιγμὴν, πρὸ τῶν τάφων τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν —τοῦ ἱερωτέρου καὶ τιμιωτέρου αὐτοῦ Βωμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν θυσιῶν— ἃς ἀποκαλυφθῶμεν πρὸ τῶν ἐνδόξων Νεκρῶν καὶ τῶν σεμνῶν δημιουργῶν τῶν θριάμβων τῆς Νίκης, καὶ ἃς προετοιμασθῶμεν! ‘Ο νεκρὸς Ἀρχηγὸς τῶν νικητῶν ἐκφωνεῖ τὰ ὀνόματα τῶν νεκρῶν τοῦ Συνταγμάτων του.

Προσοχή!

Ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς ὑπὲρ Πατρίδος:					
6ον Πεζ. Σύντ/μα Μερ.	Ἀρχιπελ. φρονευθέντες	Ἀξιομ. 6	ὀπλίτ.	62	
1ον » » »	Σερρῶν » »	8	»	127	
5ον » » »	Ἀρχιπελάγους » »	10	»	121	
Διλοχία Μηχανικοῦ	» »		»	1	
Ἑλλην. Μοῖρα Πυροβολικοῦ	» »		»	3	
Ἐν ὅλῳ νεκροὶ				24	314

Τραυματαῖαι.

6ον Πεζ. Σύντ. Μερ.	Ἀρχιπελ. τραυματαῖαι	Ἀξιομ. 12	ὀπλίται	580	
1ον » » »	Σερρῶν » »	16	»	527	
5ον » » »	Ἀρχιπελάγ. » »	25	»	602	
Διλοχία Μηχανικοῦ	» »		»	12	
Ἑλλην. Μοῖρα Πυροβολικοῦ	» »		»	2	
Ἐν ὅλῳ τραυματαῖαι				54	1723

Αἱ ὥς ἀνωτέρω ἀπώλειαί τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων, συνοψίζονται εἰς νεκροὺς ἀξιωματικούς 24, ὀπλίτας 314, τραυματίας ἀξιωματικούς 54, τραυματίας ὀπλίτας 1723. Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀγνοουμένων τῶν τριῶν Συνταγμάτων, οἵτινες, διαμελισθέντες ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν ὀβιδίων, προφανῶς ἐτάφησαν ἐπὶ τοῦ Σκρᾶ, φθάνομεν εἰς τὸν ἐπιβλητικὸν ἀριθμὸν τῶν 2.200 ἀπωλειῶν. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι καὶ τὸ 1ον Σύνταγμα Ἀφρικανῶν εἶχεν ἀπωλείας εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας 136 περίπου τὴν ἡμέραν ταύτην.

Αἱ ἀνωτέρω ἀπώλειαί διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ὀχυρῶν τού-

Οἱ Ἡττημένοι

*Βούλγαροι αἰχμάλωτοι ὁδηγούμενοι ὑπὸ δύο στρατιωτῶν
τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους.*

των θέσεων, ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται σημαντικαὶ καὶ βαρεῖαι, πάντως δικαιολογοῦνται λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, πρῶτον τοῦ λίαν ἰσχυροῦ τῆς τοποθεσίας ταύτης, δεύτερον τῶν ἰσχυρῶν ἀμυντικῶν ἔργων ἐπ' αὐτῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ τρίτον τοῦ προκύψαντος σημαντικοῦ κέρδους διὰ τῆς συντριβῆς τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ εὐστοχος δρᾶσις τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ καὶ ἡ θαυμασία ἐνέργεια τῶν κυμάτων ἐπιθέσεως, ἅτινα παρακολουθοῦντα μετὰ σπουδῆς — βιαζόμενα μάλιστα πολλάκις, περισσότερο τοῦ δέοντος — τὴν προχώρησιν πυρῶν φραγμοῦ, διὰ νὰ ἐπιπέσουν μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος καὶ ὁρμῆς κατὰ τοῦ τρομοκρατημένου ἐχθροῦ, περιώρισαν τὰς ἀπωλείας τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων εἰς τὸν ἀνωτέρω μόνον ἀριθμόν.

Ἄνευ τῆς εὐστόχου δράσεως τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς θαυμασίας ἐνεργείας τῶν ἐπιτιθεμένων τμημάτων μας, αἱ ἀπώλειαι θὰ ἦσαν κατὰ πολὺ μεγαλείτεραι, θὰ ἦσαν τρομακτικαί. Διότι ὁ ἐχθρὸς μὴ καταλαμβανόμενος ἐξ ἀπίνης ἐντὸς τῶν κρησφυγέτων του, θὰ ἀνεθάρρη καὶ θὰ ἀνεπτύσσετο, ὅποτε θὰ εἴχομεν καὶ ἀπωλείας ἐκ τῆς ἐντονωτέρας δράσεως τῶν πυρῶν τοῦ πεζικοῦ του καὶ τῶν πολυαρίθμων πολυβόλων του.

Θὰ ἦτο παράλειψις ἀδικαιολόγητος, ἐὰν δὲν ἀνεφέρετο ἐν τῇ παρούσῃ καὶ ἡ θαυμασία δρᾶσις τόσον τῆς Ἀεροπορικῆς ὑπηρεσίας, ἥτις ἐλάμπρυνε τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σώματος τούτου διὰ τῆς ἐνδόξου πτώσεως τοῦ ἀεροπόρου Δ. Ράλλη, ὅσον καὶ ἡ ὑπέροχος ἐνέργεια τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας τῆς Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, ἥς οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ νοσοκόμοι ἐπετέλεσαν πλήρως τὸ καθήκόν των ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐνδοξον θάνατον εὗρον οἱ ἱατροὶ Λεβαδίτης καὶ Χαριτάκης ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι σεμνοὶ ἥρωες νοσοκόμοι.

Διὰ τὴν θαυμασίαν ταύτην ἐνέργειαν τοῦ στρατοῦ μας, ἐγράφησαν τόσοι Ὑμνοι ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας στρατιωτικὰς κορυφάς, ὥστε νὰ ἀπαιτῇται χῶρος ὁλοκλήρου τόμου διὰ νὰ τοὺς ἀναγράψωμεν.

Παρὰ τὸ περιορισμένον ἐν τούτοις τοῦ χώρου, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ παραθέσωμεν δύο χαρακτηριστικὰς καὶ πολυτίμους περικοπάς, αἵτινες μὲ ἐξαιρετικὴν συγκίνησιν μᾶς ἀποσποῦν τὴν προσοχήν.

«Χάρις εἰς τὴν ὑπέροχον ἀνδρείαν του — ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος

καὶ ἔνδοξος Στρατάρχης Guillaumat—τὴν περίφημον ἐπιθετικότητα καὶ τὴν θαυμαστὴν ὁρμητικότητά του, τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν ἐξετέλεσε πλήρως τὴν ἀποστολὴν του, καταλαβὼν θριαμβευτικῶς τὰς θέσεις τοῦ ἔχθρου».

«Εἶδον τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, προσέθεσε εἰς μεταγενέστερον ἐμπνευσμένον Ὑμνον του ὁ ἴδιος Στρατηγός, νὰ βαδίζουν πρὸς τὴν ἔφοδον καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω νὰ εἶπω εἶναι ὅτι ἡσθάνθην τὴν αὐτὴν συγκίνησιν καὶ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν, ἣν ἡσθάνθην καὶ κατὰ τὴν 7/20 Αὐγούστου 1917, ὅτε εἶδον τὰς Μεραρχίας μου νὰ ἀνέρχονται πρὸς ἔφοδον εἰς τὸ Mort Homme et la Côte 304.

Εἶχον τὸ αὐτὸ θάρρος, ἀλλ' ὅμως ἐκέκτηντο μεγαλυτέρας εὐκνησίας χάρις εἰς τὰς προγονικὰς ἀρετὰς τῶν ὀρεινῶν τούτων Ἑλλήνων».

«Ἡ ἀνδρεία τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων—διεκλήρυτε δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Στρατάρχην Guillaumat νέος Ἀρχιστράτηγος τῶν στρατευμάτων Ἀνατολῆς, Στρατηγὸς Franchet d'Espèrey—ἐκέρδισε τὸν θαυμασμὸν τῶν Συμμάχων! Τὰ τέκνα ἀπεδείχθησαν ἀντάξια τῶν προγόνων τῶν! Κύριε Πρόεδρε, δύνασθε νὰ εἰσθε ὑπερήφανος διὰ τὸ ἔργον Σας καὶ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Στρατοῦ τούτου».

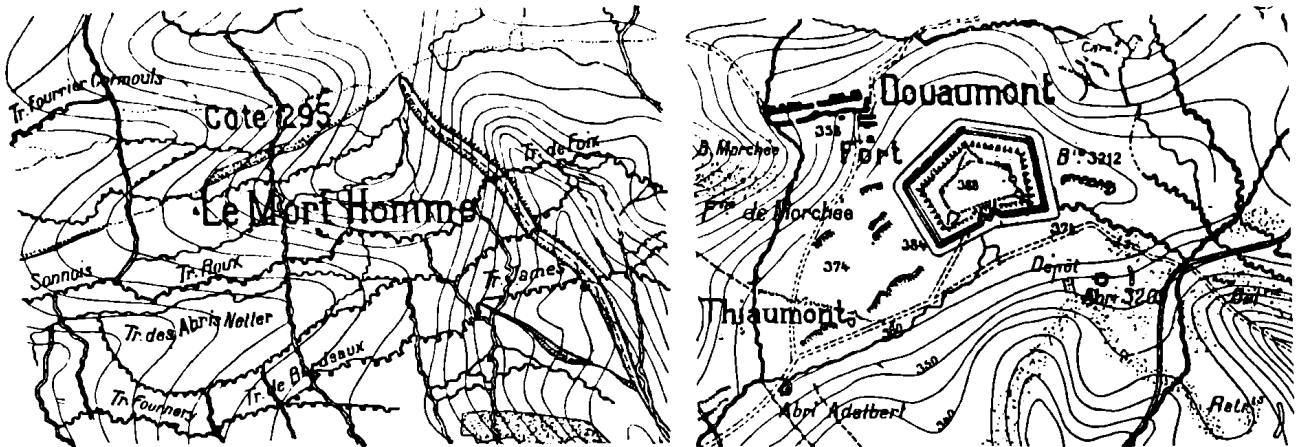
Τοιοῦτοι ὕμνοι, προερχόμενοι μάλιστα ἀπὸ τὰς φωτεινότερας φυσιογνωμίας τοῦ Στρατιωτικοῦ Κόσμου, συγκινοῦν βαθύτατα τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ φέρουν μοιραίως εἰς τὴν σκέψιν, πῶς ἓνα τόσον ὑπέροχον καὶ ἀνδρεῖον Στράτευμα ἄφησε νὰ ἀμνηρωθῇ ἢ λάμψῃ τῶν Θριάμβων του μεταγενεστέρως, ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν.

Ἀλλὰ ἅς ἔλθωμεν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐποποιΐας τοῦ Σκρᾶ Ντὶ Λέγκεν καὶ ἅς ἀναμνησθῶμεν ἓνα ἄλλον Ἀρχιστράτηγον τοῦ πνευματικοῦ κόσμου—τὸν Κωστὴν Παλαμᾶν—ὁ ὁποῖος εἰς ἓνα παλαιὸν συμβολικόν του ὕμνον, ἃν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη, λέγει:

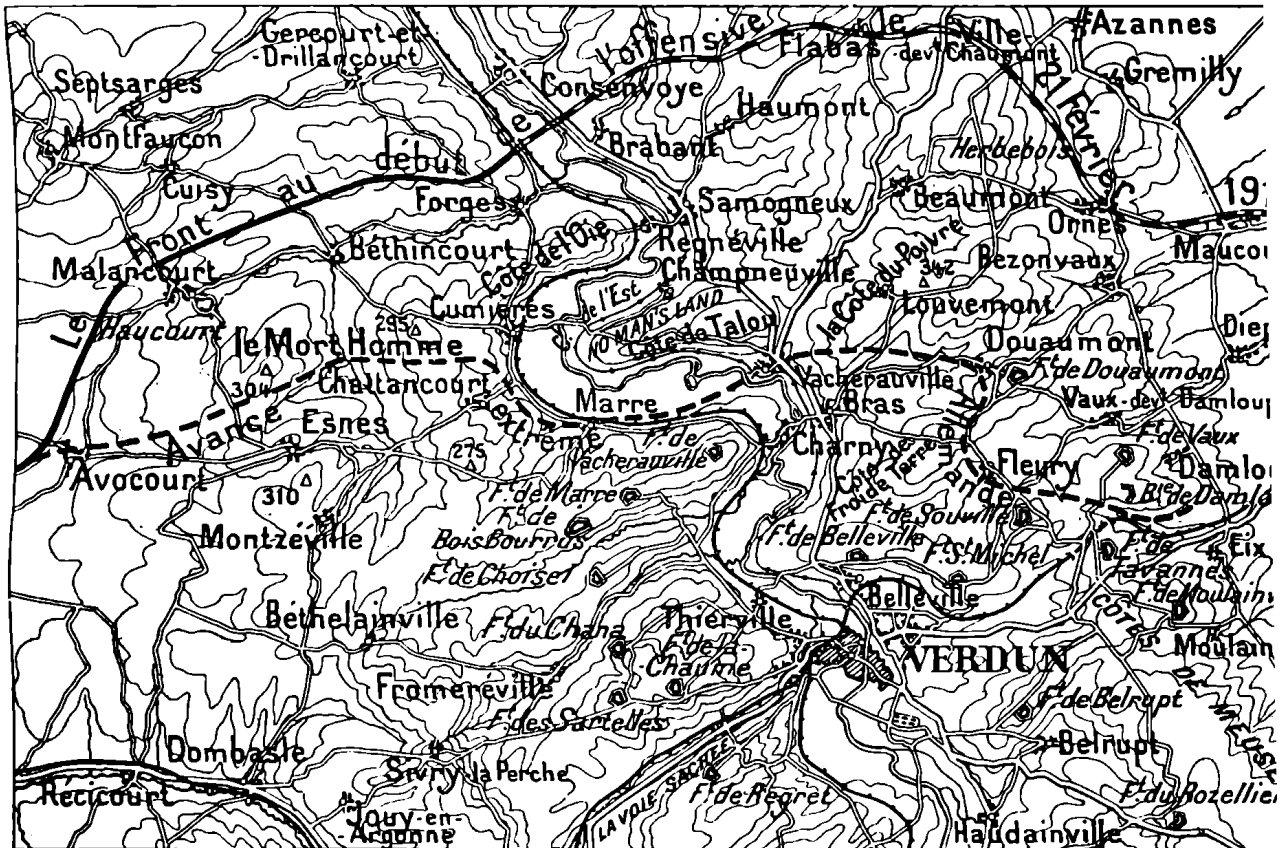
«Εἶνε κάποια δράματα καὶ κάποιες τραγωδίαι δίχως ἥρωας τραγικοὺς καὶ δίχως ἱστορίες». Νομίζει κανεὶς, ὅτι ἐλέχθησαν τὰ προφητικά του αὐτὰ λόγια, διὰ τὰ γεγονότα τῶν πολέμων. Πόσας δραματικὰς ἐξελίξεις ἔχουν πολλάκις οἱ ἀγῶνες.

Ἀλλ' ἅς κλείσωμεν πλέον τὸ κεφάλαιον τῆς Ἐποποιΐας τοῦ ῥᾶ.

Μοναδικὸς καὶ ἐπίσημος τοπογραφικὸς χάρτης τῶν ἐπιχειρήσεων
τοῦ Δυτικοῦ Μετώπου.

LES FORTIFICATIONS DE LA COTE 295. LE FORT DE DOUAUMONT ET SES ABRIS

L'ATTAQUE GÉNÉRALE SUR LES DEUX RIVES DE LA MEUSE

LES CHAMPS DE BATAILLE OÙ LA LUTTE A ÉTÉ LE PLUS ACHARNÉE SONT: LE MORT HOMME
ET LA COTE 304, CUMIÈRES, DOUAUMONT-VAUX, FLEURY, JUSQU' AUX ABORDS DU FORT DE SOUVILLE.

(Ἡ γενικὴ ἐπίθεσις ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Μέζ.

Τὰ πεδία τῶν μαχῶν ὅπου ἡ πάλη ὑπῆρξε πεισματωδεστάτη εἶνε:

Μορτ' Όμ, Κλυτίς 304, Κιουμιέρ, Ντουωμόν, Βώ, Φλερύ, μέχρι τῶν προθύρων τοῦ φρουρίου Σο
Ὁ ἀνωτέρω χάρτης δεικνύει τὴν ἀφετηρίαν τῆς ἐπιθέσεως τῶν Γερμανικῶν Στρατευμάτων
τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1916 καὶ τὴν προκεχωρημένην γραμμὴν προσελάσεώς των πρὸς τὸ Νε
Παρατίθεται ὁ ἱστορικὸς οὗτος χάρτης ἐξ ἀφορμῆς τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιστρα
Guillaumat, συγκρίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Σικρᾶ Ντι Λέγκεν μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ
κοῦ Μετώπου.

Ὀλύμπιος Θεὸς—ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὰ θεῖα Νάματα τῆς πηγῆς τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας—καὶ Παλαμᾶς καὶ Πίνδαρος καὶ Αἰσχύλος θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο κανεῖς, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ δώσῃ μίαν ἀνάλογον εἰκόνα τῆς λαμπρότητος τῆς Ἑποποιΐας αὐτῆς τοῦ Σκραῖ Ντὶ Λέγκεν!

Περιοριζόμενος πεζότατα εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ἄποψιν τοῦ ζητήματος, ἐπιθυμῶ νὰ καταλήξω μὲ τὴν ἀντίληψιν, ὅτι τὸ Σκραῖ Ντὶ Λέγκεν, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ βραχώδης καὶ ἄγονος ἔκτασις τῶν 2½ τετραγ. χιλιομέτρων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχύθη τὸ αἷμα τόσων χιλιάδων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἀσυγκρίτως μεγαλείτερον!

Διὰ τὸν φιλόλογον, εἶναι τὸ ψυχρὸ πέτρινο Λίκνο—τὸ Λίκνο τοῦ θανάτου—διὰ τὸν ἱστορικόν, ὁ προμαχὼν τῆς Ἑλληνικῆς Δόξης καὶ ὁ Βωμὸς τῶν θυσιῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, παρὰ τὸ ἄγονον τοῦ τόπου, φύεται ἡ δάφνη, διὰ τὸν διπλωμάτην, ὁ ἀδαμάντινος συνδετικὸς κρῖκος τῆς δράσεως Ἑλληνικῶν καὶ Συμμάχων Στρατευμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ σημεῖον ποὺ μᾶς ἤνωσε πρὸ δεκαετίας μετὰ τῆς Σερβίας καὶ μᾶς χωρίζει ἀκριβῶς ἀπ' αὐτῆς σήμερον, διὰ δὲ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καὶ τὰς Στρατιωτικὰς τῆς Χώρας Δυνάμεις εἶναι—ὅπως οἱ θρύλοι ἀπαντοῦν—τὸ *Ἅγιον Βῆμα μιάς Ἀφραστης Λατρείας*, εἶνε ὁ Βωμὸς τῶν *Θριάμβων* καὶ τὸ *μνήμα* τῶν *Σεμνῶν* καὶ *Ἀγνώστων Ἡρώων*.

Η ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

Μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν δρᾶσιν τοῦ στρατοῦ μας, κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ *Σκρᾶ Ντι Λέγκεν*, ἐπηκολούθησεν ἡ διάσπασις τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν σύντομον ἐξέτασιν τῶν γεγονότων, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ δυνηθῇ τις νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαρκῶς τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν προσφερθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Μεραρχιῶν πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Στρατηγοῦ Sarail—ὅστις ἠκολούθησε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διοικήσεώς του, τὴν παθητικὴν τακτικὴν τῆς ἀμύνης—τὸ ἀρχικὸν σχέδιον καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Γερμανοβουλγαρικῶν στρατευμάτων, ὠφείλετο εἰς τὸν αἰμίμνηστον καὶ ἔνδοξον Στρατηγὸν Guillaumat.

Τὸ σχέδιον τοῦτο—ἀριθ. 34123—ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Cuillaumat, ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Στρατιωτικῆς Διοικήσεως περὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1918, ἐν ἀναμονῇ δὲ τοῦ καταλλήλου χρόνου πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τῆς Γενικῆς Ἐπιθέσεως, ἔλαβε χώραν ἡ ἐξιστορηθεῖσα ἤδη θριαμβευτικὴ Νίκη τοῦ Σκρᾶ.

Ὁ Στρατηγὸς Guillaumat, ἀνακληθεὶς ἐπειγόντως ὑπὸ τοῦ Clemenceau εἰς Παρισίους, ἀντικαθίσταται εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Στρατοῦ Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Franchet d'Espérey, ὅστις καὶ ἐπιλαμβάνεται ἀμέσως τῆς μελέτης καὶ ἀπλοποιήσεως τοῦ σχεδίου τοῦ προκατόχου του.

Ὁ Στρατηγὸς Franchet d'Espérey ἔλαβε τὴν διαταγὴν τῆς ἐνάρξεως τῶν γενικῶν ἐπιχειρήσεων 16 Αὐγούστου 1918.

**Διάταξις τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐν τῷ Μακεδονικῷ
μετώπῳ καὶ δυνάμεις αὐτῶν κατὰ τὰς παραμονὰς
τῆς ἐπιθέσεως.**

Ἡ ἐχθρική δύναμις (μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν Αὐстроουγγρικών Μεραρχιῶν, τῶν εὐρισκομένων ἐν Ἀλβανίᾳ, ἀντιμετώπων τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ) ἦτο ἡ ἀκόλουθος:

1) Ἡ δευτέρα Στρατιά, σχηματισθεῖσα ἐκ Βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ τελοῦσα ὑπὸ Γερμανικὴν διοίκησιν (ἐπιτελεῖα 61ου καὶ 62ου Σωμάτων) περιελάμβανεν, ἐκτὸς τῆς 14ης Μεραρχίας, ἣτις παρέμενεν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, 123 τάγματα (Στρατηγὸς Von Steuben).

2) Ἡ πρώτη Βουλγαρική Στρατιά, τάγματα 77 (Στρατηγὸς Νεζερόφ).

3) Ἡ II βουλγαρική Στρατιά, τάγματα 45 (Στρατηγὸς Λούκωφ).

4) Ἡ IV βουλγαρική Στρατιά, τάγματα 15 (Στρατηγὸς Πετρόφ).

Ἡ δύναμις τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων μετὰ τῶν δέκα Ἑλληνικῶν Μεραρχιῶν ἦτο κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπιθέσεως ἡ ἑξῆς:

1) Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι	10	(Τάγματα 90)
2) Γαλλικαὶ »	8	(» 75)
3) Ἀγγλικάι »	4	(» 36)
4) Σερβικάι »	6	(» 54)
5) Ἰταλικὴ »	1	(» 24)

Διὰ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεων, ἡ ἀνωτάτη στρατιωτικὴ Διοίκησις στρατευμάτων Ἀνατολῆς, ἀπέβλεπε, διὰ τοῦ σχεδίου ἐπιθέσεως 4949/3, εἰς τὴν διάσπασιν τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου καὶ τὴν ἀποκοπὴν τῶν βουλγαρικῶν Μεραρχιῶν.

Θεωροῦντες περιττὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὸ σχέδιον ἐπιθέσεως καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐνεργείας μιᾶς ἐκάστης Μεραρχίας, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν γεγονότα.

Πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Σεπτεμβρίου 1918, ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου συνεποσοῦτο εἰς δέκα Με-

ραρχίας Πεζικοῦ, ἐν Σύνταγμα Ἱππικοῦ, 2 Συντάγματα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ, 1 Σύνταγμα Ὀβιδοβόλων, 1 Σύνταγμα βαρέος πυροβολικοῦ, μὴ Μεραρχιακοὺς Σχηματισμοὺς τῶν Σωμάτων στρατοῦ Α΄ καὶ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Σχηματισμοὺς Στρατιᾶς.

Ἡ δύναμις τῶν μονάδων τούτων ἦτο ἡ ἀκόλουθος:

Μεραρχία	III	Ἀξιωματικοὶ	436	ὀπλῖται	13139	κτῆνη	3259
»	IV	»	374	»	12227	»	3476
»	Ἀρχιπελάγους	»	477	»	14285	»	3859
»	XIV	»	332	»	10098	»	3209
»	Σερρῶν	»	416	»	13519	»	3511
»	Κρήτης	»	423	»	11970	»	3840
»	I	»	448	»	15815	»	4611
»	II	»	410	»	14174	»	4354
»	XIII	»	456	»	15883	»	4359
»	IX	»	562	»	18130	»	5150
Σχηματισμοὶ Στρατιᾶς,							
μὴ Μεραρχιακοί.	»	»	482	»	13944	»	1238
Σ. Σ. Ε. Α.	»	»	176	»	3301	»	1479
Α΄ Σῶμα Στρατοῦ	»	»	172	»	4457	»	2009
Ἀποθήκαι καὶ Σχηματισμοὶ							
Μετόπισθεν Σ. Σ. Ε. Α.	»	»	423	»	16727	»	2842
Σύνολον	»	»	5587	»	177669	»	47196

Αἱ μονάδες αὗται ἦσαν ἀρτίως ἐξοπλισμέναι καὶ ὁργανωμέναι ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως. Τὰ στελέχη αὐτῶν εἶχον παρακολουθήσει τὰ κέντρα ἐκπαιδεύσεως, τὰ διευθυνόμενα ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν, οἱ δὲ ὀπλῖται εἶχον ἐντελῶς προσαρμοσθῆ εἰς τὸν νέον πόλεμον, κατόπιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τμηματικῶς ἐπιστρατευομένων μονάδων εἰς τὰ στρατόπεδα ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἐμφάνις εἰς τὸ μέτωπον τῶν στρατευμάτων τούτων, τῶν ἐμπνεομένων ὑπὸ τῆς αὐτοπεποιθήσεως ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῶν ὅπλων των καὶ ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως τῶν νικῶν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ 1913, ἐτόνωσεν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ ἠθικὸν τῶν λοιπῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ ἐκλόνισε ταῦτοχρόνως τὸ ἠθικὸν τῶν Βουλγάρων.

Ἡ διάταξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπιθέσεως ἦτο ἡ ἀκόλουθος, ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τὸ δεξιόν:

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταί.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΕΤΡΙΤΗΣ

Ὑποστράτηγος ἐν Τιμητικῇ Ἀποστρατείᾳ.

Ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀλῆ Βερὸν τὴν 17 Αὐγούστου 1914. Διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν Τιμητικῇ Ἀποστρατείᾳ τραυμάτων πολέμων, Ἀξιωματικῶν. Εἰσράσθη ἀκαταπονήτως ὑπὲρ τραυματιῶν Ἀξιωματικῶν καὶ Ὀπλιτῶν καὶ συνέτεινεν μεγάλως εἰς τὴν εὐδότην τοῦ παρόντος ἔργου.

1) *III Μεραρχία:*

(Διοικητής Ὑποστράτηγος Τρικούπης Ν. Ὑπετελάρχης Συνταγματάρχης Πεζ. Ἐδιπίδης Α. Ἀρχ. Πυροβ. Χατζηπέτρος Χρ.)

Εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς Γαλλικῆς Στρατιᾶς Ἀνατολῆς, ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Ἐριγόνος (Cerna), ἐπεκτεινομένη διὰ τοῦ ἀριστεροῦ της μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας.

2) *IV Μεραρχία:*

(Διοικητής Συνταγματάρχης Βλαχόπουλος Ν. Ὑπετελάρχης Ἀντισυν/χης Πεζ. Κοιμήσης Μ., Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ Ἀντισυν/χης Μερεντίτης Ἀλέξανδρος Ἀρχηγὸς Πεζ. Συνταγ/χης Πεζ. Μαστραπᾶς).

Εἰς τοὺς τομεῖς Kaziguani καὶ Point O ἀπὸ τοῦ ρεύματος Bigront (Δ) μέχρι Λουμνίτσης (Α), ἐν ἐπαφῇ ἀριστερὰ μὲν πρὸς τὸν Σερβικὸν Στρατόν, δεξιὰ δὲ πρὸς τὴν Μεραρχίαν Ἀρχιπελάγους.

3) *Μεραρχία Ἀρχιπελάγους.*

(Διοικητής Ἀντιστράτηγος Ἰωάννου Δημ. Ὑπετελάρχης ταγματάρχης πεζ. Πρωτοσύγγελος Ἀχιλλεύς. Ἀρχ. Πυροβ. Συν/χης Φιλ. Φιλίππου).

Εἰς τὸν τομέα Λουμνίτσης ἐν ἐπαφῇ, ἀριστερὰ μὲν πρὸς τὴν IV Μεραρχίαν, δεξιὰ δὲ πρὸς τὰ Ἀγγλικά Στρατεύματα.

4) *Μεραρχία Σερρών:*

(Διοικητής Ὑποστράτηγος Ζυμβρακάκης Ἐπαμ., Ὑπετελάρχης Ἀντ/χης Πεζ. Ψάρης Δημ., Ἀρχηγὸς Πεζικοῦ Συν/χης Τριλίβας Ἰωάν.).

Εἰς τὸν τομέα Δοϊράνης.

5) *Μεραρχία Κρήτης:*

(Διοικητής Ὑποστράτηγ. Σπηλιάδης Π., Ὑπετελάρχης Ἀντισυν/χης Ἴππικοῦ Σπυρόπουλος Ν., Ἀρχηγὸς Πυροβολ. Ἀντισυν/χης Μανέτας Θεόδωρος., Ἀρχηγὸς Πεζικοῦ Συν/χης Τσερούλης Γεώργ.).

Συνεκεντροῦτο εἰς τὸν ἀνοικτὸν χῶρον Πόποβο-Ράμποβο πρὸς ἀνατολὰς τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης.

6) *Α' Σῶμα Στρατοῦ: (II, I καὶ XIII Μεραρχίαι).*

(Διοικητής Α'. Σ. Στρατοῦ Ἀντ/γος Παρασκευόπουλος Λ., Ὑπετελάρχης Συν/χης Πεζ. Πραντοῦνας Ἀντών., Ἀρχηγὸς Πυροβολ. Συν)χης Χατζηδημητρίου Δ.

Διοικητὴς II Μεραρχίας Ὑποστρ/γος Κονταράτος Ἰουλ., Ἐπιτελάρχης Ἀντ/ρχης Καλογεράς Ἰωάννης, Ἀρχηγὸς Πυροβολ. Ἀντ/ρχης Ταρσούλης Ἰ., Ἀρχηγὸς Πεζ. Συν/χης Κουδέλης Ἀρ.

Διοικητὴς I Μεραρχίας Ὑποστρ. Νίδερ Κ., Ἐπιτελάρχης Ἀντ/ρχης Λούφας Χ. ἐν ἀρχῇ καὶ Λοχαγὸς Πεζ. Τσολάκογλους Γ. ἀκολουθῶς, Ἀρχηγὸς Πυροβολ. Ἀντ/ρχης Παπαϊωάννου Ἰωαν. Ἀρχηγὸς Πεζ. Συν/χης Πάγκαλος Θεόδωρος.

Διοικητὴς XIII Μεραρχίας Ὑποστρ/γος Νεγροπόντης Ἰάκωβ. Ἐπιτελάρχης Ταγμ. Πεζ. Καλλιαγκάκης. Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ Συν/χης Λέστος Α.).

Αἱ ἀνωτέρω Μεραρχίαι Α΄ Σ. Στρατοῦ, συνεκεντροῦντο εἰς τὸν τομέα τοῦ Στρυμόνος, ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τοῦ χωρίου Μπούτκοβον μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ.

7) *XIV Μεραρχία :*

(Διοικητὴς Συν/χης Ὀρφανίδης Ι. Ἐπιτελάρχης Ταγμ. Πεζ. Κοσμᾶς Γ.).

Συνεκεντροῦτο εἰς Νάρες.

8) *IX Μεραρχία :*

(Διοικητὴς Ὑποστράτηγ. Λεοναρδόπουλος Γ. Ἀρχηγὸς Πυροβολ. Ἀντ/ρχης Γαλάτης Στέφανος).

Συνεκεντροῦτο εἰς Φλώριναν.

9) *3ον Σύνταγμα Ἱππικοῦ :*

(Διοικητὴς Ἀντ/ρχης Σκανδάλης Γ.)

Πρὸς Νοτιανατολὰς τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης, εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ 16ου Βρετανικοῦ Σώματος Στρατοῦ.

10) *Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Σ. Σ. Ε. Α.*

(Διοικητὴς Ταγ/ρχης Χαβίνης Θ.)

Εἰς τοὺς τομεῖς Λούμνιτσας καὶ Σκρᾶ.

11) *Σύνταγμα Ὀβιδοβόλων.*

(Διοικητὴς Ἀντ/ρχης Βλαχόπουλος Βασ.)

Κατανεμημένον εἰς Σκρᾶ, εἰς τὸν τομέα τοῦ Στρυμόνος, ὥς καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς Δοϊράνης.

12) *Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικοῦ.*

Διοικητὴς Συν/ρχης Σουλιώτης).

Κατανεμημένον εἰς Ossiani, Σκρᾶ, τὸν τομέα τοῦ Στρυμόνος καὶ εἰς τὸν τομέα Λουμνίτσης.

13) *3ον Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ :*

Συνεκεντροῦτο εἰς Νάρες.

Οὕτω κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Σεπτεμβρίου 1918, ὑπῆρχον Ἑλληνικὰ Στρατεύματα:

Ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ:

8 Μεραρχίαι Πεζικοῦ

1 Σύνταγμα Ἱππικοῦ

1 Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ

1 Σύνταγμα Βαρέος Πυροβολικοῦ

1 Σύνταγμα Ὀβιδοβόλων

καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ γραμμῇ:

2 Μεραρχίαι Πεζικοῦ καὶ

1 Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ.

Τὰ στρατεύματα ταῦτα ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν Ἀνωτάτην Διοίκησιν τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων.

Ἐναντι τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων εὐρίσκοντο αἱ κατωτέρω Βουλγαρικαὶ Δυνάμεις:

1) *Εἰς τὸν τομέα τῆς III Μεραρχίας:*

Τὰ 51ον καὶ 52ον Συντάγματα Πεζικοῦ (6ης Μεραρχίας). Τὰ 47ον καὶ 48ον Συντάγματα Πεζικοῦ (4ης Μεραρχίας).

2) *Εἰς τὸν τομέα τῆς IV Μεραρχίας:*

Τὰ 32ον καὶ 80ον Συντάγματα Πεζικοῦ (3ης Μεραρχίας). Τμήματα τοῦ 2ου καὶ 5ου Συνταγμάτων Πεζικοῦ (2ας Μεραρχίας).

3) *Εἰς τὸν τομέα Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους:*

Τμήματα τοῦ 18ου καὶ τὸ 29ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (5ης Μεραρχίας).

4) *Εἰς τὸν τομέα Μεραρχίας Σερρών:*

Τμήματα τοῦ 33ου Συντάγματος Πεζικοῦ, τὰ 17ον καὶ 58ον Συντάγματα Πεζικοῦ (9ης Μεραρχίας).

5) *Εἰς τὸν τομέα τῆς Μεραρχίας Κρήτης:*

Τὰ 60ον καὶ 61ον Συντάγματα Πεζικοῦ (1ης Μακεδονικῆς Ταξιαρχίας).

6) *Εἰς τὸν τομέα τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ: (II, I, καὶ XIII Μεραρχιών).*

Τὰ 59ον καὶ 64ον Συντάγματα Πεζικοῦ (11ης Μεραρχίας), τὰ 13ον, 84ον, 20ον καὶ 22ον Συντάγματα Πεζικοῦ (7ης Μεραρχίας), τὰ 12ον, 85ον, 56ον καὶ 55ον Συντάγματα Πεζικοῦ (8ης Μεραρχίας).

Ἦτοι τὸ σύνολον τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων Πεζικοῦ, αἵτινες εὐρίσκοντο ἔναντι τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων, ἀνήρχετο εἰς 22 Συντάγματα Πεζικοῦ καὶ τμήματα διάφορα ἀνήκοντα εἰς ἕτερα 4 Συντάγματα Πεζικοῦ.

Αἱ ἐχθρικαὶ αὗται δυνάμεις εὐρίσκοντο ἔναντι τῶν ἡμετέρων ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, δὲν συμπεριλαμβάνονται δὲ εἰς αὐτάς, τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ γραμμῇ καὶ γενικῶς τὰ ἐν ἐφεδρείᾳ ἐχθρικὰ τμήματα, ἅτινα εὐρίσκοντο πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων.

Ἡ ὅλη ἐχθρική δύναμις τοῦ Πεζικοῦ, ἣτις εὐρίσκετο ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ἀπὸ τῆς Πρέσπας μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρουμόνος ἔναντι τῶν στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως (Γαλλικῶν, Ἀγγλικῶν, Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν), ἀνήρχετο εἰς 56 Συντάγματα.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐχθρικῶν δυνάμεων τὰ 22 Συντάγματα Πεζικοῦ καὶ τμήματα ἀνήκοντα εἰς 4 ἕτερα Συντάγματα Πεζικοῦ εὐρίσκοντο ἔναντι τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἀντιμετώπισε κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Σεπτεμβρίου 1918, καὶ τὴν διάσπασιν τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου, τὰ $\frac{2}{5}$ τοῦ ὅλου ἐχθρικοῦ Στρατοῦ.

Ἐνθυμούμενοι διάφορα δημοσιεύματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεχειρεῖτο νὰ ἀποδοθῇ ἡ διάσπασις τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου, ὡς ὀφειλομένη δῆθεν εἰς ἓνα μόνον ἐκ τῶν Συμμάχων Στρατῶν, ὑποχρεούμεθα χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ ἀτυχὴς αὕτη προσπάθεια δὲν ἀνταποκρίνεται ποσῶς πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονόνα.

Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, τίνα ἀπάντησιν δίδουν, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου αἱ ἐπισήμως διατυπωθεῖσαι γνώμαι τῶν Γάλλων καὶ Ἀγγλῶν Στρατηγῶν, περὶ τῆς θαυμαστῆς δράσεως τοῦ Στρατοῦ μας καὶ θὰ ἀναφέρωμεν περικοπὴν δημοσιεύματος τοῦ πεφωτισμένου καὶ ἐνδόξου Στρατηγοῦ Ν. Β., ὅστις λέγει:

«Ἡ διάσπασις τοῦ Γερμανοβουλγαρικοῦ Μετώπου καὶ ἡ ὑποχώρησις τῶν Στρατευμάτων τῆς Συμμαχίας, ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα συρροῆς πολλῶν αἰτίων, ἅτινα ἀφορῶσι τόσον τὴν πολεμικὴν ἐνέργειαν τοῦ Στρατοῦ τῆς Συνεννοήσεως, ὅσον καὶ τὴν κατὰστασιν τῶν στρατευμάτων τῆς συμμαχίας.

Οὐδαμῶς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ μεγάλη αὕτη νίκη ὡς

προελθοῦσα ἐκ τῆς δράσεως ἑνὸς μόνου Στρατοῦ. Ἡ νίκη τῆς Συνεννοήσεως ἐν Μακεδονίᾳ, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μακροχρονίου ἐργασίας, ἀγώνων κοινῶν πάντων τῶν συμμάχων Στρατῶν καὶ πρὸ παντός, εἶναι τὸ ἀναπόφευκτον ἐπακολούθημα τῆς συντριβῆς τοῦ ἠθικοῦ τῶν Βουλγάρων

Εἷς ἐκ τῶν σοβαροτέρων παραγόντων τῆς ἐξυψώσεως τοῦ ἠθικοῦ καὶ τῆς ἀρτιωτέρας μαχητικῆς συγκροτήσεως τῶν Στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Σεπτεμβρίου 1918, ὑπῆρξεν ἡ εἴσοδος εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Πόλεμον παρέσχεν εἰς τὸν Στρατηγὸν Franchet d'Espèrey τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, ἀφ' ἑνὸς νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐτόνωσεν ἀφ' ἑτέρου τὰς ἠθικὰς δυνάμεις τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων, ἅτινα σπουδαίως ἐνισχυθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ἠτένιζον πλέον μετὰ πεποιθήσεως ἐπὶ τὴν Νίκην.

Ἀντιθέτως ὁ Βουλγαρικὸς Στρατός, ὅστις ἀπετέλει σχεδὸν τὸ σύνολον τῆς ἐχθρικῆς δυνάμεως, πρὸ τῶν Στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως, εἶδε, διὰ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, νέον ἐπιφοβὸν ἐχθρὸν νὰ ἀναφαίνεται ἔναντι αὐτοῦ, ἐχθρὸν γνώριμον εἰς αὐτόν, καὶ ἠσθάνθη ἀναμφισβητήτως τὴν ἠθικὴν ἐκείνην πίεσιν, ἣτις συνεχῶς ἐξασκουμένη ἐπ' αὐτοῦ, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιθέσεως, ἐπέφερε τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἠθικοῦ του. Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὸν πόλεμον ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ πᾶν. Αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις σήμερον, περισσότερον ἴσως ἀπὸ ἄλλοτε, ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως μιᾶς ἐκστρατείας. Καὶ κατὰ τὴν διάσπασιν τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου, ἡ κατάπτωσις τοῦ ἠθικοῦ τῶν Βουλγάρων, ὑπῆρξε μία τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν τῆς ταχείας καὶ ἀτάκτου ὑποχωρήσεώς των.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἠθικῆς ἐνισχύσεως, προσέφευγεν ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα καὶ εἰδικῶς εἰς τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν τοῦ Σεπτεμβρίου, τὸν ὄγκον τῶν 10 Μεραρχιῶν του, τὴν ὁρμὴν καὶ τὸν ἥρωϊσμόν τοῦ Ἑλλήνος καὶ τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ διὰ τὸν ὀρεινὸν πόλεμον. Οἱ ἀγῶνες, οὓς διεξήγαγον αἱ Μεραρχίαι του, αἱ ἀπώλειαὶ ἃς ὑπέστησαν, ἡ ἔκτασις τοῦ μετώπου, ἣν κατέλαβον ἐν τῇ ἐπιθέσει καὶ τὸ βάθος εἰς ὃ ἐξειλίχθη ἡ προέλασις των κατὰ τὴν καταδίωξιν, μετὰ τὴν διάσπασιν, ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός εἰς τὴν Συμμαχικὴν ἐπίθεσιν δὲν ὑπέ-

ρησεν οὐδενὸς τῶν λοιπῶν Συμμάχων, οὔτε εἰς ὁρμήν, οὔτε εἰς θυσίας, οὔτε εἰς ἀπόδοσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἢ συμβολή του εἰς τὴν ἐπίθεσιν ὑπῆρξε πολύτιμος καὶ παρέσχεν εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Στρατηγοῦ Franchet d'Erpérey τὴν ἀπαιτουμένην ἰσχύν, ὅπως αὐταὶ θραύσωσι τὴν ἀμυντικὴν διάταξιν τοῦ ἀντιπάλου, μετατρέψωσι τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ εἰς φυγὴν καὶ καταγάγωσι τὴν λαμπρὰν ἐκείνην νίκην κατὰ τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου τῆς Συμμαχίας, ἣτις ἀπετέλεσε τὸ προοίμιον τῆς καταρρεύσεως τῆς Στρατιωτικῆς ἰσχύος τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν».

Ἀρκοῦμενοι εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐγκύρους κρίσεις καὶ τοὺς ὕμνους τῶν ἡγητόρων τῶν Στρατευμάτων Ἀνατολῆς, τοὺς ὁποίους θὰ παραθέσωμεν ὡς ἐπίλογον ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ, θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν τὰ κεντρικώτερα σημεῖα τοῦ σχεδίου ἐπιθέσεως καὶ θὰ παρακολουθήσωμεν ἀκολούθως τὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων.

Εἰς τὸ Κέντρον θὰ ἐνεργηθῇ ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Στρατιᾶς, τῇ συνδρομῇ Γαλλικῶν Μεραρχιῶν, ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς ζώνης **Ντομπροπόλιε - Βετρενίκ - Κοζιάκ** μὲ κατεύθυνσιν **Νεγκροτίν - Καβαδάρ**.

Μετὰ τὴν διάσπασιν καὶ ἀποκοπὴν τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ, ἀπὸ τῶν περιφερειῶν Μοναστηρίου, θὰ ἐνεργηθῇ ἡ κατοχὴ τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν, ἐξ ὧν ἡ μία εὐρίσκεται κατὰ μῆκος τοῦ Ἀξιοῦ, ἡ δὲ ἑτέρα μεταξὺ τοῦ Γκράσκο καὶ τοῦ Περλεπέ.

Εἰς τὰς πτέρυγας θὰ ἐνεργηθῇ δευτερευούσης σημασίας ἐπίθεσις μὲ χαρακτῆρα ἐπιδείξεως. Κατ' ἀρχὰς θὰ παρενοχλήσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀκολούθως θὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς εὐρύσεως τοῦ ῥήγματος.

Εἰς τὴν λεκάνην τῆς Λίμνης τῆς Δοϊράνης, δεξιὰ, ἡ ὁμὰς τῶν Ἀγγλογαλλικῶν Μεραρχιῶν, ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Milne, θὰ ἀναλάβῃ νὰ ἀποσχολήσῃ τὴν 1ην Βουλγαρικὴν Στρατιάν, νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦ κλονισμοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιφέρουν αἱ ἑτεραι ἐπιχειρήσεις (αἱ διεξαγόμεναι εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς) καὶ θὰ προσβάλλῃ τὰς δεξιὰς τοῦ Ἀξιοῦ θέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ὁμὰς αὕτη ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ συντρίψῃ τὴν ἀντίστασιν τῆς **Μπελίτσα - Πλάνινα** καὶ νὰ ἀποκόψῃ τὴν πρὸς τὴν Στρώμνιτσαν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ.

ἔνδοξοι Νικηταὶ

Αὐτοὶ ποῦ ἔδωκαν τὴ ψυχὴ καὶ τὸ αἷμα τους, τὴν ἀλκή
καὶ τὴ σωματικὴ τους ἰκμάδα, γιὰ τὴν Πατρίδα.

Στὸ γλυκὸ τραγουδιστὴ καὶ τιμημένο Σύντροφο Διον. Σακελλάρη, Λοχαγὸ
ἐν τιμητικῇ ἀποστρατείᾳ, εἰς ἀνάμνησιν κοιτῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν κατὰ
τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ Σκοῦ Ντι Λέγκεν.

Ἀθῆναι 9 Ὀκτωβρίου 1928.

Ἀθαν. Λαγκώνας

Γεν. Γραμματεὺς τῆς Γεν. Ἑνώσεως Ἀναπήρων

Ὁ Πρόεδρος τῆς Γενικῆς Ἑνώσεως Ἀναπήρων Ἀττικῆς μετὰ τοῦ
Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως.

Ἐξ ἀριστερῶν :

Νικ. Παπακωνσταντίνου Ἀντιπρόεδρος, ἐκ Καλλιπόλεως.

Ἰεώργ. Ἀμούργης Πρόεδρος, (εἰς τὸ μέσον) ἐκ Κεφαλληνίας.

Αθαν. Λαγκώνας Γενικὸς Γραμματεὺς, ἐκ Συκιᾶς τῆς Χαλκιδικῆς.

Οἱ σεμνοὶ αὐτοὶ ἐκπρόσωποι τῶν ἐνδόξων ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ Στρα-
ώτου, μαχόμενοι ἡρωϊκώτατα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος, ἀπώλεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆ
μῆς τὴν σωματικὴν των ἀκεραιότητα.

Ἀλυσσειδῶς, κατὰ μῆκος τοῦ Στρυμόνος καὶ ἔναντι τῆς 4ης Βουλγαρικῆς Στρατιᾶς καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς 2ας Βουλγαρικῆς τοιαύτης, ἡ ὁμὰς τῶν 3 Μεραρχιῶν, ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Παρασκευόπουλον, θὰ ἐνεργήσῃ τὴν κατάληψιν τῆς Καβάλλας, Δράμας καὶ Σερρῶν καὶ θὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ Ροῦπελ, ἵνα ἀνοίξῃ δίοδον πρὸς τὸ βάθος τῆς Στρωμνίτης.

Ἀριστερώτερον (ἔναντι τῆς δευτέρας Στρατιᾶς, τῆς ἐπονομαζομένης Γερμανικῆς, ἣτις ἐκτείνεται ἀπὸ **Μαλαρούπας** μέχρι τῆς Λίμνης Ὀχρίδος), ἡ ὁμὰς τῶν 4 Μεραρχιῶν τοῦ Στρατηγοῦ Henry, ἔχει τὴν ἐντολὴν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἐχθρὸν νὰ διαθέσῃ ἐφεδρείας καὶ νὰ ὀρμήσῃ πρὸς τὰ Σκόπια, ὅταν ὁ φόβος τῆς ἀποκοπῆς τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ **Περλεπέ - Γκράσκο** ἐξαναγκάσῃ τοῦτον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ.

Ἐπειδὴ μετὰ τὸ δεξιὸν τῆς δευτέρας Σερβικῆς Στρατιᾶς καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Milne Μεραρχιῶν, δὲν ἦτο ἰσχυρὸν τὸ στήριγμα, διετάχθη ἡ ὁμὰς τῶν 3 Μεραρχιῶν τοῦ Στρατηγοῦ d'Anselme, ὅπως συμπληρώσῃ τὸ κενὸν τοῦτο.

Κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον ἐνετάσσοντο αἱ δυνάμεις τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων τὴν παραμονὴν τῆς ἐπιθέσεως.

Πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ (II, I καὶ XIII Μεραρχίαι) ὤθησε τμήματα αὐτοῦ πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Σερρῶν καὶ κατέλαβε τὴν γραμμὴν παρὰ τῷ **Καρᾷ - Ὀρμὰν Χουμαδά - Κουμλὲ - Ἀνιατάρ**, ἵνα προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸν τομέα τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐνῶ ἡ κυρία προσπάθεια τῶν Συμμάχων προπαρασκευάζετο δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ. Τὸ Σῶμα τοῦτο ἀπησχόλησε σημαντικὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὸν τομέα τοῦ Στρυμόνος, μὴ ἐπιτρέψαν νὰ ἀποσύρῃ ἡ ἀντίπαλος Διοίκησις τμήματα Στρατοῦ, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν κλονισθεῖσαν παράταξιν δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ.

Τὴν 2/15 Σεπτεμβρίου 1918, ὥρα 5.30', ἤρχισεν ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν τῆς μάχης—3/16 Σεπτεμβρίου—ἡ διάσπασις τοῦ Βουλγαρικοῦ Μετώπου ἦτο γεγονὸς τετελεσμένον.

Τὴν 2/15 Σεπτεμβρίου, τὸ 35ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς IV ἡρωϊκῆς Μεραρχίας, (διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Συνταγ/χου Γαργαλίδη II.) δι' ὀρμητικῶν ἐπιθέσεων ἀνατρέπει τὸν ἐχθρὸν καὶ καταλαμβάνει τὰς ἀποκρήμνους κορυφὰς τῶν **Πρεσλάπ - Γκόλο**

Ἡ διάσπασις τοῦ Βουλγαρικοῦ μετώπου ἐπετεύχθη, ὥς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἀριστερὰ τοῦ Ἀξιοῦ. Τὰ Βουλγαρικὰ Στρατεύματα πρὸ τῆς ὀρμητικῆς προελάσεως τῶν ἡμετέρων καὶ συμμαχικῶν Στρατευμάτων καὶ τῆς ἀμειλίκτου ἐκμεταλλεύσεως, τῆς χειραγωγουμένης ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, ἀποσυντίθενται καὶ ὑποχωροῦν ἀτάκτως.

Αἱ Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι, ἡ III, ἡ IV, ἡ Μεραρχία Ἀρχιπελάγους, ἡ XIV, ἡ Μεραρχία Κρήτης καὶ τὸ 3ον Σύνταγμα Ἰππικοῦ, διὰ τῆς ταχείας τῶν κινήσεως καὶ τῆς ὀρμητικότητος αὐτῶν, προχωροῦν εἰς μέγα βάθος ἐντὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ καὶ Σερβικοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καταδιώξεως, μονάδες καὶ τμήματα τῶν ἀνωτέρω Μεραρχιῶν, ἀναλαμβάνουν λίαν ἐπικυνδύνους ἀποστολάς, προχωροῦν τολμηρῶς καὶ καθιστοῦν εἰς τὸ ἀδύνατον τὴν ἀνασύνταξιν τοῦ ἐχθροῦ.

Κατὰ τὴν προέλασίν των, τὰ Ἑλληνικὰ Στρατεύματα ἠχμαλώτισαν 1425 ὀπλίτας, 30 ἀξιωματικούς, περιῆλθε δὲ εἰς χεῖρας των ἄπειρον ὕλικόν, ὅπλα, πυροβόλα περίπου 50 διαφόρου διαμετρήματος, πολυβόλα κλπ.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας, ἀνῆλθον εἰς 61 φονευθέντας ἀξιωματικούς καὶ 775 ὀπλίτας, εἰς τραυματισθέντας καὶ ἐξαφανισθέντας ἀξιωματικούς 220 καὶ ὀπλίτας 4241.

Ἦτοι αἱ ἀπώλειαι τῶν ἡμετέρων Στρατευμάτων, εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας, ἀνῆλθον εἰς τὸν ἐπιβλητικὸν ἀριθμὸν τῶν 281 ἀξιωματικῶν καὶ 5014 ὀπλιτῶν.

Περὶ τῆς δράσεως τοῦ Στρατοῦ μας, ὁ Συνταγματάρχης Bujaç, εἰς τὸ πολύκροτον ἔργον του, «ἡ Ἑλλὰς παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων» ἀναφέρει,—μεταξὺ ἄλλων ὕμνων, διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸν σπουδαῖον ῥόλον ὃν διεδραμάτισεν ὁ στρατός μας—καὶ τὰ ἑξῆς:

«Αἱ ἔνδοξοι Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι δύνανται νὰ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὰς θαυμασίας των ὑπηρεσίας, αἷς προσέφερον εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα. . . .

Καὶ νῦν ἐπιθυμῶ ἐν ἐπιλόγῳ νὰ ἐπαναλάβω διὰ μίαν ἔτι φορὰν, ὅχι διὰ νὰ ἐμψυχώσω τὰ ὀκνοῦντα πνεύματα, ὅπως κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Δημοσθένης ὑπενθύμιζε τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξυμνήσω τὴν γεν-

ναιότητα καὶ τὰς προγονικὰς ἀρετὰς τῶν Ἑλλήνων Στρατιωτῶν».

Ἐπίσης ὁ Διοικητὴς τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων Ἀνατολῆς, καθὼς καὶ οἱ Διοικηταὶ τῶν Συμμάχων Στρατῶν, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ὁποίων ἔδρασαν αἱ Ἑλληνικαὶ μεραρχίαι, ἀνεγνώρισαν πλήρως τὴν πολύτιμον συμβολὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ διαταγῶν, περικοπὰς τῶν ὁποίων παραθέτομεν κατωτέρω.

Ὁ Στρατηγὸς Franchet d'Espérey δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν κ. Ἐλευθέριον Βενιζέλον, Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, διεκήρυττε τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

«Καθ' ἣν στιγμήν λήγουσιν αἱ ἐχθροπραξίαι, αἰσθάνομαι τὴν ἰδιαίτεράν ἐπιθυμίαν νὰ σᾶς εἴπω, ὅποσον ἡ συνδρομὴ τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε πολύτιμος εἰς τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἐπιστράτευσις, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς πλήρους πραγματοποιήσεώς της παρηκολουθήσατε, μὲ τὴν ἀκλόνητον πεποίθησιν τὴν ὁποίαν σᾶς ἐνέπνεεν ὁ ἀκλόνητος πατριωτισμός σας, ἔθεσεν ἐπὶ ποδὸς 7 νέας Μεραρχίας, αἱ ὁποῖαι ὅτε ἐπέστη ἡ στιγμή, προσήνεγκον ἀποτελεσματικὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα καὶ μοὶ παρέσχον τὴν ἀναγκαίαν διαθέσιμον δύναμιν, ὅπως φέρω εἰς αἴσιον πέρας τὰς τελειωτικὰς ἐπιχειρήσεις τὰς ὁποίας γνωρίζετε.

Ἡ τμηματικῶς γενομένη ἐπιστράτευσις καὶ συγκέντρωσις τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, συνεπεία τῆς ὁποίας αἱ τελευταῖαι Μεραρχίαι δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ μέτωπον, εἰμὴ ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς ἐπιθέσεως καὶ αἱ ἀνάγκαι ἐξ ἄλλου τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν στρατευμάτων τούτων, δὲν μοὶ ἐπέτρεψαν νὰ συγκεντρώσω τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν εἰς αὐτοτελῆ ὁμάδα, ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τοῦ Ἀρχηγοῦ του, ἀλλὰ μὲ ἡνάγκασε νὰ ἐντάξω μέρος τῶν μονάδων αὐτοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων Συμμαχικῶν στρατευμάτων.

Ἡ λύσις ἐν τούτοις αὕτη, εἶχε καὶ τὸ πλεονέκτημά της, διότι παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα, νὰ γνωρίσωσι καλλίτερον τὰ προτερήματα καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἀξίαν τοῦ νεαροῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀφειδῆς εἰς θυσίας.

Οἱ ἔνδοξοι Νικηταί.

Τὰ θύματα τοῦ καθήκοντος.

Οἱ σεμνοὶ αὐτοὶ ἐκπρόσωποι τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων καὶ τῶν βαρυνάτων θησιῶν τοῦ Στρατιώτου, ἀπώλεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Τιμῆς τὴν σωματικὴν τῶν ἀκεραιότητα.

Ἐκ Βελβενδοῦ
Κοζάνης

Ἐξ Ἀνω Μποτίνου
τοῦ Μεσολογγίου

Ἐκ Μεγάλου Χωρίου
Εὐρυτανίας.

Τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἑνώσεως Ἀναπήρων Πολέμου «Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς» Θεσσαλονίκης,
κατὰ τὰ ἔτη 1926 — 1927 καὶ 1928.

Ἀριθ. Πρωτ. 152.

24 / 6 / 1928

Ἡ Ἑνωσις Ἀναπήρων Πολέμου «Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς».

Ἀξιότιμε Κύριε Διον. Σακελλάρη.

Οἱ ἀνάπηροι πολέμου, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἑνωσιν Ἀναπήρων Πολέμου «Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς» ἄκρως συγκεκινημένοι ἐκ τῆς εὐγενοῦς καὶ αὐθορμήτου εἰσφορᾶς Ὑμῶν, τῶν τριάκοντα τοῖς τὸν ἐκ τῶν εἰσπράξεων τὰς ὁποίας θέλει ἀποκομίσει ἡ πώλησις τοῦ συγγράμματός σας «ΒΩΙ ΘΡΙΑΜΒΩΝ ΚΑΙ ΘΑΙΜΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ» ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἀποδέχονται μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν προσφορὰν Σας.

Ἡ Ἑνωσις ἀναπήρων πολέμου «Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς» θέλουσα ν' ἀναγάγῃ τὴν τάξιν τῶν πῆρων εἰς περίβλεπτον κοινωνικὴν θέσιν, ἵνα ἀποτελέσῃ τὸ πρωταρχικὸν καὶ ἀκλόνητον βᾶθρον ἀναπλάσεως τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος καὶ τὰ ἐμφυσήσῃ αὐτῇ πρώτη νέον θερμοφυγὸν πρὸς Πατρίδα ξήλον, εὐρίσκει ἐν τῷ προσώπῳ Ὑμῶν κ. Σακελλάρη, τὸν ἰδεώδη ψάλτην καὶ τὸν κρινῶς συμπονοῦντα συμπολεμιστὴν μας, τὸν ὁποῖον κατατάσσομεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς τᾶς μας, εὐτυχεῖς διότι σεῖς, μὲ τὴν ἐντιμὸν περιάνσας, μᾶς ἐνεθυμήθητε καὶ μᾶς καὶ μᾶς προσφέρετε ἐκ τοῦ ἔργου σας—τὸ ὁποῖον μὲ πολυτελεῖς μόχθους κατορθώσατε εἰς φῶς—τὸ ποσοστὸν τῶν τριάκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πωλησ

Κατὰ τὰς μάχας, αἱ Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι ἀνέλαβον τὴν ἐπί-
τευξιν διαφόρων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν.

Καθ' ὃν χρόνον τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, καλύπτον τὸ δεξιὸν
τῆς Συμμαχικῆς παρατάξεως, ἦτο ἑτοιμον νὰ διασπάσῃ, κατὰ τὴν
κατάλληλον στιγμήν, τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον, αἱ Μεραρχίαι Κρήτης
καὶ Σεροῶν εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῆς Δοϊράνης καὶ ἡ XIV Μεραρ-
χία, εἰς τὴν καταδίωξιν, ἐπαξίως ἐπέσυραν τοὺς δικαίους ἐπαίνους
τοῦ Στρατηγοῦ *Milne*, καλοῦ ἐπὶ τοῦ προκειμένου κριτοῦ.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ, ὁ Στρατηγὸς D'Anselme μοὶ
ἀνέφερε περὶ τῆς ἀνδρείας τῆς Μεραρχίας τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ
περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς ικανότητός εἰς τὸν ὁρεινὸν πόλεμον τῆς IV
Μεραρχίας, ἥτις δι' ἐφόδου κατέλαβε τὰ ὑψηλὰ ἐρείσματα τῆς
Τζένας, τὰ ὅποια πεισματωδῶς ὑπερησπίζοντο παρ' ἰσχυροῦ ἐχθροῦ.

Ἐν τέλει, εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡ III Μεραρχία, παρακολουθοῦσα
τὴν θριαμβευτικὴν προέλασιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ἀφοῦ ἔλαβε
μέρος εἰς τοὺς δυσχερεῖς ἀγῶνας, οἷτινες ἀπήλλαξαν τῆς ἐχθρι-
κῆς πιέσεως τὸ Μοναστήριον καὶ τὸν Περλεπέν, διεκρίθη εἰς τὰς
μετέπειτα ἐπιχειρήσεις διὰ τῶν ὁποίων τὰ στρατεύματά μας ἠδυν-
νήθησαν νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ Δουνάβεως.

Ἡ ἀνδρεία τῶν Ἑλλήνων πανταχοῦ ἐπαξίως ἐπέσυρε τὰ
ἐγκώμια τῶν Συμμάχων.

Τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν ἀντίξια τῶν προγόνων των».

Ὁ Στρατηγὸς D'Anselme, Διοικητὴς τῆς I ὁμάδος Μεραρ-
χιῶν, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 45 Γενικῆς διαταγῆς, λέγει τὰ ἀκό-
λουθα περὶ τῆς δράσεως τῶν ἀνδρῶν τῆς IV Μεραρχίας:

«Καθ' ἣν στιγμήν ἡ IV Ἑλληνικὴ Μεραρχία Πεζικοῦ ἀπο-
χωρίζεται τῆς I ὁμάδος Μεραρχιῶν, ὁ Στρατηγὸς D'Anselme,
ἐπιθυμεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Συνταγματάρχην Βλαχόπουλον Ν.
Διοικητὴν τῆς Μεραρχίας, τὸ Ἐπιτελεῖον του καὶ πάντας τοὺς
Ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας, διὰ τὴν τόσον περίλαμπρον δρᾶσιν
των κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ 15 μέχρι 30 Σεπτεμβρίου.

Μετὰ ἐξαήμερον πάλιν, καθ' ἣν τὰ στρατεύματα τῆς Με-
ραρχίας διεξήγαγον τὸν πλέον ἐπίπονον ὁρεινὸν ἀγῶνα, ὁ ἐχθρὸς
διεσπάσθη πρὸ ἡμῶν καὶ ἡ IV Μεραρχία διέτρεξε 200 χιλιό-
μετρα εἰς 8 ἡμέρας, προσβάλλουσα ἀκαταπαύστως τὰς ἐχθρικὰς
ὀπισθοφυλακὰς, μεταβάλλουσα τὴν ὑποχώρησίν του εἰς φυγὴν καὶ
μεγάλως συμβάλλουσα εἰς τὴν γενικὴν του ἥτιαν.

Τὰ στρατεύματα τῆς IV Μεραρχίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐσχάτως κινητοποιηθέντα καὶ εἰσελθόντα εἰς τὴν μάχην ἄνευ στρατιωτικῆς παρασκευῆς, ἐπολέμησαν ὡς παλαιὰ στρατεύματα. Ἰδιαιτέρως ἀπεδείχθησαν ὡς πρώτης τάξεως στρατεύματα ὀρεινὰ καὶ ἐφόδου».

Αἱ ἄνωτέρω κρίσεις τῶν πεφωτισμένων καὶ γενναίων Διοικητῶν τῆς Στρατιᾶς Ἀνατολῆς, ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν καὶ τῶν τραυματιῶν μας, τὰ τρόπαια τὰ ὁποῖα ἔστησαν οἱ ἡρωϊκοὶ μας στρατιῶται εἰς τὰ ὑψώματα τῆς **Τζένας**, τῆς **Μπρεγκαλνίτσας**, καὶ τοῦ **Γκόλο-Μπίλο** καὶ τοῦ **Πρεσλάπ** καὶ τοῦ **Μπλατέτς** καὶ τοῦ **Νόντ** καὶ τοῦ **Τσέρνα** καὶ τοῦ **Γκράσκο**, ἅς δικαιολογήσουν τὴν ἀδυναμίαν μου νὰ περιγράψω μίαν τόσον ὥραϊαν καὶ ἔνδοξον σελίδα, τὴν σελίδα τῶν θριάμβων τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Συμμαχικοῦ Στρατοῦ.

